

Butlletí del Consell General

Núm. 103/2018

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

SUMARI

2- PROCEDIMENT LEGISLATIU COMÚ

2.1 Projectes de llei

Tramesa del **Projecte de llei de la funció pública**, així com les esmenes a l'articulat que han estat presentades a la Comissió Legislativa d'Interior.

pàg. 2

Tramesa del **Projecte de llei d'ocupació**, així com les esmenes a l'articulat que han estat presentades a la Comissió Legislativa d'Afers Socials.

pàg. 2

2.2 Proposicions de llei

Pròrroga al termini per a la presentació d'esmenes a la **Proposició de llei qualificada de transparència i accés a la informació**.

pàg. 2

3- PROCEDIMENTS ESPECIALS

3.2.1 Projectes de llei qualificada

Admissió a tràmit i publicació del **Projecte de llei qualificada dels drets dels infants i els adolescents**, i obertura del termini de presentació d'esmenes.

pàg. 2

Admissió a tràmit i publicació del **Projecte de llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat**, i obertura del termini de presentació d'esmenes.

pàg. 42

3.2.2 Proposicions de llei qualificada

Pròrroga al termini per a la presentació d'esmenes a la **Proposició de llei qualificada de mesures de conflicte col·lectiu**.

pàg. 64

4- IMPULS I CONTROL DE L'ACCIÓ POLÍTICA DEL GOVERN

4.4.2 Respostes escrites

Publicació de la resposta del Govern a les preguntes formulades pel M. I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, president del Grup Parlamentari Liberal, relatives a l'**emissió per part de Vall Banc d'Obligacions Convertibles Contingents**, per un valor de 70 milions d'euros, subscrietes inicialment per Banca Privada d'Andorra SA (BPA).

pàg. 64

5- ALTRA INFORMACIÓ

5.3 Altres

Admissió a tràmit i publicació del **Marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019**, actualitzat en data 8 d'octubre del 2018, i obertura del termini de presentació d'esmenes.

pàg. 67

2- PROCEDIMENT LEGISLATIU COMÚ

2.1 Projectes de llei

Edicte

El síndic general, atès que el Consell General en la seva sessió del dia 25 d'octubre del 2018, no ha aprovat les esmenes a la totalitat presentades pels M. I. Srs. Gerard Alís Eroles, Rosa Gili Casals i Pere López Agràs, consellers generals del Grup Parlamentari Mixt, pel M. I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, president del Grup Parlamentari Liberal i pels M. I. Srs. Josep Pintat Forné, Josep Majoral Obiols, Carine Montaner Raynaud, Carles Naudi d'Areny-Plandolit Balsells i Joan Carles Camp Areny, consellers generals del Grup Parlamentari Mixt, al **Projecte de llei de la funció pública**, i vist l'acord de la Junta de Presidents de Grup Parlamentari,

Disposa

D'acord amb el que preveu l'article 45 del Reglament del Consell General, trametre l'esmentat Projecte de llei, així com les esmenes a l'articulat que han estat presentades a la Comissió Legislativa d'Interior.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Edicte

El síndic general, atès que el Consell General en la seva sessió del dia 25 d'octubre del 2018, no ha aprovat l'esmena a la totalitat presentada pel M. I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, president del Grup Parlamentari Liberal, al **Projecte de llei d'ocupació**, i vist l'acord de la Junta de Presidents de Grup Parlamentari,

Disposa

D'acord amb el que preveu l'article 45 del Reglament del Consell General, trametre l'esmentat Projecte de llei, així com les esmenes a l'articulat que han estat presentades a la Comissió Legislativa d'Afers Socials.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

2.2 Proposicions de llei

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 25 d'octubre del 2018, exercint les atribucions que li confereix l'article 80 del Reglament del Consell General, ha acordat a demanda del M. I. Sr. Pere López Agràs, conseller general del Grup Parlamentari Mixt, prorrogar el termini per a la presentació d'esmenes a la **Proposició de llei qualificada de transparència i accés a la informació**. El nou termini finalitza el dia 16 de novembre del 2018, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

3- PROCEDIMENTS ESPECIALS

3.2.1 Projectes de llei qualificada

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 25 d'octubre del 2018, ha examinat el document que li ha tramès el M. I. Sr. Cap de Govern, registrat en data 22 d'octubre del 2018, sota el títol **Projecte de llei qualificada dels drets dels infants i els adolescents** i, exercint les competències que li atribueix el Reglament del Consell General en els articles que es citaran, ha acordat:

1. D'acord amb l'article 18.1.d), admetre a tràmit aquest escrit, sota la qualificació de Projecte de llei qualificada, i procedir a la seva tramitació com a tal.
2. D'acord amb l'article 92.2, ordenar la seva publicació i obrir un període de quinze dies per a la presentació d'esmenes. Aquest termini finalitza el dia 16 de novembre del 2018, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Projecte de llei qualificada dels drets dels infants i els adolescents

Exposició de motius

La Llei qualificada dels drets dels infants i dels adolescents s'emmarca en el compromís del Principat d'Andorra de garantir l'efectivitat plena dels drets humans dels infants i els adolescents, la qual cosa requereix disposar d'una legislació que estableixi mesures idònies per resoldre les necessitats reals i garantir el benestar necessari d'aquests segments de la població. Amb aquesta finalitat, la Llei que ens ocupa pretén ser un instrument destinat no només a cada infant i adolescent, en la seva condició de titular dels drets i deures, i a les seves famílies com a garants principals del seu desenvolupament integral, sinó també a les institucions públiques que s'han d'encarregar de la seva atenció i protecció, i a les entitats privades, als professionals i a la societat en general, en atenció al principi de corresponsabilitat social.

En efecte, aquesta Llei té com a objectiu oferir als professionals, a les entitats i a la ciutadania un cos normatiu complet, conforme a les recomanacions internacionals i que, a més, recull i actualitza la normativa sectorial que s'ha anat aprovant en el passat i que continua vigent. Precisament, en un moment com l'actual en què es compila i modernitza el dret civil andorrà, és necessària una norma homogènia i concordant amb la legislació general de la persona i la família que reconegui i garanteixi el protagonisme destacat dels infants i els adolescents. Per tant, la norma que ens ocupa, en atenció al principi de seguretat jurídica, unifica la normativa sobre els drets concrets i específics de la infància i l'adolescència, d'acord amb uns principis rectoris clarament definits, i en especial de conformitat amb el principi del seu interès superior, en connexió amb el seu entorn de relació social.

El Principat d'Andorra ha ratificat la Convenció sobre els drets de l'infant, que fou aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989, i que constitueix encara avui la norma internacional de més rellevància pel que fa als drets de la infància i l'adolescència. D'altra banda, el nostre país també ha ratificat els protocols facultatius de la Convenció esmentada, així com altres convenis internacionals de les Nacions Unides i del Consell d'Europa que tenen una relació més o menys directa amb la infància i l'adolescència.

Pel que fa a la legislació interna en l'àmbit que ens ocupa, es concreta bàsicament en la Llei qualificada de l'adopció i de les altres formes de protecció del menor desemparat, del 21 de març de 1996. Aquesta Llei, si bé ha permès fins al dia d'avui de disposar

d'un marc normatiu útil i necessari, ha quedat tanmateix en part obsoleta i ha esdevingut d'altra banda insuficient, com posen en relleu les Observacions generals del Comitè dels Drets de l'Infant dirigides a l'Estat andorrà.

Des d'aquest punt de vista, calia dotar el nostre país d'un marc legal modern i adaptat a l'atenció precisa de totes les persones menors d'edat, per tal de reconèixer el dret al lliure desenvolupament de la seva personalitat. A més, aquesta Llei és el resultat d'un procés participatiu ampli, en el qual, a partir d'un document de bases redactat per un grup d'experts, s'ha escoltat l'opinió i s'han incorporat les aportacions dels professionals que treballen amb els infants i els adolescents, de les persones que integren les entitats públiques i privades de l'àmbit que ens ocupa, i evidentment també dels mateixos infants i adolescents, que han estat els protagonistes principals del procés i han pogut expressar doncs els seus anhels i les seves reivindicacions en el marc dels tallers participatius que s'han portat a terme en escoles dels tres sistemes educatius d'Andorra.

En primer lloc, l'objecte d'aquesta Llei és establir jurídicament els drets i els deures dels infants i els adolescents de manera acurada i adaptada a la realitat que els envolta actualment, i prioritant sempre la seva vessant preventiva per afavorir-ne el creixement sa, harmònic i positiu. Tanmateix, pel cas que esdevinguin situacions de necessitat, de risc o de desatenció, també cal regular un marc normatiu de protecció que doni una resposta immediata, segura i determinant per a l'infant o l'adolescent que es trobi o que es pugui trobar en perill, d'acord amb les bones pràctiques i els sistemes més reconeguts i avançats en el dret comparat. Tot plegat des del principi d'igualtat d'oportunitats i no-discriminació, i amb respecte de la diversitat, de la qual cosa aquesta norma participa de manera fonamental, i amb la incorporació de la perspectiva de gènere, que implica la conformació necessària de relacions igualitàries entre les dones i els homes des de la mateixa infància.

Tal com s'ha dit abans, de conformitat amb la Convenció sobre els drets de l'infant i amb les Observacions generals del Comitè dels Drets de l'Infant, l'interès superior dels infants i els adolescents s'ha de fer prevaler i ha de regir qualsevol disposició normativa o resolució administrativa o judicial que s'hi refereixi, així com qualsevol actuació en el si de la seva família, en el centre educatiu o en l'entorn social. Per fer efectiva l'aplicació plena i transversal d'aquest principi, s'estableix la coordinació interactiva amb les entitats ciutadanes i les famílies, comptant sempre amb la participació directa dels infants i els adolescents,

d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, que tenen el dret de ser escoltats.

D'altra banda, atenent el respecte absolut dels drets de la infància i l'adolescència que impera actualment en el nostre context europeu, aquesta Llei para una consideració especial a la resposta que cal donar contra qualsevol tipus de maltractament. L'accent en la prevenció fa que es perfilin els indicadors de risc, delimitats per les disciplines socials, amb la finalitat d'evitar amb antelació suficient situacions d'exclusió social o que puguin esdevenir perjudicials per als infants o els adolescents. En aquest context, s'introdueix un canvi de paradigma que consisteix en la corresponsabilitat social, en el sentit de generar i finançar la sensibilitat general a l'hora de denunciar qualsevol situació que pugui incidir negativament en la persona, en la vida o en el lliure desenvolupament de la personalitat d'un infant o un adolescent.

Aquesta Llei s'estructura en dos grans títols. El títol I, relatiu a les disposicions generals, es divideix en tres capítols. El primer capítol es desglossa al seu torn en dos seccions, la primera de les quals estableix el marc general d'aplicació i interpretació de la Llei, i els àmbits objectiu, territorial i subjectiu d'aplicació de la norma. També defineix els òrgans bàsics d'atenció als infants i els adolescents que ha de tenir el ministeri encarregat dels afers socials, i garanteix el principi de coordinació de les administracions públiques, les entitats ciutadanes i les famílies en l'atenció dels infants i els adolescents, sempre amb la participació directa dels infants i els adolescents, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa. D'altra banda es crea la Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència per coordinar i promoure l'efectivitat de les polítiques i les mesures adoptades en compliment d'aquesta Llei, i per avaluar la situació real dels infants i els adolescents. I s'estableix la necessitat que el Govern aprovi com a mínim cada quatre anys un pla nacional de la infància i l'adolescència, per desenvolupar en cada moment programes i accions que donin resposta real a les necessitats d'aquesta part de la població. A més, es preveu el principi de prioritat pressupostària en relació amb la infància i l'adolescència, i l'obligació de difusió dels drets dels infants i els adolescents per part de les administracions públiques.

La secció segona del capítol que ens ocupa recull els que s'han identificat com a principis generals i rectors derivats de la Convenció sobre els drets de l'infant, de manera adaptada i ajustada als interessos i a les necessitats dels infants i els adolescents d'Andorra. Són el principi d'igualtat i no-discriminació, el principi ja mencionat de l'interès superior de l'infant i l'adolescent, el principi del lliure desenvolupament, el dret a ser escoltat, el dret

a la inclusió, amb la regulació específica dels drets dels infants i adolescents amb discapacitat, sense deixar de banda els deures dels infants i els adolescents.

El capítol segon i el tercer fixen els drets dels infants i adolescents d'acord amb la reordenació sistemàtica dels articles de la Convenció sobre els drets de l'infant que ha dut a terme el Comitè dels Drets de l'Infant, amb la triple classificació de drets i llibertats civils i polítics, drets en l'àmbit familiar, i drets econòmics, socials i culturals. Tenint en compte tanmateix el desenvolupament legislatiu anterior al nostre país, que s'ha actualitzat, i amb un enfocament bidireccional, atès que l'exercici responsable dels drets tan sols es pot entendre amb respecte de les altres persones i des de la responsabilitat sobre les conseqüències del comportament propi.

El reconeixement de la plena ciutadania dels infants i els adolescents comporta que es reforci el rol garant del Raonador del Ciutadà en la promoció i en la defensa dels drets de la infància i l'adolescència, i que s'articulin òrgans de participació social activa que ofereixin espais reals, representatius i democràtics per tal que els infants i els adolescents puguin intervenir de manera directa i efectiva en la vida pública i en la presa de decisions que tinguin repercussió en l'àmbit comunal i nacional. És des d'aquesta perspectiva que es crea el Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència i que s'estableix la necessitat que els comuns promoguin consells comunals de la infància i l'adolescència. D'altra banda, pel que fa als drets i llibertats civils i polítics, convé destacar l'ampliació dels drets i les garanties que dimanen d'aquesta Llei pel que fa a la intervenció dels infants i els adolescents en els processos judicials, al dret a la informació, al dret d'associació o al dret a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge; per aquesta raó, per la via de disposició final es modifiquen també la Llei qualificada d'associacions i la Llei qualificada de protecció civil als drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge.

En relació amb els drets en l'àmbit familiar, es palesa la responsabilitat dels progenitors, tutors o guardadors en la criança i el desenvolupament integral dels infants i els adolescents, sense perjudici de les obligacions de les administracions públiques de promoure polítiques o serveis de suport a l'exercici de la parentalitat i de conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

En tercer lloc, s'incideix particularment sobre els tres pilars fonamentals que sustenten les societats democràtiques més avançades, com ara la salut, el benestar i l'educació inclusiva, adequada i de

qualitat. Pel que fa a la salut, escau posar en relleu el fet que es garanteix el dret a la protecció de la salut mental i en relació amb les conductes addictives, i la regulació específica del dret a l'hospitalització i l'acompanyament dels menors en el procés assistencial; això ha requerit la modificació, també mitjançant una disposició final, de la Llei de drets i deures dels usuaris i dels professionals del sistema sanitari i sobre la història clínica. I amb referència al dret a l'educació, la norma que ens ocupa hi dedica una atenció especial, incidint particularment en l'accés, la permanència i l'èxit en el sistema educatiu, la inclusió de determinats continguts en els projectes educatius i els currículums escolars, o el dret de participació en l'àmbit educatiu, entre altres aspectes. Des d'aquest punt de vista, aquesta Llei també modifica puntualment, en virtut d'una disposició final, la Llei qualificada d'educació.

Finalment, el capítol tercer es clou amb tres seccions que desenvolupen el dret al lleure i la cultura, els drets com a consumidors i usuaris, i el dret al medi urbà i al medi ambient dels infants i els adolescents.

El títol II regula un sistema avançat de protecció dels infants i els adolescents contra qualsevol tipus de maltractament, mitjançant l'establiment d'un nou marc d'actuació no centrat únicament en la intervenció derivada de situacions de risc o de desempament, sinó posant també l'èmfasi en la prevenció i la sensibilització general per assegurar de manera anticipada un context de vida segur i saludable, cosa que requereix la coordinació efectiva dels serveis destinats a la prevenció, la detecció, la notificació i la derivació de les situacions de maltractament. La creació d'un registre unificat de maltractaments també respon a la millora del sistema d'intervenció i prevenció, mitjançant la gestió interprofessional i interinstitucional de les notificacions, comunicacions i informacions sobre situacions de violència. Amb la mateixa finalitat, s'ha previst la difusió de vies directes, telefòniques i telemàtiques, d'assessorament i denúncia, anònimes i reservades, per a tota la ciutadania.

Totes les mesures d'intervenció es dirigeixen, en definitiva, a la recuperació i la reinserció social plenes de les víctimes i, en especial, a evitar la seva victimització secundària. En efecte, es tracta que no tinguin lloc els perjudicis que es poden generar a la víctima després d'un procés judicial, i que són especialment greus en els casos dels infants o adolescents que han estat víctimes d'una agressió sexual, la qual cosa es vol aconseguir amb equipaments i mitjans que en els països més avançats en aquesta matèria han demostrat els millors resultats.

El capítol primer, després d'establir les normes generals de protecció contra qualsevol tipus de maltractament, dedica una secció a la delimitació de les actuacions preventives davant les situacions de risc, tant en l'àmbit familiar com en l'àmbit comunitari. D'altra banda, incideix en les accions de sensibilització ciutadana que cal portar a terme, i en els requisits de formació i honorabilitat que hauran de complir els professionals de l'àmbit de la infància i l'adolescència, de forma que si exerceixen professions que comporten el contacte habitual amb els infants i els adolescents no han de tenir antecedents penals per delictes contra la llibertat sexual. Precisament, aquests nous requisits són els que motiven que, per mitjà d'una disposició final, es modifiqui la Llei del voluntariat d'Andorra. També es preveu que cal promoure i aplicar els resultats obtinguts de la recerca sobre les causes, les conseqüències i les estratègies necessàries per erradicar el maltractament.

Tot seguit, es regulen les actuacions de detecció i derivació en els supòsits de situacions de desprotecció d'infants o adolescents, i en concret les obligacions de notificació i, eventualment, de derivació per part dels professionals i, en general, de la ciutadania. A més, es preveu la creació d'un registre unificat de maltractament.

Pel que fa a les actuacions d'atenció i recuperació, cal destacar les normes que s'estableixen en relació amb el tractament de la informació sobre el maltractament als infants i adolescents per part dels mitjans de comunicació, i les mesures per evitar la victimització secundària, tant en els processos judicials com a través de la creació d'un equipament públic a aquest efecte.

El capítol segon configura un sistema de protecció mixt, d'acord amb els diferents nivells de risc o de desempament que es puguin presentar en cada cas, a partir de l'experiència acumulada en les actuacions institucionals contra les diverses formes de maltractament infantil. Així, les situacions de risc, que es poden gestionar en el si i amb la col·laboració de la pròpia família de l'infant o l'adolescent, amb una intervenció i supervisió dels serveis socials per superar aquesta situació de desatenció que es qualifica com de risc, a partir d'indicadors objectius, segueixen la via administrativa. D'aquesta manera es dona efectivitat, sempre que sigui possible i adient, al dret de l'infant i l'adolescent de continuar vivint en el seu context familiar. D'altra banda, els casos més greus de desprotecció, en els quals l'infant o l'adolescent requereix una intervenció més intensa i que fan necessària la separació del nucli familiar, segueixen la via judicial, mitjançant els procediments establerts per garantir que totes les parts interessades puguin fer valer els seus drets.

En aquesta línia, es dedica una atenció especial als drets reconeguts legalment als infants i als adolescents que es troben en una situació de risc o de desemparament, comptant, sempre que sigui possible, amb la col·laboració activa dels seus progenitors, tutors o guardadors, i amb la participació expressa de l'infant o l'adolescent, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa. I es regulen detalladament els criteris d'actuació que han de seguir les administracions públiques i els serveis competents en matèria de protecció dels infants i els adolescents.

La delimitació entre situacions de risc i de desemparament també representa una destacada millora del sistema vigent, a partir de la definició dels criteris o indicadors que són d'utilitat destacada per a la intervenció professional des dels serveis socials de l'Administració que tenen com a funció la protecció de la infància i l'adolescència. De la mateixa manera, es perfecciona la regulació de les diligències que han de practicar els batlles de la jurisdicció de menors i el Ministeri Fiscal, i dels processos en què s'emmarquen, en atenció al tractament personalitzat que han de rebre els infants i adolescents en situació de desemparament.

En els casos d'urgència o de conformitat dels progenitors o dels titulars de la tutela o la guarda d'un infant o adolescent en una situació objectiva de desemparament que requereixi una intervenció immediata, es preveu l'actuació cautelar administrativa, sense detriment de la corresponent comunicació al batlle competent, per tramitar, si escau, el procés de desemparament oportú, atesa la gravetat de la situació originada que pot determinar la suspensió o, fins i tot, la privació de la pàtria potestat, la remoció de la tutela o l'extinció de la guarda. La regulació de la guarda, ja sigui administrativa o de fet, es fa en plena concordança amb la legislació civil sobre el dret de la persona i la família.

Per donar resposta a les situacions objectives de desemparament, es preveu un ventall detallat i obert de mesures protectores que s'adaptin a les necessitats concretes que presentin els infants i els adolescents que es troben tutelats per l'Administració, en cada cas, en virtut d'una resolució judicial prèvia. Aquestes mesures pretenen oferir l'atenció assistencial, educativa o terapèutica més adient i adaptada a les seves circumstàncies específiques.

En conseqüència, es determina que l'acolliment residencial en un centre només opera quan sigui imprescindible per al benestar efectiu de l'infant o l'adolescent, i sempre com a darrer recurs i amb caràcter temporal. Així, es prioritza l'acolliment familiar, en les diferents modalitats, com ara

l'acolliment en la pròpia família extensa o l'acolliment en família aliena, i es preveu de manera subsidiària l'acolliment residencial. A més, es regula per primera vegada l'acolliment familiar especialitzat o professionalitzat, i s'estableix que cal adoptar mesures de difusió de l'acolliment familiar en les diverses modalitats. A banda de la regulació de les vicissituds relatives a l'acolliment familiar, també s'incorpora com a novetat una regulació dels drets i els deures de la persona o la família acollidora.

Pel que fa a l'acolliment residencial, se'n detallen el concepte, els principis i el contingut, com també els drets i els deures dels infants i adolescents concernits, i les mesures educatives correctores que es poden adoptar i els criteris d'aplicació que se'n deriven. Igualment es regula de forma separada l'acolliment residencial de protecció intensiva en centres amb espais d'escolarització propis reconeguts i que incorporin elements constructius de protecció. Aquesta modalitat, que té vocació residual, té com a objectiu afavorir l'eficàcia dels programes educatius i del tractament psicològic i terapèutic dels adolescents en situació de desemparament que presentin alteracions de conducta recurrents o addiccions que posin en perill la seva integritat o la de terceres persones. Des d'aquesta perspectiva, s'estableixen les normes i les garanties oportunes quant a les mesures de seguretat i d'aïllament que es poden adoptar, i quant als drets de visites, sortides i comunicacions dels adolescents concernits.

D'altra banda, es regula per primer cop el programa de suport i atenció temporal, que consisteix en l'estada durant períodes de temps curts, durant els caps de setmana o durant les vacances d'un infant o un adolescent en situació de desemparament mitjançant un acolliment residencial o amb una persona o família col·laboradora, i les mesures que són recomanades pels organismes internacionals quant a la transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal en arribar a la majoria d'edat.

Finalment, la Llei es clou amb una regulació succinta de l'adopció, per a les particularitats de la qual es fa remissió a la legislació civil sobre la persona i la família, i es preveuen les normes oportunes sobre promoció de l'establiment i l'adhesió dels acords internacionals en matèria de protecció als infants i als adolescents i sobre l'atenció protectora que mereixen els infants que puguin cometre una infracció penal, de la qual resultin inimputables d'acord amb la normativa aplicable.

Les dos disposicions addicionals determinen la compatibilitat de la normativa sobre joventut amb els drets reconeguts per aquesta Llei a l'adolescència, i regulen el dret de les persones adoptades, reconegut

internacionalment, quant a la recerca i el coneixement dels seus orígens.

Les sis primeres disposicions finals modifiquen les lleis esmentades anteriorment, com també la Llei de la seguretat social, per assimilar al règim especial de què gaudeixen els infants i els adolescents que es troben sota la tutela o guarda de l'Estat els que malgrat no trobar-s'hi no gaudeixen de cobertura sanitària i els seus progenitors, tutors o guardadors no disposen dels ingressos suficients per assumir les despeses corresponents.

Les disposicions finals setena a onzena estableixen les normes sobre el desenvolupament reglamentari de la Llei i, en concret, sobre una reglamentació en l'àmbit del lleure, sobre l'aprovació del primer Pla nacional de la infància i l'adolescència, sobre la creació de l'equipament públic per evitar la victimització secundària dels infants i els adolescents, i sobre la creació i la posada en funcionament del centre residencial de protecció intensiva.

En darrer terme, les disposicions finals dotzena i tretzena preveuen l'obligació de publicar els textos consolidats de les lleis que es modifiquen, i determinen la data de l'entrada en vigor de la Llei, que és qualificada, atès que moltes de les seves disposicions incideixen en els drets que regulen els capítols III i IV del títol II de la Constitució.

Títol I. Disposicions generals

Capítol primer. Disposicions generals, definicions i principis rectors

Secció primera. Disposicions generals

Article 1. Marc general d'aplicació i interpretació de la Llei

1. Les normes d'aquesta Llei i les que en siguin complementàries, així com la resta de disposicions jurídiques sobre els drets dels infants i els adolescents, s'han d'interpretar en concordança amb els convenis internacionals ratificats per l'Estat andorrà, especialment la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989, els seus protocols facultatius i les Observacions generals del Comitè dels Drets de l'Infant, i també d'acord amb els principis establerts en la Constitució i en la resta de la normativa que forma part de l'ordenament jurídic andorrà.

2. Aquesta Llei fixa el marc en el qual es consolida un principi de corresponsabilitat social entre les administracions públiques, la família i la ciutadania, amb el protagonisme destacat dels infants i els adolescents, amb l'objectiu de promoure i garantir el respecte i el compliment efectius dels seus drets i

deures, i l'exercici responsable dels drets esmentats per part de les persones que en són titulars.

Article 2. Àmbit objectiu d'aplicació de la Llei

1. Aquesta Llei s'adreça a garantir l'efectivitat real dels principis i drets de titularitat individual reconeguts a qualsevol infant i adolescent que es trobi en el territori del Principat d'Andorra, d'acord amb la normativa internacional i nacional. A més, aquesta Llei va dirigida a promoure les actuacions adients a aquest efecte, tant si són públiques o privades, com si són de prevenció general, atenció integral o protecció puntual, des de la corresponsabilitat social i amb la participació activa dels infants i els adolescents.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'aprovar les normes i establir les mesures administratives per donar efectivitat als drets reconeguts en aquesta Llei, d'acord amb els convenis internacionals vigents i amb l'assignació pressupostària específica, i, quan sigui necessari, dins del marc de la cooperació internacional en matèria dels drets dels infants i els adolescents.

Article 3. Àmbit subjectiu d'aplicació de la Llei

1. Les normes d'aquesta Llei i les que en siguin complementàries s'han d'entendre referides als drets dels quals són titulars els infants i els adolescents, des que neixen fins que són majors d'edat.

2. Atesa la capacitat progressiva dels infants i els adolescents per exercir de manera responsable els drets dels quals són titulars, i en consonància amb el lliure desenvolupament de la seva personalitat, s'entén que els infants són les persones amb una edat compresa entre el naixement i els onze anys, i que els adolescents són les persones amb una edat compresa entre els dotze anys i la majoria d'edat que estableixin les lleis aplicables.

Article 4. Àmbit territorial d'aplicació de la Llei

Aquesta Llei és aplicable a qualsevol infant o adolescent que es trobi eventualment o resideixi habitualment al Principat d'Andorra, en garantia dels seus drets reconeguts per les normes que formen part de l'ordenament jurídic andorrà.

Article 5. Òrgans bàsics d'atenció als infants i els adolescents

El ministeri encarregat dels afers socials ha de disposar dels òrgans bàsics següents:

a) Servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència: és el servei social, depenent del ministeri competent en matèria d'afers socials, adreçat a la valoració, l'orientació, l'assessorament i

el seguiment dels infants i adolescents en situació de risc i desemparament.

b) Servei especialitzat d'adopcions: és el servei social, depenent del ministeri competent en matèria d'afers socials, adreçat a la valoració, l'orientació, l'assessorament i el seguiment de les persones i les famílies adoptants i dels infants i adolescents adoptats.

c) Servei especialitzat d'acolliments familiars: és el servei social, depenent del ministeri competent en matèria d'afers socials, adreçat a la valoració, l'orientació, l'assessorament i el seguiment de les persones i les famílies acollidores i dels infants i els adolescents acollits.

d) Servei social d'atenció primària: és el servei social de caràcter públic, integrat per equips tècnics i interdisciplinaris que actuen a cada parròquia i garanteixen la igualtat de l'atenció bàsica i la proximitat d'atenció als usuaris i als àmbits familiar i social.

e) Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència: és la comissió presidida per un alt càrrec del ministeri competent en matèria d'afers socials que té com a funció l'estudi i l'avaluació dels expedients, i l'aprovació de les propostes tècniques d'intervenció en casos de risc greu dels infants i els adolescents, i de les propostes d'intervenció i protecció prop dels òrgans judicials en casos de desemparament dels infants i els adolescents. La composició i el funcionament d'aquesta Comissió es determinen reglamentàriament.

Article 6. Coordinació

Les administracions públiques amb competències en matèria dels drets dels infants i els adolescents han d'actuar de manera coordinada entre si i amb les entitats ciutadanes i les famílies, per garantir la millor atenció conduent a la realització plena dels drets i el benestar dels infants i els adolescents. Aquesta actuació coordinada s'ha de fer comptant sempre amb la participació directa dels infants i els adolescents, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa.

Article 7. Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència

1. La Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència és l'organisme col·legiat responsable de la coordinació de les polítiques i les mesures adoptades pels òrgans del Govern i dels comuns amb la finalitat d'acomplir les previsions contingudes en aquesta Llei, així com de promoure'n l'efectivitat.

2. La Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència s'adscriu conjuntament als ministeris competents en matèria d'afers socials i educació, i la

seva composició i el seu funcionament es determinen per la via reglamentària.

Article 8. Pla Nacional de la infància i l'adolescència

1. El Govern ha d'aprovar el Pla nacional de la infància i l'adolescència, que ha d'establir les estratègies d'actuació i els objectius a assolir en relació amb les polítiques destinades als infants i els adolescents, i que ha de garantir la coordinació de les actuacions portades a terme des dels diferents nivells d'intervenció.

2. El Pla nacional de la infància i l'adolescència l'ha d'elaborar, coordinar i desenvolupar la Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència, amb la participació de totes les administracions públiques implicades, directament o indirectament, en l'atenció i la promoció dels drets dels infants i els adolescents; de les organitzacions socials vinculades a aquest àmbit, i dels mateixos infants i adolescents a través de les seves estructures de participació social previstes en aquesta Llei.

3. El Pla nacional de la infància i l'adolescència ha de tenir una durada mínima de quatre anys, revisables periòdicament, amb la finalitat de poder desenvolupar en cada moment programes i accions que donin resposta real a les necessitats dels infants i els adolescents.

Article 9. Avaluació

1. La Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència té la missió d'avaluar periòdicament i de manera permanent la situació real dels infants i els adolescents i, en especial, l'impacte de les polítiques, els plans, els programes i els protocols que s'implementin en aplicació d'aquesta Llei.

2. Amb caràcter previ a l'aprovació dels textos normatius i les polítiques, els plans i els programes que incideixin, directament o indirectament, en els drets dels infants i els adolescents, la Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència o l'organisme en qui delegui aquesta funció ha d'elaborar una memòria d'anàlisi de l'impacte que poden tenir respecte dels drets dels infants i els adolescents, en els termes que s'estableixin reglamentàriament.

Article 10. Prioritat pressupostària

Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de tenir entre les seves prioritats pressupostàries les activitats de promoció, prevenció, protecció, formació, integració, reinserció i participació dels infants i els adolescents. Aquest pressupost ha de ser específic i amb una fonamentació clara i estable, així com d'identificació, seguiment i avaluació fàcils.

Article 11. Difusió dels drets dels infants i els adolescents

1. A l'efecte de garantir el millor coneixement dels drets dels infants i els adolescents i afavorir l'exercici responsable d'aquests drets, les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, s'han d'encarregar de difondre'ls permanentment a tota la població, i especialment als mateixos infants i adolescents, als seus progenitors o titulars de la tutela o de la guarda, als mitjans de comunicació i a les persones que treballen professionalment en la promoció dels seus drets i en la seva atenció.

2. Per tal que els infants i els adolescents coneguin els seus drets i deures, els programes i les activitats dels sistemes educatius han d'incorporar i desenvolupar els continguts relatius a aquests drets i deures.

3. Correspon al Govern, d'acord amb les seves competències, garantir que en els itineraris formatius que rebien els professionals que tinguin incidència sobre els infants i els adolescents s'hi incloguin els aspectes vinculats als drets i deures d'aquests infants i adolescents. Aquests aspectes també han de formar part dels temaris i els programes dels concursos públics per proveir llocs de treball.

Secció segona. Principis rectors**Article 12. Principi d'igualtat i no-discriminació**

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir el ple respecte al principi d'igualtat de tracte i d'oportunitats en la diversitat social dels infants i els adolescents, en el sentit d'evitar o eliminar qualsevol obstacle injustificat en termes d'equitat i de prohibir-ne la discriminació per causa de naixement, edat, raça, ètnia, gènere, orientació sexual, identitat o expressió de gènere, llengua, religió, opinió, estat de salut, condicions físiques o psíquiques, discapacitat, o qualsevol altra situació o circumstància social, econòmica o personal o de les seves famílies.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, tenen la funció d'establir les mesures adients per evitar i eliminar els factors discriminatoris que impedeixin l'exercici efectiu dels drets regulats en aquesta Llei.

Article 13. Principi de l'interès superior de l'infant i l'adolescent

1. L'interès superior de l'infant i l'adolescent ha de regir qualsevol disposició normativa o resolució administrativa o judicial que es refereixi als infants i els adolescents, així com qualsevol actuació duta a terme en el si de la seva família, el seu centre educatiu o el seu entorn social.

2. S'ha d'entendre per *interès superior de l'infant i l'adolescent* la consideració i la supremacia imperativa de les condicions més adients per garantir el ple respecte i l'acompliment efectiu dels drets de cada infant o adolescent, així com de les circumstàncies que afavoreixin el lliure desenvolupament de la seva personalitat.

3. D'acord amb les Observacions generals del Comitè dels Drets de l'Infant, s'ha d'aplicar de manera primordial el principi de l'interès superior dels infants i els adolescents, des de la triple vessant:

a) Com a dret substantiu, fet que suposa una garantia per a l'infant i l'adolescent, ja que tota decisió que l'afecti ha de considerar fonamentalment els seus millors interessos.

b) Com a principi interpretatiu i de resolució de conflictes, en el sentit que si una disposició jurídica admet diverses interpretacions, s'ha d'escollir la que sigui més favorable des de la perspectiva de la garantia dels drets dels infants i els adolescents.

c) Com a regla processal, en el sentit que qualsevol decisió que s'hagi de prendre en relació amb un infant o adolescent ha de seguir el raonament i la fonamentació basats en el seu interès superior, i ha de comptar, sempre que sigui possible, amb la seva opinió.

Article 14. Principi del lliure desenvolupament

1. D'acord amb els drets universals a la vida, a la supervivència i a la integritat física de tots els infants i els adolescents, es reconeix la prevalença del principi del lliure desenvolupament de la personalitat dels infants i els adolescents. Aquest principi implica que la maduració física, mental, espiritual i social ha de ser lliure, plena i harmònica, potenciant les seves capacitats d'aprenentatge i garantint el seu benestar en general.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir una atenció especial als programes de detecció precoç dels trastorns que puguin afectar el lliure desenvolupament de la personalitat dels infants i adolescents. Així mateix, han de vetllar per l'existència de programes i serveis que garanteixin la detecció de qualsevol tipus d'addicció o trastorn del comportament que en pugui afectar el benestar i el lliure desenvolupament.

3. Qualsevol infant o adolescent ha de ser protegit de manera determinant davant de tot tipus de violència i maltractament, els quals constitueixen una vulneració directa dels seus drets i un greu obstacle per al lliure desenvolupament de la seva personalitat. Aquesta protecció s'ha de materialitzar en mesures adients i efectives d'acord amb la situació particular viscuda per cada un.

Article 15. Dret a ser escoltat

1. L'infant o l'adolescent, d'acord amb la seva capacitat progressiva i la seva evolució personal i, en tot cas, a partir dels dotze anys, té dret a ser escoltat de manera activa, és a dir, amb respecte i consideració de la seva opinió, en els seus àmbits de relació familiar, escolar i social, així com en els processos judicials o administratius que puguin incidir en la seva situació personal.

2. El dret a ser escoltat ho és sense perjudici de la pràctica de les proves que concerneixen l'infant o l'adolescent i s'ha de garantir de manera que es pugui fer lliurement i en condicions adients al seu grau de maduresa. Aquest dret s'ha d'exercir, a més, en un entorn adient, en clau d'intimitat, reserva i seguretat, i, en tot cas, amb ple respecte de la seva opinió, de manera que pugui rebre una resposta adequada, en consideració a la situació concreta, i d'acord amb la seva personalitat i el seu interès superior.

Article 16. Dret a la inclusió

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'establir les mesures necessàries per facilitar la realització personal completa i la inclusió social i educativa de tots els infants i els adolescents i, en especial, dels que per les seves circumstàncies físiques o psíquiques, o per qualsevol altra situació o circumstància personal, familiar, social o econòmica, puguin ser susceptibles de rebre un tracte discriminatori.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir l'acollida i la inclusió social dels infants i els adolescents nous nats.

3. Els infants i els adolescents estrangers que es trobin al Principat d'Andorra, amb independència de la seva situació administrativa, han de gaudir dels mateixos drets que els infants i els adolescents nacionals.

Article 17. Drets dels infants i adolescents amb discapacitat

1. Els infants i els adolescents amb discapacitat tenen el dret de gaudir d'una participació i inclusió social plena, efectiva i en igualtat d'oportunitats, amb unes condicions que els permetin assolir una vida social, escolar i laboral inclusiva i de qualitat, i amb garantia de l'accessibilitat i la provisió dels suports necessaris, d'acord amb el Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a Nova York el 13 de desembre del 2006, i amb la normativa restant que desenvolupa aquest Conveni.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir que els infants i

els adolescents amb discapacitat puguin exercir el dret a expressar lliurement la seva opinió pel que fa a les qüestions que els afecten, així com a rebre l'assistència adequada d'acord amb la seva discapacitat per poder exercir aquest dret de manera efectiva.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de prestar una atenció especial per prevenir i eliminar les actituds discriminatòries envers els infants i els adolescents amb discapacitat.

4. Les administracions públiques han de crear mesures protectores i procediments efectius, com també indicadors de qualitat, per tal de donar el suport necessari als infants i adolescents amb discapacitat, així com als seus progenitors i als titulars de la tutela o la guarda. Aquestes mesures s'han d'aplicar particularment en els àmbits més importants, com ara la salut, l'educació i els serveis socials, d'acord amb la normativa aplicable.

5. Les administracions públiques han de vetllar perquè els centres i els serveis identifiquin les capacitats dels infants i adolescents amb discapacitat i en potenciïn el desenvolupament.

Article 18. Deures dels infants i els adolescents en general

La configuració dels drets dels infants i els adolescents s'ha d'entendre des de la idea general de potenciar la cultura del deure com a exercici responsable dels drets esmentats, del respecte cap a la resta de ciutadans, i de l'assumpció de les conseqüències dels comportaments propis, de forma que darrere de cada dret sempre hi ha un deure.

Capítol segon. Drets i llibertats civils, polítics i en l'àmbit familiar**Secció primera. Drets i llibertats civils i polítics****Article 19. Drets i llibertats civils i polítics**

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a exercir els drets i les llibertats civils i polítics dels quals són titulars sense més limitacions que les establertes per la normativa aplicable.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'altre tipus que siguin adequades per facilitar als infants i els adolescents l'exercici ple dels drets i les llibertats civils i polítics, d'acord amb el que estableix l'apartat 1 anterior.

Article 20. Raonador del Ciutadà

1. El Raonador del Ciutadà, d'acord amb la llei que regula aquesta institució, té la missió de promoure i defensar els drets i les llibertats dels infants i els

adolescents i de vetllar pel ple compliment de les condicions del seu desenvolupament integral.

2. També correspon al Raonador del Ciutadà, d'acord amb la llei que regula aquesta institució, elaborar d'ofici informes o recomanacions sobre qüestions d'interès general en matèria d'infància i adolescència; fomentar la divulgació dels drets dels infants i els adolescents, tot promovent-ne l'exercici; orientar les administracions públiques en relació amb les polítiques d'infància i adolescència, i proposar reformes legislatives i administratives a favor dels drets esmentats.

3. El Raonador del Ciutadà ha d'incloure en el seu informe anual un capítol específic relatiu a les seves actuacions per promoure, fer respectar i protegir els drets dels infants i els adolescents.

Article 21. Defensa en l'exercici efectiu dels drets

1. Per fer efectiu l'exercici dels seus drets, els infants i els adolescents poden, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, i de conformitat amb el que estableixi la normativa aplicable:

a) Dirigir-se a les administracions públiques per sol·licitar l'assistència necessària per fer possible aquest exercici, o per reclamar la protecció dels seus drets en els casos d'una situació de risc o de desemparament.

b) Comunicar al Cos de Policia les situacions o les actuacions que puguin suposar un menyscabament dels seus drets, o demanar l'assistència del mateix Cos.

c) Comunicar al batlle competent de la jurisdicció de menors o al Ministeri Fiscal les situacions o les actuacions esmentades a la lletra *b* anterior.

d) Presentar queixes davant el Raonador del Ciutadà.

e) Formular denúncies davant el Comitè dels Drets de l'Infant o els altres organismes internacionals competents, en particular segons el que disposa el Protocol opcional tercer a la Convenció dels drets de l'infant, relatiu a un procediment de comunicacions.

2. En cas que els infants o els adolescents no tinguin la capacitat suficient per actuar de manera autònoma, poden fer-ho en representació seva els progenitors o els titulars de la tutela o la guarda, sempre que no hi hagi contraposició d'interessos.

Article 22. Intervenció en els processos judicials i de mediació

1. La intervenció dels infants i els adolescents en un procés judicial davant qualsevol jurisdicció o en un procés de mediació s'ha de fer en un entorn favorable i en unes condicions que permetin prendre en consideració la seva edat, el seu grau de maduresa

i desenvolupament, i les seves dificultats de comunicació eventuals.

2. Les autoritats i els professionals que participen en processos judicials o de mediació en què intervinguin infants i adolescents han d'haver rebut una formació específica per comunicar-se d'una forma amigable i evitar perjudicis ulteriors a l'infant o l'adolescent.

Article 23. Dret a la identitat

1. Tots els infants i els adolescents tenen el dret, des del moment del naixement, a tenir un nom i una nacionalitat, a cercar i conèixer els seus propis orígens, a preservar les seves relacions familiars d'acord amb el que estableixin les lleis aplicables, que els sigui respectada la cultura del seu lloc d'origen i, en general, a preservar i desenvolupar la seva pròpia identitat i idiosincràsia.

2. Els infants i els adolescents tenen el dret a ser inscrits en un registre públic des del seu naixement i a sol·licitar a les administracions públiques competents la documentació que els permeti acreditar la seva identitat.

3. Les persones que hagin estat adoptades han de poder cercar i conèixer els seus propis orígens per si mateixes si ja han arribat a la majoria d'edat i, en cas contrari, a través de les persones que en tinguin atribuïda la pàtria potestat. El servei especialitzat d'adopcions ha de prendre les mesures oportunes per conservar la documentació relativa als orígens dels infants o adolescents concernits. Així mateix, els ha de proporcionar l'assessorament, la possibilitat de mediació confidencial i l'ajuda oportunes per fer efectiu el dret a conèixer els seus orígens. Les previsions d'aquest apartat s'han de desplegar per la via reglamentària.

Article 24. Dret a la llibertat d'expressió

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a expressar i difondre lliurement les seves opinions, sense cap tipus de censura prèvia, a través de qualsevol mitjà i en els termes legalment establerts. Aquesta llibertat d'expressió té el seu límit en la protecció de l'honor, la intimitat i la imatge del mateix infant o adolescent i de terceres persones.

2. El dret a la llibertat d'expressió dels infants i els adolescents s'estén especialment a la publicació i la difusió de les seves opinions, a l'edició i producció de mitjans de difusió i a l'accés als ajuts que les administracions públiques estableixin amb aquesta finalitat.

Article 25. Dret a la informació

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a ser informats, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, sobre qualsevol actuació o mesura que pugui afectar l'exercici efectiu dels seus

drets, sense cap mena de discriminació. Aquesta informació s'ha de facilitar en un format accessible i en un llenguatge comprensible per als infants i els adolescents, atenent la seva edat i les seves condicions de maduresa.

2. Els infants i els adolescents tenen el dret a cercar, accedir, rebre i utilitzar la informació adequada a la seva edat i les seves condicions de maduresa, en qualsevol format, sense cap altre tipus de limitació que les que estableixi la normativa aplicable, en benefici del seu desenvolupament físic, mental, espiritual i social ple. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir que els infants i els adolescents tinguin una alfabetització crítica i responsable en les tecnologies de la informació i la comunicació i han de tenir una cura especial en aquest sentit, perquè puguin aprofitar les oportunitats que ofereix el món digital.

3. Els progenitors, els titulars de la tutela o de la guarda i les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè la informació que rebien els infants i els adolescents sigui veraç, plural i respectuosa amb els principis constitucionals. Així mateix, els han de protegir de la informació i el material informatiu perjudicials.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'incentivar la producció i la difusió de materials informatius dirigits als infants i els adolescents, adequats a la seva edat i al seu nivell de desenvolupament, i han de promoure la seva participació en els mateixos materials. Així mateix, han de facilitar el seu accés als serveis d'informació i documentació, les bases de dades i les biblioteques, així com a la resta de serveis culturals, i han de promoure una sensibilització adequada sobre l'oferta de lleure i cultura a Internet i sobre la defensa dels drets de propietat intel·lectual.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els mitjans de comunicació, en els seus missatges dirigits als infants i els adolescents, promoguin els valors de la igualtat, la solidaritat, la diversitat i el respecte, tot evitant imatges i continguts nocius, de caràcter violent, pornogràfic o d'explotació en les relacions de caràcter personal, o que reflecteixin un tracte degradant, sexista o discriminatori. En concret, les administracions públiques han de promoure l'existència de codis ètics de conducta relatius als continguts emesos pels mitjans de comunicació.

6. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, i els prestadors de serveis han de promoure el gaudiment ple de la comunicació audiovisual als infants i els adolescents que presentin qualsevol tipus de discapacitat.

7. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure accions dirigides a facilitar als infants i als adolescents una informació acurada sobre els seus drets, així com dels mitjans de què disposen per fer-los efectius, i n'han d'instar la protecció adequada.

Article 26. Dret a la llibertat de pensament, consciència i religió

1. Els infants i els adolescents tenen dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió, en els termes que estableixi la normativa aplicable, i sempre respectant els drets i les llibertats fonamentals de la resta de ciutadans.

2. Els progenitors i els titulars de la tutela o de la guarda tenen el dret i el deure prioritari d'afavorir i de cooperar perquè els infants i els adolescents exerceixin aquesta llibertat, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, de manera que contribueixin al seu desenvolupament integral, sempre en consonància amb el seu interès superior.

Article 27. Drets de participació social

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a participar plenament en els nuclis de convivència més propers i en la vida social, cultural, artística i recreativa del seu entorn, així com a incorporar-se progressivament a la ciutadania activa, d'acord amb el seu grau de desenvolupament personal.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure mesures destinades a facilitar i garantir la participació dels infants i els adolescents en espais destinats a recollir les seves opinions amb relació a les normes, les polítiques, els projectes, els programes o les decisions que els afectin, així com en l'avaluació que se'n dugui a terme.

Article 28. Consells comunals i Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència

1. Els comuns han de promoure la creació i la posada en funcionament de consells comunals de la infància i l'adolescència, per tal de donar als infants i als adolescents de les parròquies respectives un espai per canalitzar les seves reivindicacions i punts de vista, i incidir en les matèries que els afecten.

2. Es crea el Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència amb la mateixa finalitat esmentada a l'apartat 1 anterior, en l'àmbit nacional.

3. La composició, l'estructura i les funcions dels consells comunals i del Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència s'han d'establir per la via reglamentària.

Article 29. Dret a la llibertat d'associació i reunió

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a constituir associacions i a ser-ne membres d'acord amb el que estableix la normativa aplicable.
2. Els infants i els adolescents tenen el dret a constituir associacions infantils i juvenils i a ser-ne membres d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable en aquesta matèria. També tenen el dret a ser membres d'organitzacions juvenils de partits polítics i sindicals, d'acord amb la normativa aplicable, i a participar-ne activament d'acord amb les seves condicions de maduresa.
3. Cap infant o adolescent no pot ser obligat a ingressar en una associació ni a romandre-hi contra la seva voluntat.
4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'adoptar totes les mesures necessàries per garantir la protecció adequada dels interessos dels infants i els adolescents en cas que hi hagi indicis raonables que la pertinença d'un infant o adolescent o dels seus representants legals a una associació dificulti o perjudiqui el seu desenvolupament integral.
5. Els infants i els adolescents tenen el dret a prendre part en reunions públiques i manifestacions pacífiques convocades d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable. Així mateix, i en les mateixes condicions, també tenen dret a promoure'n i convocar-ne amb el consentiment exprés dels seus progenitors o dels titulars de la tutela o de la guarda.

Article 30. Dret a la protecció de l'honor, la intimitat i la pròpia imatge

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a la protecció de l'honor, la intimitat personal i familiar, i la pròpia imatge. Aquests drets comprenen també la inviolabilitat del domicili familiar i de la correspondència, així com el secret de les comunicacions, incloses les comunicacions produïdes a través de les tecnologies de la informació i la comunicació.
2. L'exercici del dret a la protecció de l'honor, la intimitat i la pròpia imatge correspon a l'infant o a l'adolescent d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, i sempre en atenció al seu interès superior. En cas contrari, correspon als seus progenitors o als titulars de la tutela o de la guarda, un cop escoltada sempre l'opinió de l'infant o l'adolescent si té la suficient capacitat natural i en atenció al seu interès superior.
3. Es presumeix que tota persona major de setze anys té la capacitat suficient per poder exercir per si mateixa la protecció de l'honor, la intimitat i la pròpia imatge, llevat que la normativa aplicable,

atenent els seus propis interessos, estableixi el contrari.

4. S'ha de preservar els infants i els adolescents de la difusió de les seves dades personals, d'imatges que atemptin contra la seva dignitat i de l'explotació econòmica de la seva imatge, molt especialment en les comunicacions produïdes a través de les tecnologies de la informació i la comunicació. El seu consentiment per utilitzar-ne el nom, la veu o la imatge amb finalitats publicitàries, promocionals, comercials o anàlogues no es pot prestar mitjançant contractes en massa o d'adhesió.
5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de prestar una atenció especial al compliment de les disposicions de l'apartat 4 anterior en cas que els infants i els adolescents hagin estat objecte de violència o estiguin involucrats en qualsevol procés judicial o administratiu que els afecti. El Ministeri Fiscal i el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència poden iniciar d'ofici les accions corresponents perquè s'adoptin les mesures oportunes per protegir els infants i els adolescents d'aquestes ingerències.

Article 31. Dret a la protecció de dades personals

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a la protecció de les seves dades personals, així com a impedir-ne el tractament o la cessió sense el seu consentiment o, si escau, dels seus representants legals, segons el que estableixi la normativa aplicable.
2. Es presumeix que tota persona major de setze anys té la capacitat suficient per poder consentir per si mateixa el tractament de les seves dades de caràcter personal, llevat que la normativa aplicable exigeixi per prestar aquest consentiment l'assistència dels seus representants legals. En aquest darrer cas sempre s'ha d'escoltar l'infant o l'adolescent si té capacitat natural suficient.
3. En cap cas no es poden obtenir de l'infant o l'adolescent dades que permetin accedir a informació sobre la resta dels membres del grup familiar, o sobre les seves característiques, com ara les dades professionals dels progenitors o els titulars de la tutela o la guarda, informació econòmica, dades sociològiques o qualsevol altra dada del mateix estil, sense el consentiment dels titulars d'aquestes dades.
4. Quan el tractament estigui referit a dades d'infants o adolescents, la informació dirigida a aquests infants i adolescents s'ha d'expressar en un llenguatge que sigui fàcilment comprensible per a ells.
5. Les autoritats, els funcionaris, els professionals i qualsevol altra persona que tingui accés a dades

personals d'infants o adolescents assumeixen el deure de reserva i de confidencialitat en relació amb aquestes dades.

Secció segona. Drets en l'àmbit familiar

Article 32. Responsabilitat en la criaça i en el desenvolupament integral

1. La millor atenció a les necessitats dels infants i els adolescents es dona de manera natural en el si de la seva família. La responsabilitat primordial de la cura, la criaça i la formació integral dels infants i els adolescents correspon als progenitors o a les persones que en tinguin atribuïda la tutela o la guarda, d'acord amb el que disposa la normativa aplicable.

2. Els progenitors i les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda dels infants i els adolescents han de garantir el seu benestar i han de procurar-los un entorn de vida adequat i saludable, sempre d'acord amb les seves possibilitats.

3. Els progenitors o les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda dels infants i els adolescents tenen l'obligació d'exercir responsablement les seves funcions, sense perjudici de l'actuació subsidiària de les administracions públiques, en els termes que estableixi la normativa aplicable.

Article 33. Dret de relació i convivència

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a créixer i viure amb els seus progenitors en un entorn familiar adequat i lliure de violència, llevat dels casos en què, atenent el seu interès superior, la separació resulti necessària. També tenen el dret a conviure i relacionar-se amb altres parents i persones pròximes, molt especialment amb els avis i els germans. En tot cas, les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure i facilitar relacions sanes i participatives entre les diverses generacions, especialment amb la gent gran.

2. Els infants i els adolescents tenen el dret a mantenir un contacte directe amb els progenitors amb els quals no convisquin, sempre en els termes establerts per la normativa aplicable i d'acord amb el seu interès superior.

3. El batlle competent de la jurisdicció de menors ha de prendre les mesures adequades per garantir els drets de visita als infants i adolescents que resideixin habitualment a l'estranger o que es trobin separats temporalment dels progenitors en aplicació d'una mesura protectora, tenint en compte sempre el seu interès superior.

Article 34. Suport a l'exercici de la parentalitat i a la conciliació de la vida personal, familiar i laboral

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure les mesures

més adients de col·laboració i protecció de la família, en atenció a la seva funció socialitzadora, per tal que es pugui garantir el benestar material i espiritual, així com l'efectivitat dels drets dels infants i els adolescents.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure polítiques d'ús del temps i mesures per conciliar la vida personal, familiar i laboral que permetin als progenitors, o a les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda d'un infant o adolescent, disposar del temps que la seva criaça i educació requereixen, en funció de les seves necessitats.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure un exercici positiu de la parentalitat fonamentat en l'interès superior de l'infant i l'adolescent, que sigui respectuós amb els seus drets, que afavoreixi un estil d'afecció segur, que estimuli el desenvolupament de les seves capacitats i li ofereixi suport i orientació, i que eviti, en tot cas, qualsevol ús de la violència o qualsevol tracte degradant, però sense excloure l'establiment de límits.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar la creació de serveis públics i prestar suport als serveis de cura i educatius adreçats als infants d'entre zero i tres anys, d'acord amb la normativa aplicable. Les administracions públiques han d'adoptar mesures per fomentar l'assistència a aquests serveis dels infants en situació de vulnerabilitat social o econòmica, i a les famílies amb una major dificultat de conciliació de la vida laboral i familiar.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'oferir als progenitors i a les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda dels infants i els adolescents els mitjans d'informació i formació adequats amb la finalitat de fer possible el compliment de les seves responsabilitats, tenint sempre en compte les característiques de l'infant o l'adolescent concernit i fonamentant actituds educatives i de respecte dels seus drets i de compliment dels seus deures. En particular, les administracions públiques han de promoure campanyes de formació en habilitats a les famílies i als infants i els adolescents amb discapacitat, tenint sempre en compte la perspectiva de gènere, i disposar de programes de suport per a aquestes famílies, d'acord amb la normativa aplicable.

Article 35. Sostracció internacional d'infants i adolescents

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'adoptar les mesures necessàries per lluitar contra els trasllats i les

retencions il·lícits d'infants i adolescents a l'estranger, tant si els porta a terme un dels progenitors com una tercera persona.

2. Als efectes establerts a l'apartat 1 anterior, les administracions públiques han de promoure l'establiment de nous acords bilaterals o multilaterals, o l'adhesió a acords ja existents en aquestes matèries.

Article 36. Deures en l'àmbit familiar

1. Els infants i els adolescents han de participar en la vida de família i han de respectar i potenciar una relació personal i familiar sana i afectiva en relació amb els seus progenitors, els titulars de la tutela o la guarda, els germans i els altres familiars i persones que visquin a la llar, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

2. Els infants i adolescents han de col·laborar en les tasques domèstiques de la llar on visquin, d'acord amb la seva edat, el seu grau de desenvolupament i la seva capacitat, i amb independència del seu gènere.

Capítol tercer. Drets econòmics, socials i culturals

Secció primera. Dret a la salut bàsica i al benestar

Article 37. Beneficiaris i contingut del dret a la salut

1. Els infants i els adolescents, amb independència de la seva edat o situació administrativa, tenen dret a l'accés efectiu, a la promoció, a la prevenció i a la protecció de la seva salut, a l'assistència sanitària de qualitat i a l'accés a les actuacions, programes de salut pública i prestacions d'assistència sanitària que els permetin créixer i desenvolupar-se de manera integral fins a adquirir el nivell més alt de salut possible. L'accés a què es fa referència en aquest apartat s'ha de garantir d'acord amb els mecanismes establerts en la normativa sanitària, sociosanitària i de la seguretat social aplicable.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de dur a terme programes de detecció i atenció precoç i d'assistència sanitària oportuna, inclosa la rehabilitació, la provisió de suports necessaris, el transport sanitari i sociosanitari i les altres prestacions i serveis necessaris, dels infants i els adolescents amb discapacitat, d'acord amb la normativa de garantia dels drets de les persones amb discapacitat aplicable.

Article 38. Actuacions de promoció, prevenció i protecció de la salut

1. Es reconeix als infants i als adolescents, en els termes establerts en la normativa aplicable:

a) El dret a gaudir d'actuacions de promoció de la salut i de la qualitat de vida que tinguin en compte les seves necessitats i especificitats, perquè puguin adoptar estils de vida saludable.

b) El dret a gaudir d'actuacions relatives a la seva salut segons les seves necessitats específiques.

c) El dret a rebre actuacions de protecció en l'àmbit de la salut per desenvolupar-se en un ambient saludable.

2. Els ministeris competents per raó de la matèria han de promoure programes i mesures transversals i coordinades per difondre la informació i formar en matèria de salut els infants i dels adolescents. Aquests programes han de permetre orientar-los en la presa de decisions responsables respecte de la seva pròpia salut.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'adoptar les mesures necessàries per prevenir i, si escau, eliminar les pràctiques tradicionals perjudicials per a la salut dels infants i adolescents, tals com la mutilació genital femenina.

Article 39. Dret a l'assistència sanitària, a la informació sobre la salut i al consentiment informat

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a rebre assistència sanitària integral i de qualitat, inclosa l'assistència farmacèutica, d'acord amb la normativa aplicable.

2. Els infants i els adolescents tenen el dret a obtenir informació completa sobre la seva salut i el seu desenvolupament, així com sobre el procés assistencial que han de rebre. També tenen el dret que aquesta informació i la seva història clínica siguin confidencials, i a participar en les decisions que els afectin a través del consentiment informat, d'acord amb la normativa aplicable. Aquesta informació ha de comunicar-se en un llenguatge comprensible i adequat i en un format accessible d'acord amb la seva edat i el seu grau de maduresa.

3. Els infants i els adolescents només poden sotmetre's a experiments de recerca biomèdica quan no suposin un perjudici per a la seva integritat o salut. La prestació del consentiment per als actes de recerca biomèdica s'ha de fer d'acord amb la normativa aplicable.

Article 40. Dret a la protecció de la salut mental i en relació amb les conductes addictives

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a accedir als serveis i recursos de prevenció, atenció i recuperació en l'àmbit de la salut mental, i als establiments sanitaris i sociosanitaris específics en aquest mateix àmbit i adaptats a les seves necessitats particulars, d'acord amb la normativa aplicable.

2. Els centres i els serveis assistencials que atenguin les addiccions a certes substàncies, tals com les begudes alcohòliques, el tabac i les altres drogues, així com certes conductes que poden ser addictives, tals com els jocs d'atzar o l'ús abusiu de les tecnologies de la informació i la comunicació, han de dur a terme intervencions terapèutiques especialitzades i coordinades amb altres serveis, tenint en compte les característiques pròpies dels infants i els adolescents i adequant-se al perfil d'aquests pacients.

3. Els infants i els adolescents que siguin fills de persones amb una manca de cura sobre la seva salut o atenció personal, incloses les addiccions a certes substàncies i altres conductes addictives, tenen el dret a una atenció i reeducació adequades.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'incloure dins les estratègies de planificació en l'àmbit de la salut mental un capítol específic relatiu als infants i els adolescents, amb previsions específiques per als que estan en situació de vulnerabilitat.

Article 41. Dret a l'hospitalització i l'acompanyament en el procés assistencial

1. En tot el procés assistencial a un infant o un adolescent, s'ha de potenciar l'atenció ambulatoria o en el seu domicili, de forma que l'hospitalització sigui l'últim recurs. Si l'hospitalització és inevitable, ha de durar el temps més breu possible.

2. Els infants i els adolescents tenen dret a ser acompanyats pels seus progenitors o els titulars de la tutela o la guarda en tot el procés assistencial i, si escau, durant l'hospitalització, llevat que això perjudiqui la seva salut o la dels seus progenitors o titulars de la tutela o la guarda.

3. Durant l'hospitalització o durant l'atenció de la malaltia en el seu domicili que duri més d'un mes, els infants i els adolescents tenen el dret a prosseguir la formació escolar, llevat que això suposi un perjudici o un obstacle per a la seva salut, d'acord amb el que s'estableixi per la via reglamentària. Així mateix, s'ha de permetre a aquests infants i adolescents l'accés al lleure, a les activitats d'esbarjo i a la cultura en la mesura que sigui possible.

4. En la mesura que sigui possible, l'atenció ambulatoria i l'hospitalització dels infants i els

adolescents s'han de fer en espais separats dels adults, adaptats a les seves necessitats concretes, i, en el cas de l'hospitalització, que facilitin la seva relació personal, familiar i social.

Article 42. Dret al nivell de benestar adequat

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a un nivell bàsic de benestar adequat al seu desenvolupament integral. Els progenitors, o els titulars de la tutela o la guarda, han d'oferir aquest nivell de benestar, i les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'oferir-los els programes, les prestacions i els ajuts de protecció social necessaris per assolir-lo.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'emprendre actuacions dirigides a reduir la taxa d'infants i adolescents que es troben en situació de vulnerabilitat socioeconòmica.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'establir els criteris que determinin el nivell bàsic de benestar dels infants i els adolescents, tant material com emocional.

4. Els infants i adolescents tenen el dret a viure de forma estable en un habitatge i a accedir als subministraments bàsics, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'assegurar a tots els infants i els adolescents l'accés a una alimentació suficient, saludable, nutritiva i adequada a la seva edat i al seu estat de desenvolupament, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

Secció segona. Dret a l'educació

Article 43. Dret a l'educació

1. Els infants i els adolescents tenen, des que neixen, el dret al major grau d'educació possible que els permeti desenvolupar la seva personalitat, aptituds i capacitats fins al nivell màxim de les seves possibilitats.

2. Els infants i els adolescents tenen el dret a rebre i l'obligació de seguir l'educació bàsica obligatòria, la qual comprèn la primera i la segona ensenyances, i també tenen el dret a rebre l'ensenyament en els nivells educatius no obligatoris. L'ensenyança ha de ser de qualitat i gratuïta, en els termes establerts en la normativa aplicable.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar per una formació inclusiva, i que atengui de forma equitativa les necessitats educatives específiques dels infants i els adolescents per raó de qualsevol condició o circumstància personal, familiar o social. En concret,

els infants i adolescents amb discapacitat tenen el dret a gaudir d'una educació en igualtat de condicions amb la resta de l'alumnat, en entorns inclusius, amb els suports adequats i els ajustos raonables necessaris en tots els nivells educatius, segons el que estableixi la normativa aplicable.

Article 44. Accés, permanència i èxit en el sistema educatiu

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir un nombre de places suficient als centres educatius per assegurar l'ensenyança a què els infants i els adolescents tenen dret.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir el dret dels progenitors i dels titulars de la tutela o la guarda a escollir el sistema educatiu per als seus fills, o per a les persones que estan sota la seva tutela o guarda, d'entre els sistemes educatius que coexisteixen al Principat d'Andorra. També han de garantir que els infants i els adolescents es mantinguin en aquest sistema educatiu si aquesta permanència és conforme al seu interès superior. En tot cas, en l'elecció del sistema educatiu també s'ha de prendre en consideració l'opinió de l'infant i l'adolescent, d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa.

3. Els infants i adolescents en situació de desemparament tenen el dret a continuar escolaritzats en el mateix centre educatiu on estaven escolaritzats amb anterioritat, llevat que això sigui contrari al seu interès superior.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de proporcionar els mitjans materials, humans i de transport que assegurin una atenció escolar de qualitat i en condicions d'equitat quan la situació de l'infant o l'adolescent ho requereixi, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir l'assistència dels infants i els adolescents als centres educatius. Amb aquesta finalitat, han d'adoptar les mesures corresponents i coordinades per evitar la no escolarització o l'absentisme escolar en les etapes d'escolarització obligatòria, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

6. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar per prevenir l'abandonament prematur dels estudis i, si escau, cercar els suports complementaris per erradicar-lo.

7. Les pràctiques culturals i religioses dels infants i els adolescents no han de suposar una discriminació, una limitació o una exclusió en el dret a l'educació o

a les activitats extraescolars, de lleure, d'esbarjo, esportives o culturals, d'acord amb el Conveni de les Nacions Unides relatiu a la lluita contra la discriminació en l'àmbit de l'ensenyament, del 14 de desembre de 1960.

Article 45. Inclusió de continguts en els projectes educatius i els currículums escolars

Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els projectes educatius dels centres de tots els nivells i els currículums escolars incloguin de forma transversal continguts relatius a l'educació en drets humans, en concret dels drets reconeguts en la Convenció sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989; la violència de gènere; la violència domèstica o familiar; la diversitat funcional o la discapacitat; la promoció i la prevenció en l'àmbit de la salut, inclosa la salut sexual i reproductiva; les formes de maltractament, inclòs l'abús sexual, i la seva prevenció i protecció; la promoció de la cultura de pau i de la no-violència, inclosa la prevenció de l'assetjament entre l'alumnat, i la igualtat de tracte i la no-discriminació.

Article 46. Dret de participació en l'àmbit educatiu

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a la participació activa en el seu propi procés formatiu a través d'associacions i estructures participatives democràtiques concretes de l'àmbit educatiu.

2. Els progenitors o els titulars de la tutela o la guarda tenen el dret a fer el seguiment de l'educació dels seus fills, o de les persones que estan sota la seva tutela o guarda, i a participar en el seu procés educatiu.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure i garantir les condicions necessàries per tal que els infants i els adolescents puguin fer efectiva la seva participació activa en l'àmbit educatiu.

Article 47. Drets en matèria de formació professional i d'accés al món laboral

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'incentivar l'existència de programes de formació i inserció laboral per a adolescents en edat laboral que afavoreixin la transició a un treball digne. En aquests programes, s'ha de prestar una atenció especial als infants i adolescents en situació de vulnerabilitat.

2. S'ha de garantir als adolescents en edat laboral la informació i l'orientació oportunes, lliure d'estereotips per raó de gènere, sobre les possibilitats educatives i professionals existents, se'ls ha d'oferir un ensenyament i una formació adequats, i s'ha de

fomentar la vessant pràctica d'aquesta formació sempre que sigui possible.

Article 48. Deures en l'àmbit escolar i de formació

1. Els infants i els adolescents tenen l'obligació d'assistir als centres educatius en les etapes d'ensenyança obligatòria, així com de mantenir una actitud positiva i proactiva durant tot el procés d'aprenentatge.

2. Els infants i els adolescents han de respectar les normes del centre educatiu, el seu professorat, la resta de companys i els altres membres de la comunitat educativa, i han d'evitar situacions de conflicte.

Secció tercera. Dret al lleure i a la cultura

Article 49. Dret al descans, al lleure i a les activitats d'esbarjo, culturals i artístiques

1. Els infants i els adolescents tenen el dret al descans i a les activitats de lleure, d'esbarjo i al joc, incloses les activitats esportives, culturals i artístiques, d'acord amb la seva edat i les seves necessitats de desenvolupament.

2. Les activitats escolars requerides i les activitats programades per als infants i als adolescents han de permetre el descans i la possibilitat de dur a terme activitats de lleure.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promocionar i donar suport a les associacions i les altres entitats culturals, esportives i socials dedicades a oferir aquestes activitats, i assegurar que l'oferta de lleure sigui suficient, variada i estable.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promocionar i fomentar la intervenció dels infants i els adolescents en programes i activitats de voluntariat, a través d'entitats públiques o privades, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de facilitar l'accés equitatiu a les activitats de lleure i d'esbarjo, al joc, i a les activitats esportives, culturals i artístiques, i han de promoure que es proveeixin els ajustos necessaris segons la diversitat de capacitats.

Article 50. Dret a accedir a les activitats d'esbarjo, de joc i esportives

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar l'educació en el lleure com a forma d'aprenentatge, i l'organització d'activitats de lleure, que comprèn les activitats de joc, d'esbarjo i esportives. Aquestes activitats han de ser conformes a la diversitat de necessitats dels infants i els adolescents, sense que impliquin cap

tipus de discriminació, i amb el foment de les relacions intergeneracionals.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar les activitats de lleure actiu i potenciar l'activitat física i esportiva com a hàbit de salut i millora de la qualitat de vida dels infants i els adolescents.

3. La participació dels infants i dels adolescents en esports de competició ha de ser en tot cas voluntària. Els horaris, els mètodes i els plans d'entrenament han de ser conformes al seu grau de desenvolupament i la seva condició física, a les seves necessitats educatives, i sempre tenint en compte el seu interès superior.

4. En concret, els jocs, les joguines i els videojocs han de reunir les condicions de seguretat dels productes, adequar-se a l'edat i al nivell de desenvolupament de l'infant o l'adolescent, i no contenir missatges violents ni incitar a la violència o a la discriminació per raó de gènere, identitat, naixement o qualsevol altra raó o condició, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

Article 51. Dret a les activitats culturals i artístiques

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a rebre una formació cultural i artística, a disposar dels recursos i els mitjans que els permetin desenvolupar les seves capacitats intel·lectuals i plàstiques, a participar en les manifestacions culturals i artístiques com a forma d'expressió de la seva identitat pròpia i de la seva comunitat, i que es respectin les seves opcions culturals.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar la creació de manifestacions culturals i artístiques dirigides particularment als infants i als adolescents i a estimular el seu interès pel patrimoni cultural i les pràctiques artístiques.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure i garantir l'accés obert i equitatiu als béns culturals i patrimonials, així com als serveis d'informació, arxius, biblioteques, museus i altres serveis i equipaments culturals.

Secció quarta. Drets com a consumidors i usuaris

Article 52. Protecció i defensa com a consumidors i usuaris

1. Els infants i els adolescents tenen el dret que les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, vetllin per la protecció i la defensa dels seus drets i interessos com a consumidors i usuaris, tenint en compte les seves necessitats i

característiques concretes, i d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar la sensibilització i l'educació dels infants i els adolescents sobre el consum sostenible i responsable.

3. Els productes, els béns o els serveis destinats als infants i adolescents han de contenir de forma llegible informació sobre la composició, les característiques, l'ús i l'edat recomanada per utilitzar-los, segons correspongui.

Article 53. Protecció respecte de béns perjudicials per a la salut i el desenvolupament

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar pel compliment de la normativa relativa a la publicitat i a la prohibició en la venda, el subministrament o el consum de begudes alcohòliques i de tabac, o de qualsevol altra substància que els imitin o induixin els infants i els adolescents a consumir-ne. Aquestes prohibicions de venda, subministrament i consum s'han de fer constar de forma visible en els locals on es venguin o subministrin.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar per la protecció en relació amb les conductes addictives tals com els jocs d'atzar o l'ús abusiu de les tecnologies de la informació i la comunicació.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'establir mesures efectives per impedir l'accés per qualsevol mitjà a les substàncies que puguin causar dependència, ja sigui física o psíquica, als infants o els adolescents, en concret a les substàncies estupefaents i psicotròpiques.

4. El subministrament de medicaments i altres productes sanitaris a infants i adolescents i la seva publicitat s'ha d'efectuar d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

5. Les administracions públiques han de vetllar perquè no es venguin, exposin ni difonguin als infants i adolescents publicacions amb contingut pornogràfic, que incitin a la violència o que continguin qualsevol tipus de discriminació perjudicial per al seu desenvolupament o que sigui contrària als seus drets i llibertats. Les administracions públiques també han de vetllar perquè no es vengui, exposi, difongui ni projecti material audiovisual amb el contingut a què es refereix aquest apartat.

6. Es prohibeix la publicitat de begudes alcohòliques, tabac o qualsevol altra substància que els imitin o induixin, i d'altres substàncies nocives per a la salut, en les activitats dirigides als infants i els adolescents.

Article 54. Accés a espais i a serveis

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els espais d'esbarjo, esportius i oberts al públic, i els serveis de què són usuaris habitualment els infants i els adolescents, disposin de les condicions físiques, ambientals, sanitàries, higièniques, d'accessibilitat i de seguretat adequades, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

2. Les activitats de lleure i els espectacles públics en què assisteixin com a usuaris o espectadors els infants i adolescents han de comptar amb el personal suficient i degudament qualificat per evitar accidents. Els requisits que han de reunir aquest tipus d'activitats i espectacles s'han de desenvolupar reglamentàriament.

3. Es prohibeix l'accés a les sales de joc i la participació dels infants i adolescents en jocs d'atzar, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

Secció cinquena. Dret al medi urbà i al medi ambient

Article 55. Dret a conèixer el medi urbà i a gaudir-ne

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a conèixer la seva parròquia i a gaudir del seu entorn i dels espais públics i equipaments destinats al seu ús.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de prendre en consideració les necessitats concretes dels infants i adolescents en la planificació urbanística, a l'efecte de destinar el sòl als usos, espais i equipaments que els siguin menester, així com adaptar el mobiliari urbà a les seves necessitats. En tot cas, aquests espais i equipaments han de tenir en compte la diversitat de necessitats dels grups d'edat, de gènere i de capacitats.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure l'ús del transport públic entre els infants i els adolescents, facilitar-ne l'accés i promoure'n una oferta àmplia.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar que les zones limítrofes a espais i equipaments destinats als infants i adolescents siguin per a vianants. Així mateix, han de mantenir i fomentar el traçat de camins escolars per permetre que es puguin desplaçar de forma autònoma i responsable entre les seves llars i l'escola o a altres espais de formació, esbarjo o lleure.

5. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir la participació activa dels infants i els adolescents en el disseny i la configuració dels espais i equipaments a què fa referència l'apartat 2 anterior, a través dels consells comunals de la infància i l'adolescència.

Article 56. Dret a conèixer el medi ambient i a gaudir-ne

1. Els infants i els adolescents tenen el dret a viure en un medi ambient i natural saludable i sostenible, a conèixer-lo i a gaudir-ne. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'adoptar les mesures adequades per a la protecció, la conservació i la millora d'aquest medi ambient i natural.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure programes de sensibilització i educació mediambiental per a l'ús sostenible i responsable dels recursos naturals, l'adquisició d'hàbits positius de conservació del medi ambient i de mitigació dels efectes del canvi climàtic.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de garantir la participació activa dels infants i els adolescents en la col·laboració i en el compromís per a la protecció, la conservació i la millora del medi ambient a través i del Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència i dels consells comunals de la infància i l'adolescència.

Article 57. Deures en l'àmbit social

1. Els infants i els adolescents han d'exercir el seu rol com a ciutadans actius en la societat, de forma participativa i responsable. A aquest efecte, han de respectar les persones amb qui es relacionen en l'àmbit social amb independència de qualsevol circumstància personal o social.

2. Els infants i els adolescents han de fer un bon ús dels espais i els equipaments públics i privats, el mobiliari urbà i qualsevol altre espai on desenvolupin les seves activitats, respectar-los i conservar-los.

3. Els infants i els adolescents han de conèixer i respectar el medi ambient i natural i col·laborar en la seva protecció, conservació i millora.

Títol II. Protecció als infants i els adolescents

Capítol primer. Protecció als infants i els adolescents contra qualsevol tipus de maltractament

Secció primera. Disposicions generals

Article 58. Protecció contra qualsevol tipus de maltractament

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de protegir els infants i els adolescents contra qualsevol tipus de maltractament, per garantir el seu benestar i el seu desenvolupament sa i ple.

2. El sistema de protecció dels infants i els adolescents comprèn el conjunt d'actuacions,

mesures i serveis dirigits a prevenir, detectar, notificar, derivar, intervenir, prestar atenció i facilitar la recuperació i la reinserció social, segons correspongui, de qualsevol forma de maltractament que pateixin aquests infants i adolescents.

3. S'entén per *maltractament* qualsevol tipus de violència, física o psicològica, com ara els càstigs corporals, la negligència, els abusos sexuals, la violència de gènere, domèstica o familiar i l'explotació sexual, laboral o amb qualsevol altra finalitat, incloent-hi quan es du a terme mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació, amb independència de l'entorn o la persona o la institució que el genera.

4. Les administracions públiques, les altres entitats públiques i privades i els professionals que intervenen en el sistema de protecció als infants i els adolescents han de col·laborar i actuar de forma coordinada i transversal per garantir una actuació integral contra qualsevol tipus de maltractament.

5. Constitueixen situacions de desprotecció social dels infants i els adolescents en l'àmbit familiar les situacions de risc i de desemparament, que es desenvolupen en el capítol segon d'aquest títol.

Secció segona. Actuacions preventives

Article 59. Prevenció

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de desenvolupar de forma prioritària, i amb l'assignació pressupostària específica, les actuacions preventives necessàries per abordar els indicadors i els factors de risc i per prevenir les situacions que puguin posar els infants i els adolescents en una situació de desprotecció.

2. Les actuacions preventives a què fa referència l'apartat 1 anterior suposen també considerar les causes estructurals que poden donar lloc a la desprotecció, ja siguin individuals, familiars o socials, i relatives a la salut pública, la pobresa, la vulnerabilitat socioeconòmica o la discriminació per diferents causes, entre d'altres.

3. Per desenvolupar actuacions de prevenció dels maltractaments als infants i els adolescents, les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, poden subscriure acords de col·laboració amb altres entitats públiques i privades.

4. En l'elaboració de polítiques i programes de sensibilització i educació per prevenir el maltractament als infants i els adolescents, s'ha de fomentar la participació dels mateixos infants i adolescents, així com de la societat civil i del sector privat que incideixi en aquestes matèries.

Article 60. Prevenció de la situació de risc en l'àmbit familiar

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els progenitors o les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda dels infants o els adolescents portin a terme, d'acord amb el que estableix l'article 34, apartat 5, les seves responsabilitats de criança de forma apropiada. També els han de proporcionar els serveis de prevenció, informació, orientació i acompanyament en tots els àmbits que afectin el benestar i el desenvolupament integral dels infants i els adolescents.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències i d'acord amb la normativa aplicable, han de promoure programes socioeducatius de suport familiar per subvenir a les possibles dificultats que les famílies puguin trobar-se en l'exercici de les seves responsabilitats, així com potenciar les habilitats parentals i la promoció de pautes de criança i disciplina positiva, no violenta i participativa dels infants i els adolescents.

3. Els programes de suport familiar a què fa referència l'apartat 2 anterior han d'anar especialment dirigits a donar suport als progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda que exerceixen responsabilitats parentals en situacions especialment difícils, com ara els progenitors primerencs, els progenitors o titulars de la tutela o la guarda d'adolescents, les famílies monoparentals o que tinguin necessitats especials, els progenitors o els titulars de la tutela o la guarda d'infants i adolescents amb discapacitat o amb trastorns greus de conducta i les famílies amb dificultats econòmiques o que no comptin amb el suport necessari d'altres parents.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de fomentar les visites domiciliàries a les famílies amb infants i adolescents per identificar possibles situacions de risc, sobretot en la primera infància.

Article 61. Prevenció de la situació de risc en l'àmbit comunitari

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de dur a terme campanyes informatives d'abast comunitari sobre els factors de risc que poden comportar situacions de maltractament, així com sobre les actuacions necessàries per evitar aquestes situacions.

2. En particular, la identificació d'indicadors o factors de risc específics respecte d'un conjunt d'infants o adolescents amb unes característiques socials, culturals o d'origen concretes, i amb una concentració de desigualtat més gran, requereix l'elaboració de plans d'intervenció social preventiva i

comunitària dirigits especialment a aquest col·lectiu, que no estigmatitzin i si escau amb l'ajut de mediadors culturals.

Article 62. Sensibilització ciutadana

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de dur a terme accions concretes de sensibilització i informació dirigides a la ciutadania sobre el bon tracte que han de rebre els infants i els adolescents, a l'efecte de garantir la seva dignitat i el seu benestar. També han de desenvolupar programes formatius i de sensibilització sobre les formes de maltractament que poden patir els infants i els adolescents, amb una atenció particular a l'explotació i l'abús sexuals, als efectes nocius del maltractament i a les mesures de prevenció de tots els tipus de maltractament.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els mitjans de comunicació incorporin en els canals de ràdio i televisió públics continguts específics de sensibilització i informació en els termes que estableix l'apartat 1 anterior.

Article 63. Formació i honorabilitat dels professionals

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els professionals que treballen pels infants i els adolescents i en contacte amb ells, en particular en el sector de l'educació, la salut, els afers socials, la joventut, la justícia, la seguretat, els esports, el lleure, la cultura i els mitjans de comunicació, rebin una formació inicial i continuada integral i especialitzada sobre els maltractaments a aquests col·lectius, per prevenir, detectar i respondre a aquests maltractaments de forma efectiva. Aquesta obligació també és exigible al personal voluntari que estigui en contacte habitual amb els infants i els adolescents o que hi col·labori.

2. Per accedir i exercir professions que comportin el contacte habitual amb els infants i els adolescents o que puguin tenir accés a dades personals i imatges d'infants o adolescents, els professionals han de demostrar que no tenen antecedents penals per delictes contra la llibertat sexual, d'acord amb el que s'estableixi per la via reglamentària.

Article 64. Sensibilització als infants i els adolescents

1. Els sistemes educatius i de formació, en l'àmbit de les seves competències i en totes les etapes educatives, han de desplegar programes de sensibilització i educació adaptats a les franges d'edat i, en particular, en matèria afectivosexual, que permetin als infants i els adolescents identificar els

factors de risc als quals poden veure's exposats, àdhuc a través de les tecnologies de la informació i la comunicació, i que expliquin les mesures al seu abast per protegir-se'n.

2. La sensibilització en les matèries a què es refereix l'apartat 1 anterior també correspon als progenitors i als titulars de la tutela i la guarda, que les han de desplegar en el marc de les seves funcions educatives.

Article 65. Recerca en matèria de maltractaments

Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure la recerca sobre el maltractament dels infants i els adolescents. Aquesta recerca ha de comportar l'anàlisi de les causes, les conseqüències i les estratègies necessàries per erradicar el maltractament, i ha d'incloure la recopilació de dades i una difusió oportuna dels resultats.

Article 66. Coordinació efectiva contra el maltractament

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'establir els mecanismes de coordinació necessaris per garantir una cooperació efectiva en la prevenció, la detecció, la notificació i la derivació del maltractament als infants i els adolescents. Aquesta coordinació ha de permetre l'atenció immediata i la recuperació física i psíquica, així com la reinserció social i la intervenció judicial corresponent.

2. La cooperació a què fa referència l'apartat anterior concerneix les administracions públiques, els serveis públics i privats i els professionals competents i especialitzats en la matèria, en concret dels àmbits sanitari, educatiu, dels afers socials, de la joventut, dels esports, del lleure, de la cultura, policial i judicial, i ha d'incloure l'atorgament de protocols d'actuació i de col·laboració. Aquests protocols han de preveure el procediment que s'ha de seguir en cas que es constati o es tingui la sospita fonamentada que s'ha comès una infracció penal o que cal adoptar mesures cautelars.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de proporcionar la formació inicial i continuada en matèria de maltractaments als professionals que treballen en l'àmbit de la infància i l'adolescència, per donar difusió als mecanismes de coordinació existents, inclosos els protocols d'actuació i col·laboració.

4. Els professionals competents, en l'exercici de les seves activitats, tant en l'àmbit públic com en el privat, han d'aplicar obligatòriament els protocols d'actuació i col·laboració pactats per les entitats concernides en matèria de maltractament dels infants i els adolescents.

Secció tercera. Actuacions de detecció i derivació

Article 67. Detecció

1. Les administracions públiques, les altres entitats públiques i privades i els professionals que intervenen en el sistema de protecció dels infants i els adolescents han d'establir programes i protocols i donar suport al seu desplegament, i també han de garantir la detecció eficient dels casos de maltractament, mitjançant la identificació dels indicadors i la constatació dels supòsits de desprotecció.

2. Els professionals esmentats a l'apartat 1 anterior s'han de responsabilitzar de la detecció de les situacions que donen lloc a supòsits de desprotecció, i tenen l'obligació de complir i actuar segons els programes i els protocols establerts.

3. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar per establir programes de detecció precoç de qualsevol forma de maltractament als infants i els adolescents.

Article 68. Notificació per part de la ciutadania

1. Els ciutadans que tinguin coneixement o sospites fonamentades d'una situació de desprotecció en què es troba un infant o adolescent, i en particular d'una situació de risc o de desemparament, han de comunicar-ho al ministeri encarregat dels afers socials, al Cos de Policia, a l'Administració de Justícia, al Ministeri Fiscal o al Raonador del Ciutadà. Aquestes administracions o serveis han de garantir la confidencialitat de la informació i de la identitat de la persona que fa la comunicació.

2. El deure de comunicació a què fa referència l'apartat 1 anterior no eximeix de l'obligació de prestar l'ajuda corresponent als infants o als adolescents concernits.

3. El ministeri encarregat dels afers socials ha d'establir una línia telefònica gratuïta i permanent, i els mitjans i les aplicacions telemàtiques que permetin la col·laboració de la ciutadania en la notificació de les situacions o les possibles situacions de desprotecció, i en particular les situacions de risc o de desemparament, en què poden trobar-se els infants i els adolescents.

4. Els infants i els adolescents poden fer saber a qualsevol persona una situació de maltractament que estiguin patint, sense necessitat de comptar amb el consentiment dels seus progenitors o dels titulars de la tutela o de la guarda, però aquests darrers n'han de ser informats quan això no sigui contrari a l'interès dels infants o adolescents.

Article 69. Notificació i derivació per part dels professionals

1. Tots els professionals, especialment els que treballen en els àmbits dels afers socials, la salut, l'educació, la justícia, la cultura i el lleure, i les autoritats que per raó de la seva professió o el seu càrrec tinguin coneixement o sospites fonamentades d'una situació de desprotecció en què es troba un infant o un adolescent, en particular d'una situació de risc o de desemparament, ho han de notificar o denunciar als òrgans competents segons els protocols que s'estableixin.

2. Els professionals i les autoritats a què fa referència l'apartat 1 anterior han de facilitar la informació i la documentació relatives a l'infant o l'adolescent concernit, i al seu entorn familiar o social, que siguin necessàries per valorar la situació. No cal l'autorització de la persona interessada per obtenir la informació o la documentació facilitada, la qual només es pot utilitzar per protegir l'infant o l'adolescent, d'acord amb el seu interès superior.

3. L'obligació dels professionals i les autoritats a què fa referència l'apartat 1 d'aquest article s'anteposa a les normes que els puguin ser aplicables en relació amb el secret professional. L'advocat està obligat a respectar el secret professional, si bé el pot aixecar en els casos establerts en la Llei 48/2014, del 18 de desembre, de l'exercici de la professió d'advocat i del Col·legi Oficial d'Advocats d'Andorra.

Article 70. Registre de maltractament

1. El ministeri encarregat dels afers socials ha de crear un registre unificat de maltractament als infants i els adolescents, per prevenir-ne casos o per intervenir-hi. El registre també ha de desenvolupar funcions estadístiques.

2. El registre de maltractament té la funció de centralitzar totes les notificacions i les informacions que qualsevol administració o servei conegui o detecti en relació amb el maltractament als infants i els adolescents, en qualsevol moment.

3. La creació, el funcionament, les funcions i les altres normes relatives al registre de maltractament es fan per la via reglamentària.

4. En la gestió de la informació del Registre de maltractament s'ha de garantir la confidencialitat i la privacitat de les dades, i que l'accés, la utilització i la transmissió d'aquestes dades sigui conforme a la normativa aplicable en la matèria. No obstant això, no és necessari comptar amb el consentiment de les persones interessades per valorar la situació individual, familiar o social de l'infant o l'adolescent concernit, sempre que això es faci d'acord amb el seu interès superior.

Secció quarta. Actuacions d'atenció i recuperació**Article 71. Atenció als infants i els adolescents maltractats**

1. Els infants i els adolescents víctimes de qualsevol tipus de maltractament han de rebre orientació, assessorament i atenció integral, immediata, especialitzada i coordinada entre les administracions i serveis intervinents.

2. El ministeri encarregat dels afers socials ha d'establir una línia telefònica vinculada als mitjans i les aplicacions telemàtiques, gratuïta, permanent i especialitzada, per oferir als infants i els adolescents orientació, assessorament i atenció en relació amb el maltractament, i per permetre'ls de denunciar qualsevol tipus de maltractament, garantint sempre el seu anonimat.

Article 72. Recuperació i reinserció social

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de prendre totes les mesures necessàries per aconseguir la recuperació física i psicològica i la reinserció social dels infants o els adolescents que han estat en qualsevol situació de risc, sense perjudici de la protecció establerta per a les situacions de desemparament.

2. Els infants i adolescents que han estat en una situació de risc o de desemparament tenen el dret a un accés prioritari als serveis i programes que els facilitin la recuperació i la reinserció, com ara els relatius a la salut mental, l'assessorament psicològic i legal, o qualsevol altre recurs que els ajudi a aquest efecte.

3. Per desenvolupar actuacions de recuperació i reinserció social dels infants i adolescents en situació de risc o desemparament, les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, poden subscriure acords de col·laboració amb altres entitats públiques i privades, d'acord amb la normativa aplicable.

Article 73. Tractament de la informació per part dels mitjans de comunicació

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de vetllar perquè els mitjans de comunicació facin un tractament rigorós dels continguts informatius relacionats amb els maltractaments dels infants i els adolescents, tant si en són víctimes com si en són agressors o testimonis, amb respecte a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge d'aquests infants i adolescents.

2. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure que, juntament amb la publicació o l'emissió dels continguts informatius a què fa referència l'apartat 1 anterior, es faci esment dels programes i els serveis

de prevenció, atenció i protecció existents i es visibilitzi el telèfon gratuït d'atenció als infants i els adolescents.

Article 74. Mesures per evitar la victimització secundària en els processos judicials

1. Les declaracions i l'obtenció de proves en un procés judicial o en qualsevol altre procés en què intervingui un infant o un adolescent no els ha d'ocasionar una victimització secundària.

2. La declaració dels infants i els adolescents víctimes, denunciants o testimonis es pot dur a terme evitant la confrontació visual amb l'inculpat, per reduir o evitar els perjudicis que se'n puguin derivar. A aquest efecte, el batlle o el tribunal pot ordenar la utilització de qualsevol mitjà tècnic per practicar la prova, inclòs qualsevol mitjà apte per gravar i reproduir el so i la imatge que assegurí, en tot cas, la contradicció de les parts.

3. En els processos penals, s'ha d'informar els infants i els adolescents dels drets que els concerneixen, i en concret del dret a la defensa i l'assistència tècnica lletrades gratuïtes, dels serveis a què poden accedir i de com es desenvoluparà el procés.

Article 75. Equipament per evitar la victimització secundària

1. El ministeri encarregat dels afers socials ha d'establir un equipament públic que eviti la victimització secundària dels infants i els adolescents víctimes o possibles víctimes, o testimonis de maltractaments.

2. L'equipament a què fa referència l'apartat 1 anterior ha de servir per possibilitar la pràctica de la prova preconstituïda, oferir l'atenció i el suport necessaris als infants i els adolescents concernits, i facilitar la coordinació dels professionals interdisciplinaris intervinents.

3. L'estructura i les funcions de l'equipament a què fa referència l'apartat 1 d'aquest article es despleguen per la via reglamentària.

Capítol segon. Protecció als infants i els adolescents en situació de risc o de desemparament

Secció primera. Disposicions generals

Article 76. Drets específics dels infants i els adolescents en situació de risc o desemparament

Tots els infants i els adolescents que es trobin en una situació de risc o de desemparament juntament amb els altres drets que els reconeix aquesta Llei són, segons correspongui, titulars dels drets específics següents:

a) Ser protegits, fins i tot amb l'oposició dels seus progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda, una vegada es constati la situació de risc o de desemparament.

b) Que el seu interès superior sigui valorat i considerat com a prioritari en totes les actuacions i les decisions que es derivin de l'acció protectora.

c) Rebre, d'acord amb la seva edat i el seu grau de maduresa, informació respecte de la seva situació personal, de les mesures que es volen adoptar i de la seva durada i el seu contingut, i dels drets que els corresponen. La informació ha de ser veraç, comprensible, adequada a les condicions de l'infant o l'adolescent concernit, contínua i tan completa com sigui possible durant tot el procés d'intervenció.

d) Ser escoltats i, sempre que tinguin dotze anys complerts o la maduresa i la capacitat suficients, participar en la presa de decisions sobre la seva situació, sense perjudici dels supòsits en què hagi de prestar el seu consentiment de conformitat amb el que estableix la normativa aplicable.

e) Proporcionar-los la seguretat jurídica i emocional necessàries mitjançant una tramitació tan eficaç i ràpida com sigui possible de la intervenció. En aquest sentit, s'ha d'impedir la prolongació innecessària de les mesures de caràcter provisional, evitar les intromissions en l'esfera de la intimitat de l'infant o l'adolescent més enllà del que sigui estrictament imprescindible i restringir tant com sigui possible les interferències en la seva vida personal i familiar.

f) Comptar amb un professional de referència que determini el ministeri encarregat dels afers socials, el qual ha de disposar de la informació conjunta de la situació, i poder accedir amb facilitat al professional esmentat perquè informi i escolti l'infant o l'adolescent.

g) Que es respecti la seva identitat i idiosincràsia.

h) Ser beneficiaris dels drets establerts en l'article 5 de la Llei 1/2015, de 15 de gener, per l'erradicació de la violència de gènere i de la violència domèstica, quan el risc derivi d'una situació de violència de gènere o domèstica.

i) Que es respecti la confidencialitat total i la reserva sobre les seves circumstàncies personals i de la seva família, llevat del que sigui estrictament necessari per assegurar una intervenció eficaç, i sempre d'acord amb el seu interès superior.

j) Relacionar-se directament amb el batlle competent de la jurisdicció de menors, el Ministeri Fiscal, i els responsables tècnics i administratius de la seva protecció.

k) En els supòsits d'acolliment, i sempre d'acord amb la seva edat i les seves condicions de maduresa, conèixer la seva història personal i familiar en els termes establerts en aquesta Llei.

l) Fer saber al Ministeri fiscal o al Raonador del Ciutadà les queixes i reclamacions oportunes en relació amb les mesures de protecció que s'hagin adoptat i que els afectin.

Article 77. Col·laboració dels progenitors, els tutors o els guardadors

1. Els progenitors, tutors o guardadors de l'infant o l'adolescent en situació de risc estan obligats a col·laborar activament, segons la seva capacitat, en l'execució de les intervencions o les mesures establertes per part del servei competent a aquest efecte.

2. Si no s'obté la col·laboració dels progenitors o de les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, o si es neguen a participar en l'execució de les intervencions o mesures establertes, sense que això comporti un perill per al desenvolupament o el benestar personal de l'infant o l'adolescent, el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència pot demanar al batlle competent de la jurisdicció de menors que en promogui la col·laboració oportuna.

3. Si no s'obté la col·laboració d'aquests progenitors, tutors o guardadors, o si es neguen a participar en l'execució de les intervencions o les mesures establertes, i això comporta un perill per al desenvolupament o el benestar personal de l'infant o l'adolescent, el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència ha d'elaborar un informe acreditatiu d'aquesta circumstància i elevar-lo al batlle competent de la jurisdicció de menors perquè valori, en cas que ho consideri convenient, una possible situació de desemparament i, si escau, l'inici del procés corresponent.

4. Si una vegada analitzada la situació de l'infant o l'adolescent i dels progenitors, tutors o guardadors, el batlle competent de la jurisdicció de menors considera que no hi ha indicis que aquest infant o adolescent es trobi en una situació de desemparament, no inicia el procés corresponent.

Article 78. Criteris d'actuació

Les actuacions de les administracions públiques i, en concret, del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència s'han de dur a terme respectant els principis rectors que estableix aquesta Llei i, segons correspongui, els criteris següents:

a) El respecte del que estableixin els convenis internacionals i les normes restants que formen part

de l'ordenament jurídic andorrà, i les mesures administratives vigents.

b) El respecte a l'autonomia personal, a la llibertat i a la dignitat dels infants i els adolescents.

c) La intervenció mínima i proporcionada per interferir tan poc com sigui possible en la vida dels infants i els adolescents i de la seva família, la qual cosa exigeix modular la intensitat de la intervenció en funció de la gravetat i la periodicitat de la situació de desprotecció.

d) La prevenció i la detecció primerenca de les situacions de desprotecció per evitar-les o reduir-ne al màxim els efectes negatius.

e) L'equitat i la inclusió de qualsevol grup social d'infants o d'adolescents en situació de desavantatge, mitjançant l'adopció de les mesures necessàries perquè no siguin discriminats i accedeixin en condicions d'igualtat a l'acció protectora.

f) La participació dels infants i els adolescents, d'acord amb la seva edat i el seu estat de maduresa, en la presa de decisions sobre les mesures i les actuacions que cal aplicar, així com en el desenvolupament i l'avaluació d'aquestes mesures i actuacions.

g) L'abordatge integral de la situació de risc i l'actuació coordinada de tots els agents que intervinguin directament o indirectament en l'acció protectora.

h) La prioritat de la intervenció en l'entorn familiar per facilitar el manteniment de l'infant o de l'adolescent en el seu medi sociofamiliar.

i) La recerca de solucions estables que garanteixin a llarg termini l'atenció integral de les necessitats de l'infant o l'adolescent protegit i l'exercici ple dels seus drets.

j) L'enfortiment de les capacitats de l'infant o l'adolescent protegit per superar les conseqüències adverses de les situacions de risc o de desemparament.

k) L'objectivitat, la imparcialitat i la seguretat jurídica en l'actuació protectora.

l) La confidencialitat en la tramitació dels expedients de l'acció protectora.

m) La sensibilització del conjunt de la societat davant les situacions de risc i de desemparament dels infants i els adolescents, i la promoció de la participació i la solidaritat social en la prevenció, la identificació i la correcció d'aquestes situacions.

Secció segona. Situacions de risc

Article 79. Definició i concepte de situació de risc

1. S'entén per *situació de risc* la situació que afecta el desenvolupament i el benestar dels infants o els adolescents, quan es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, familiar o social, sempre que per protegir efectivament l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar però sigui necessària la intervenció de les administracions públiques competents per eliminar, reduir o compensar les dificultats que estiguin travessant.

2. En qualsevol cas, es consideren com a situacions de risc:

a) La manca d'atenció física o psíquica de l'infant o l'adolescent per part dels seus progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda que suposi un perjudici lleu per a la seva salut física o emocional, o l'obstaculització de l'exercici dels seus drets.

b) La utilització del càstig físic o emocional sobre l'infant o l'adolescent que no constitueixi un episodi sever o un patró crònic de maltractament.

c) Les mancances de qualsevol tipus que afavoreixin una situació de marginació o inadaptació de l'infant o l'adolescent, encara que sigui de tipus indiciari o lleu.

d) La manca d'escolarització o l'abandonament escolar, així com l'absentisme escolar habitual o sense justificació durant el període obligatori.

e) Les dificultats dels progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda de controlar la conducta de l'infant o l'adolescent.

f) Les pràctiques discriminatòries per qualsevol de les causes establertes en l'article 12, per part dels progenitors o les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda cap als infants o els adolescents, i que comportin un perjudici per al seu desenvolupament i benestar.

g) La manca de planificació de l'embaràs i de consciència del que suposa aquest fet, amb un control ginecològic inferior al mínim establert i amb una conducta que pot perjudicar el fetus.

h) Els comportaments dels progenitors, tutors o guardadors que prioritzen de manera habitual les seves necessitats materials, emocionals o físiques en lloc de les de l'infant o l'adolescent.

i) Els comportaments dels progenitors, tutors o guardadors que instrumentalitzen l'infant o l'adolescent en els seus conflictes relacionals, hagin estat o no judicialitzats.

j) La situació en què un adolescent és víctima de violència de gènere.

k) Qualsevol altra circumstància que afecti el desenvolupament adequat i el benestar de l'infant o adolescent.

3. Davant de qualsevol situació de risc, la intervenció de les administracions públiques competents ha de garantir el respecte dels drets de l'infant i l'adolescent, i s'ha d'orientar a reduir o eliminar els indicadors de risc que afectin la seva situació personal, familiar i social, i a promoure les mesures necessàries per protegir-los i preservar el seu context familiar.

Article 80. Tipologia o gradació del risc

1. El risc pot graduar-se en risc lleu, moderat i greu.

2. En cas de risc lleu i moderat, la valoració, la intervenció i el seguiment corresponen al servei social d'atenció primària.

3. En cas de risc greu i en els casos en què hi hagi una situació de desemparament, la valoració, la intervenció i el seguiment correspon al servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència. A més, les situacions de desemparament requereixen sempre la intervenció del batlle competent de la jurisdicció de menors.

Article 81. Valoració de la situació de risc

1. El servei social d'atenció primària ha de valorar l'existència d'una situació de risc i promoure, si escau, l'aplicació d'intervencions o recursos d'atenció social i educativa que permetin disminuir o eliminar aquesta situació de risc, amb la col·laboració dels progenitors o de les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, sempre d'acord amb el seu interès superior.

2. El ministeri encarregat d'affers socials, d'acord amb el que estableix la lletra f de l'article 76, ha de designar un professional de referència de l'infant o l'adolescent per a cada cas, al qual correspon avaluar-ne la situació i fer-ne el seguiment corresponent.

3. La valoració de la situació de risc ha de comportar l'elaboració d'un pla d'intervenció familiar en el qual s'han de fer constar els objectius, els recursos i les intervencions dissenyades per respondre a les necessitats detectades, així com una previsió de temporalitat. En l'elaboració d'aquest pla s'ha de procurar la participació dels progenitors o de les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent i s'ha d'escoltar l'infant o l'adolescent, d'acord amb la seva edat i el grau de maduresa. Un cop elaborat el pla, l'han de signar totes les parts interessades, després d'haver estat

informades del seu contingut de manera comprensible i en format accessible.

4. En cas que el servei social d'atenció primària consideri que hi ha un risc greu o que no aconsegueix disminuir o controlar la situació de risc amb la seva intervenció, eleva un informe amb la valoració de la situació de risc i el resultat de la seva intervenció a la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, la qual, si ho considera oportú, pot fer la derivació oportuna al servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència.

5. El servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, d'acord amb els informes i les actuacions realitzats pel servei social d'atenció primària o per altres administracions públiques, ha de completar i actualitzar la valoració. En cas que es tracti d'una situació de risc greu, ha d'exposar els indicadors de risc existents i fer una proposta tècnica a la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència amb les intervencions o les mesures que es considerin necessàries per reconduir la situació de risc detectada i protegir l'infant o l'adolescent. Aquesta proposta tècnica és valorada per la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, que ha d'emetre la resolució corresponent.

Article 82. Impugnació de les decisions de la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

Les decisions que adopta la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, a proposta del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, i que no hagin estat ratificades mitjançant un aute del batlle competent de la jurisdicció de menors, poden ser impugnades davant el batlle esmentat en el termini màxim d'un mes a comptar de la data en què es notifiqui la decisió impugnada, sense que calgui haver exhaurit prèviament la via administrativa.

Article 83. Intervenció en la situació de risc

1. Les intervencions socioeducatives que es poden establir en situacions de risc són les següents:

- a) L'orientació, l'assessorament i el suport a la família. El suport a la família inclou les actuacions de contingut tècnic, econòmic o tecnològic dirigides a millorar l'entorn familiar i fer-hi possible la permanència de l'infant o l'adolescent.
- b) La intervenció familiar mitjançant l'establiment de programes de capacitació parental per als progenitors o les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, amb la finalitat que assoleixin capacitats i estratègies alternatives per tenir-ne cura i educar-los.
- c) El fet de garantir l'assistència de l'infant o l'adolescent als centres educatius o a altres activitats,

i el suport psicològic o els ajuts a l'estudi corresponents.

d) La prestació del servei d'atenció domiciliària.

e) L'atenció en serveis socioeducatius.

f) L'atenció sanitària, que pot incloure la intervenció psicoterapèutica o el tractament familiar, tant per als progenitors o les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, com per al mateix infant o adolescent.

g) Els programes formatius de suport per als infants i adolescents que hagin abandonat el sistema escolar.

h) El suport mitjançant prestacions de respir als progenitors o a les persones que tinguin atribuïda la tutela o la guarda amb discapacitat, i que els permeti assumir de manera autònoma les seves obligacions d'atenció i cura dels infants i els adolescents.

i) El suport als infants i els adolescents amb discapacitat que els permeti superar la situació de risc.

j) Qualsevol altra mesura de caràcter social i educatiu que contribueixi a la desaparició de la situació de risc i que prevegi la Cartera de serveis socials i socio-sanitaris.

2. En cas de risc greu, les mesures de protecció decidides per la Comissió d'Atenció a la Infància i l'Adolescència i que han de ser ratificades pel batlle competent de la jurisdicció de menors són les següents:

a) La supervisió de les visites de l'infant o adolescent amb els progenitors, els tutors, els guardadors o els altres familiars a través del Servei de Trobada Familiar.

b) La suspensió de les visites de l'infant o adolescent amb els progenitors, els tutors, els guardadors o els altres familiars.

Article 84. Servei de suport puntual amb persona o família col·laboradora

1. L'acompanyament i el suport d'un infant o un adolescent en situació de risc durant períodes curts per una persona o una família col·laboradora o de l'àmbit del voluntariat han de tenir lloc en les condicions que s'estableixin reglamentàriament.

2. La persona o la família col·laboradora o de l'àmbit del voluntariat ha de vetllar per l'infant o l'adolescent en situació de risc, tenir-lo en la seva companyia i assistir-lo durant els períodes esmentats a l'apartat 1 anterior, sempre sota la supervisió i amb l'acompanyament del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència.

Secció tercera. Situacions de desemparament

Article 85. Definició i concepte de situació de desemparament

1. S'entén per *situació de desemparament* la situació que afecta el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent, en el sentit que es veu limitat o perjudicat greument per qualsevol circumstància personal, familiar o social, sempre que per protegir-lo de forma efectiva calgui separar-lo imprescindiblement del seu nucli familiar com a mesura adient per garantir la seva atenció adequada, d'acord amb el que estableix la normativa vigent.

2. En qualsevol cas, es consideren situacions de desemparament les següents:

a) La manca d'atenció física, psíquica o emocional de l'infant o l'adolescent per part dels seus progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda que suposi un perjudici greu per a la seva salut física o mental, o una desatenció crònica de les seves necessitats principals, o quan s'obstaculitzi l'exercici dels seus drets d'una manera reiterada i agreujada.

b) La dificultat greu per proporcionar l'atenció física i psíquica adequada a l'infant o l'adolescent, malgrat la voluntat de fer-ho dels progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o guarda.

c) L'abandonament de l'infant o l'adolescent per part dels seus progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda, com a demostració de la manca de voluntat evident d'atendre o de seguir atenent les seves necessitats.

d) Els maltractaments físics o psíquics i els abusos sexuals dels infants o els adolescents fets pels seus progenitors o les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda, o executats amb la seva complaença, així com les relacions familiars amb patrons de comportament violent.

e) Les mancances en les funcions parentals o de guarda que comportin un greu perjudici per a l'infant o l'adolescent i que no puguin ser tractades adequadament sense una separació del seu nucli familiar.

f) La manca de cura en la salut o l'atenció personal, o les addiccions dels progenitors o dels titulars de la tutela o guarda de l'infant o adolescent que repercuteixin greument en el seu benestar o en el lliure desenvolupament de la seva personalitat.

g) La manca de col·laboració persistent i constatada dels progenitors o dels titulars de la tutela o guarda de l'infant o l'adolescent en relació amb l'atenció dels seus drets, o la mateixa impossibilitat de garantir-los com a conseqüència de l'obstaculització

o la manca de resposta a les indicacions adoptades per resoldre situacions de risc agreujades.

h) La manca de capacitat o la impossibilitat dels progenitors o de les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda de controlar la conducta de l'infant o l'adolescent que generi un perill evident de fer-se mal o de perjudicar els mateixos progenitors, les persones que en tenen atribuïda la tutela o la guarda, o terceres persones, sense perjudici de les obligacions que els corresponguin.

i) La cronificació, la reiteració o la persistència de situacions de risc que derivin en una situació de privació a l'infant o l'adolescent de la cobertura de les seves necessitats bàsiques per garantir el lliure desenvolupament de la seva personalitat.

j) La utilització de l'infant o l'adolescent per cometre delictes greus, la mendicitat, la prostitució, el consum d'estupefaents o situacions d'una gravetat anàloga que siguin contràries al lliure desenvolupament de la seva personalitat, per part dels seus progenitors o dels titulars de la tutela o guarda, o amb la seva complaença.

k) La violència de gènere o domèstica que perjudiqui el desenvolupament de l'infant o l'adolescent d'acord amb el reconeixement dels seus drets i del seu lliure exercici.

l) El maltractament prenatal que pugui originar greus seqüeles al futur naixement d'un infant, a causa de la manca d'atenció o cura durant el procés de gestació.

m) Qualsevol altra circumstància que atempti contra la integritat física o psíquica de l'infant o l'adolescent i que requereixi objectivament la separació del seu nucli familiar per oferir-li una atenció adequada al seu desenvolupament integral.

3. Davant de qualsevol situació de desemparament, la intervenció de les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, ha de garantir el respecte ple dels drets dels infants i els adolescents concernits, i s'ha d'orientar a resoldre de la manera més adequada els indicadors que afectin la seva situació personal, familiar i social, i a promoure les mesures adients per protegir-los.

Article 86. Procediment de desemparament

1. La situació de desemparament la declara el batlle competent de la jurisdicció de menors, d'ofici o a instància del Ministeri Fiscal, del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, dels progenitors o de la persona que en tingui atribuïda la tutela o la guarda, o de qualsevol altre familiar de l'infant o l'adolescent. La suspensió de la pàtria potestat també la pot decidir un batlle o un tribunal mitjançant una sentència dictada en un procés penal.

2. La decisió judicial mitjançant la qual es declara la situació de desemparament comporta, si escau, la suspensió de la pàtria potestat a un o ambdós progenitors. En aquest cas, el batlle competent de la jurisdicció de menors pot atribuir la tutela de l'infant o l'adolescent al ministeri encarregat dels afers socials o a persones que, per la seva relació amb l'infant o l'adolescent, garanteixin que poden exercir adequadament les funcions tutelars.

3. Abans d'admetre a tràmit la sol·licitud en què es demana que es declari el desemparament de l'infant o l'adolescent o, en cas que s'hagi admès a tràmit, durant tota la tramitació del procés, el batlle competent de la jurisdicció de menors pot practicar les diligències que consideri oportunes. També pot requerir els informes socials i sociosanitaris que escaiguin en relació amb la situació de l'infant o l'adolescent, amb la finalitat de conèixer les circumstàncies del cas concret.

4. L'inici del procés de desemparament s'ha de notificar al Ministeri Fiscal i als progenitors de l'infant o l'adolescent o a les persones que en tinguin atribuïda la tutela o guarda. També se'ls ha d'informar del seu dret a comparèixer durant la tramitació del procés per efectuar les al·legacions i proposar les proves que considerin oportunes a l'efecte de defensar els seus drets i interessos.

5. Quan l'adolescent tingui dotze anys o més ha de ser escoltat en tots els casos durant la tramitació del procés de desemparament. També es pot escoltar l'infant que tingui maduresa i capacitat suficients en un context adequat per garantir la seva privacitat i amb el suport psicològic adient.

6. El procés de desemparament finalitza mitjançant un aute motivat que declara el desemparament i decideix la suspensió de la pàtria potestat o, en cas contrari, arxiva el procés, sense perjudici de la derivació o el retorn eventual al servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, amb la finalitat que es faci un seguiment de les situacions de risc detectades o que es puguin detectar en el futur i sobre les quals calgui intervenir en el nucli familiar. Aquest aute es notifica al Ministeri Fiscal, al servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, als progenitors o als titulars de la tutela o la guarda i a l'adolescent que tingui dotze anys o més, amb la indicació de les vies d'impugnació o recurs existents i els terminis processals establerts a aquest efecte.

7. En concret, el ministeri encarregat dels afers socials pot impugnar qualsevol aute que declari el desemparament d'un infant o adolescent o que arxivi el procés corresponent, així com les decisions que modifiquin aquesta declaració o que incideixin en aspectes accessoris de la declaració de desemparament.

Article 87. Actuació cautelar administrativa en cas d'urgència o conformitat

1. Els professionals, especialment els que treballen en l'àmbit dels afers socials, l'educació i els altres que tinguin una implicació directa en els drets dels infants i els adolescents tenen l'obligació de donar una atenció immediata a l'infant o l'adolescent que estigui en una situació de desemparament.

2. El servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència pot decidir en cas d'urgència la separació de l'infant o l'adolescent del seu nucli familiar quan consideri raonadament que és la mesura de protecció més adequada d'acord amb els seus drets i interessos. Aquesta decisió s'ha de comunicar al batlle competent de la jurisdicció de menors en el termini màxim de vint-i-quatre hores des del moment en què s'ha adoptat perquè es pugui tramitar, si escau, el procés de desemparament corresponent, i es pot impugnar en els termes que estableix l'article 82.

3. El Cos de Policia, en cas que intervingui i evidenciï una situació d'urgència que suposi un perill greu i imminent per a l'infant o l'adolescent, o per a terceres persones, pot separar l'infant o l'adolescent del seu nucli familiar i adoptar la mesura de protecció que consisteix en l'acolliment residencial. Aquesta decisió s'ha de comunicar en el termini més breu possible al batlle competent de la jurisdicció de menors i al Ministeri Fiscal, i s'ha de notificar als progenitors o a les persones que tinguin o tenien atribuïda la tutela o la guarda de l'infant i l'adolescent. A més, s'ha de tenir en compte l'opinió de l'adolescent o de l'infant que tingui capacitat i maduresa suficients. En qualsevol cas, la decisió esmentada ha de ser validada eventualment pel Ministeri Fiscal en el termini màxim de dotze hores, i pot ser revocada en qualsevol moment pel batlle competent de la jurisdicció de menors.

4. En cas que els progenitors o els titulars de la tutela o la guarda estiguin conformes amb la separació de l'infant o l'adolescent del nucli familiar, el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència pot assumir la tutela d'aquest infant o adolescent. Aquesta decisió s'ha de comunicar al batlle competent de la jurisdicció de menors en el termini màxim de setanta-dos hores des del moment en què s'ha adoptat perquè es pugui tramitar, si escau, el procés de desemparament corresponent.

5. En totes les actuacions cautelars a què fa referència aquest article, l'adolescent que tingui dotze anys o més ha de ser escoltat. També es pot escoltar l'infant que tingui maduresa i capacitat suficients en un context adequat per garantir la seva privacitat i amb el suport psicològic adient.

Article 88. Efectes del desemparament

1. La suspensió de la pàtria potestat determina que la guarda de l'infant o l'adolescent l'assumeixi provisionalment un dels progenitors, un familiar o una tercera persona, o bé sigui confiada al ministeri encarregat dels afers socials, que té atribuïda la seva tutela mentre duri aquesta suspensió, d'acord amb el que estableix la normativa vigent.

2. El batlle competent de la jurisdicció de menors, en aplicació de l'interès superior de l'infant o l'adolescent, pot decidir una suspensió parcial de la pàtria potestat, limitada a alguns drets i funcions que hi són inherents, de manera específica i raonada en virtut de l'aute corresponent.

3. El batlle competent de la jurisdicció de menors pot decidir la suspensió de la pàtria potestat només pel que fa a un o a alguns dels fills. Tanmateix, si es tracta de germans, s'ha d'intentar que es mantingui la seva unitat i la relació fraternal en la convivència, sempre que no sigui contraproductiu d'acord amb el seu interès superior.

4. L'aute mitjançant el qual es declara el desemparament i es decideix la suspensió de la pàtria potestat estableix la relació, les comunicacions i les trobades de l'infant o l'adolescent amb els seus progenitors, la persona que en tenia la tutela o la guarda o els altres parents, i com es porten a terme. També decideix en relació amb l'obligació d'aliments en sentit ampli i, si escau, pel que fa a la possibilitat que el ministeri encarregat dels afers socials es pugui rescabalar de les despeses que es puguin originar.

Article 89. Privació de la pàtria potestat

Els progenitors poden ser privats de la pàtria potestat totalment o parcialment d'acord amb els supòsits, els requisits i el procediment que estableix la Llei qualificada de la persona i de la família.

Article 90. Restitució de la pàtria potestat

1. El servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, els progenitors, els titulars de la tutela o la guarda o el Ministeri Fiscal poden sol·licitar al batlle competent de la jurisdicció de menors la restitució de la pàtria potestat suspesa, si les circumstàncies que concorren justifiquen la reintegració familiar. Aquesta sol·licitud només es pot plantejar mentre l'infant o l'adolescent no hagi estat preadoptat i si encara no han transcorregut dos anys des de la data en què es va notificar l'aute mitjançant el qual es va declarar el desemparament i es va suspendre la pàtria potestat.

2. Si els progenitors han cessat la convivència o estan separats o divorciats, i només es donen les condicions adequades per procedir a la reintegració familiar amb un d'ells, el batlle competent de la

jurisdicció de menors pot deixar sense efecte parcialment la declaració de desemparament i restituir la pàtria potestat només pel que fa a un dels progenitors.

3. En virtut de l'aute mitjançant el qual deixa sense efecte la declaració de desemparament i restitueix la pàtria potestat, el batlle competent de la jurisdicció de menors pot decidir la supervisió periòdica, i com a mínim semestral, per part del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, del restabliment de les relacions familiars. El servei esmentat ha de lliurar els informes de seguiment que li siguin requerits i, eventualment, ha de fer les propostes que consideri oportunes d'acord amb l'interès superior de l'infant o l'adolescent. Aquest aute es notifica en els termes que estableix l'apartat 6 de l'article 86.

Article 91. Extinció de les mesures de protecció

Les mesures de protecció s'extingeixen per qualsevol de les causes següents:

a) En arribar l'adolescent que és subjecte d'aquestes mesures a la majoria d'edat, sense perjudici del seguiment eventual mitjançant els programes de transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal que hagi acceptat voluntàriament o de la derivació a l'efecte que s'adoptin altres mesures, d'acord amb la normativa aplicable.

b) En fer-se efectiva l'emancipació de l'adolescent que és subjecte d'aquestes mesures, llevat que de forma excepcional calgui continuar fent-ne el seguiment mitjançant els programes de transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal que hagi acceptat voluntàriament o de la derivació a l'efecte que s'adoptin altres mesures, d'acord amb la normativa aplicable.

c) En constituir-se l'adopció de l'infant o l'adolescent que és subjecte d'aquestes mesures.

d) En constituir-se la tutela ordinària de l'infant o l'adolescent que és subjecte d'aquestes mesures, excepte que procedeixi mantenir-les d'acord amb l'interès superior de l'infant o l'adolescent.

e) En deixar sense efecte el batlle competent de la jurisdicció de menors la declaració de desemparament i en restituir la pàtria potestat, sempre que aquesta decisió justifiqui l'extinció de totes les mesures de protecció adoptades.

f) En cas que sigui convenient substituir les mesures de protecció adoptades per altres mesures que es considerin més adients per part del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, tenint en compte el canvi motivat degudament de les circumstàncies que van motivar l'adopció de les mesures originàries. Aquesta proposta s'ha de comunicar al batlle competent de la jurisdicció de

menors i al Ministeri Fiscal, i s'ha de notificar als progenitors o a les persones que tinguin o tenien atribuïda la tutela o la guarda. A més, s'ha de tenir en compte l'opinió de l'adolescent o de l'infant que tingui capacitat i maduresa suficients.

g) En autoritzar el batlle competent de la jurisdicció de menors l'extinció de les mesures de protecció adoptades, a proposta del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència.

h) Per la mort o la declaració de mort de l'infant o l'adolescent que és subjecte d'aquestes mesures.

Secció quarta. Guardes protectores

Article 92. Guarda administrativa

1. El ministeri encarregat dels afers socials, mitjançant el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, és l'encarregat de gestionar la guarda i les mesures de protecció més adequades dels infants i adolescents que es trobin sota la seva tutela en virtut d'un aute dictat pel batlle competent de la jurisdicció de menors; de manera cautelar en els casos d'urgència, i a sol·licitud dels progenitors o de la persona que tingui atribuïda la tutela o la guarda.

2. La forma en què s'exerceix la guarda i les seves modificacions s'ha d'exposar i motivar mitjançant un informe del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, d'acord amb l'aute que hagi dictat el batlle competent de la jurisdicció de menors. Aquest informe s'ha de comunicar al batlle competent de la jurisdicció de menors, al Ministeri Fiscal, als progenitors o a la persona que tingui o tenia atribuïda la tutela o la guarda, i a l'adolescent o l'infant que tingui capacitat i maduresa suficients.

3. La guarda administrativa derivada de la sol·licitud dels progenitors o de la persona que té atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, per circumstàncies greus i transitòries que els impedeixin accomplir les seves funcions, s'ha de consensuar per escrit entre ells i el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència. Aquesta guarda comporta que els progenitors o les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda conservin la pàtria potestat, i es pot desenvolupar durant un període màxim d'un any, prorrogable excepcionalment un any més, sempre que l'interès de l'infant o l'adolescent així ho aconselli i la reintegració familiar dins d'aquests terminis sigui previsible.

4. En cas que només un dels dos progenitors sol·liciti la guarda administrativa, el ministeri encarregat dels afers socials només pot accedir-hi si l'altre progenitor hi ha prestat el seu consentiment o no s'hi ha oposat en el termini de tretze dies hàbils des que se li notifica la sol·licitud plantejada. En cas contrari, la sol·licitud s'ha de traslladar al batlle competent de la

jurisdicció de menors a l'efecte que iniciï, si escau, el procés de desemparament corresponent.

5. L'assumpció de la tutela de l'infant o l'adolescent per part del ministeri encarregat dels afers socials es porta a terme mitjançant un pla individualitzat, en el qual s'han d'establir els objectius de la intervenció administrativa, les mesures de protecció més adequades, la delegació eventual de les funcions, la previsió o no de la reintegració familiar, les relacions de l'infant o l'adolescent amb els parents i les persones properes, i els terminis previstos per executar aquest pla.

6. La guarda administrativa ha de prendre en consideració l'atenció integral de les necessitats de l'infant o l'adolescent, i s'ha d'orientar, sempre que sigui possible i conforme al seu interès superior, a la reintegració familiar. Aquesta reintegració s'ha de fer en un termini màxim de dos anys, prorrogable excepcionalment un any més, d'acord amb l'acompliment dels compromisos de col·laboració establerts.

7. Els plans individualitzats s'han d'avaluar i, si escau, revisar almenys cada nou mesos, a fi de valorar el progrés en relació amb els objectius fixats i la conveniència de mantenir o modificar les mesures de protecció. Tanmateix, en el cas dels infants de fins a sis anys, els plans individualitzats s'han d'avaluar i, si escau, revisar almenys cada sis mesos.

8. L'adolescent en tot cas i l'infant amb capacitat i maduresa suficients han de ser informats pel servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència sobre els seus drets i la seva situació personal, el tipus, la durada i el contingut de les mesures de protecció adoptades i de les actuacions que cal seguir, i les persones de referència a les quals es poden dirigir. Aquesta informació s'ha de donar d'una manera comprensible i adequada a les condicions i a l'edat de l'infant o l'adolescent. A més, si la seva edat i les condicions de maduresa de l'infant o l'adolescent ho fan possible, se l'ha de fer participar en relació amb el seu pla individualitzat.

9. El ministeri encarregat dels afers socials, tot i assumir la tutela dels infants i els adolescents i gestionar-ne la guarda, pot delegar tanmateix l'exercici d'aquesta guarda en persones, famílies o institucions que compleixin les condicions necessàries per adequar-se a les necessitats dels infants i els adolescents. Aquestes condicions i la forma de valoració de les famílies, les persones i les institucions esmentades es determinen per la via reglamentària.

Article 93. Guarda de fet

1. La persona, la família o la institució que exerceix la guarda de fet d'un infant o un adolescent ha

d'atendre les seves necessitats de manera peremptòria i d'acord amb el seu interès superior, i ha d'acomplir les obligacions i els deures que estableix la Llei qualificada de la persona i de la família pel que fa als tutors.

2. Si la guarda de fet no obeeix a una situació esporàdica o puntual, de forma que pot haver-hi una situació objectiva de desemparament per manca d'atenció efectiva dels progenitors o de les persones que tenen atribuïda la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent, la persona, la família o la institució que exerceix la guarda de fet ha de comunicar-ho a l'Administració de Justícia, al Ministeri Fiscal o al ministeri encarregat dels afers socials perquè es pugui instar el procés de desemparament corresponent i es puguin establir les mesures de protecció més adequades, si escau.

3. La persona, la família o la institució que ha exercit la guarda de fet d'un infant o un adolescent pot ser considerada a l'efecte de delegar-li l'exercici de la guarda administrativa o d'exercir-ne la tutela, si és conforme a l'interès superior de l'infant o l'adolescent i s'acredita la seva idoneïtat per atendre les seves necessitats.

Secció cinquena. Mesures de protecció als infants i adolescents en situació de desemparament

Article 94. Tipologia de les mesures de protecció

1. Les mesures de protecció que es poden adoptar en el cas d'un infant o un adolescent en situació de desemparament, en virtut d'una resolució judicial motivada, són les següents:

- a) La suspensió de la pàtria potestat del progenitor que posa en perill l'infant o l'adolescent i l'atribució exclusiva a l'altre progenitor.
- b) L'acolliment familiar temporal per una persona o una família.
- c) L'acolliment familiar permanent per una persona o una família.
- d) L'acolliment familiar especialitzat.
- e) L'acolliment residencial.
- f) La supervisió de les visites de l'infant o adolescent amb els progenitors, el tutor, el guardador o altres familiars a través del Servei de Trobada Familiar.
- g) La suspensió de les visites de l'infant o l'adolescent amb els progenitors, el tutor, el guardador o altres familiars.
- h) L'adopció com a filiació constituïda judicialment, que pot ser la conseqüència de l'adopció prèvia d'altres mesures de protecció.
- i) Qualsevol altra mesura de tipus social, educatiu o terapèutic que sigui aconsellable d'acord amb les circumstàncies de l'infant o l'adolescent, així com les

mesures de transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal.

2. Les mesures d'acolliment familiar, sempre que sigui possible, tenen preferència respecte de les mesures d'acolliment residencial, especialment en la primera infància.

Article 95. Concepte d'acolliment familiar

S'entén per *acolliment familiar* la mesura de protecció d'un infant o un adolescent en situació de desemparament en virtut de la qual es produeix la plena participació d'aquest infant o adolescent en la vida d'una família, que assumeix les obligacions de vetllar per ell, tenir-lo en la seva companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació completa en un entorn afectiu estable que faci possible el desenvolupament integral de la seva personalitat.

Article 96. Modalitats d'acolliment familiar

1. L'acolliment familiar pot ser temporal o permanent.

2. L'acolliment familiar temporal s'ha de decidir si es preveu que la situació de desemparament sigui transitòria. La durada i les tipologies de l'acolliment familiar temporal s'estableixen per la via reglamentària, tenint en compte els criteris específics següents:

- a) La durada màxima no pot excedir dos anys, prorrogable excepcionalment un any més mitjançant una resolució motivada del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, que s'ha de comunicar i notificar en els termes que estableix la lletra f de l'article 91.
- b) S'ha de garantir la comunicació, la relació i les trobades de l'infant o l'adolescent amb els seus familiars i altres persones properes, llevat que l'interès superior de l'infant o l'adolescent en faci aconsellable la limitació o fins i tot l'exclusió. Si fos el cas de forma prolongada, cal adoptar una mesura de protecció que sigui més adequada d'acord amb l'interès superior de l'infant o l'adolescent.

3. L'acolliment familiar permanent s'ha de decidir si es preveu que la situació de desemparament sigui definitiva i no es donen les circumstàncies apropiades o no és possible, d'acord amb l'interès superior de l'infant o l'adolescent, de procedir a la preadopció, en els termes que estableixi la normativa aplicable.

4. L'acolliment familiar d'un grup de germans, temporal o permanent, s'ha d'intentar confiar a una mateixa persona o família, llevat que hi hagi circumstàncies que en justifiquin la separació. També s'han de facilitar les relacions entre l'infant o l'adolescent i la seva família quan sigui possible el

reintegrant familiar, per tal d'afavorir-lo, i sempre que aquestes relacions puguin beneficiar l'infant o l'adolescent.

Article 97. Acolliment en família extensa i acolliment en família aliena

1. L'acolliment familiar, temporal o permanent, es pot constituir per raó del seu vincle en família extensa o en família aliena de l'infant o l'adolescent.
2. L'acolliment temporal o permanent en família extensa es dona quan hi ha una relació de parentiu, sigui per consanguinitat o afinitat, entre l'infant o l'adolescent acollit i la persona o la família acollidora, o bé quan, malgrat no haver-hi una relació de parentiu, hi ha una relació afectiva prèvia consolidada entre aquest infant o adolescent i la persona o la família acollidora.
3. L'acolliment en família extensa té preferència, sempre que sigui possible, respecte de l'acolliment en família aliena, tenint en compte l'interès superior de l'infant o l'adolescent.
4. L'elecció dels familiars en l'acolliment en família extensa ha de prendre en consideració les condicions personals i educatives d'aquests familiars i de les altres persones que hi conviuen, la relació o el vincle afectiu existent entre ells i l'infant o l'adolescent i la capacitat de preservar-lo de les condicions que van generar la situació de desemparament. En aquesta elecció, l'adolescent ha de mostrar la seva conformitat i l'infant ha de ser escoltat si té la capacitat i la maduresa suficients.

Article 98. Acolliment familiar especialitzat

1. L'acolliment familiar especialitzat és el que es porta a terme en casos d'infants o adolescents que, tenint en compte la seva situació particular, requereixen una atenció específica o terapèutica.
2. L'acolliment familiar especialitzat pot ser temporal o permanent i requereix que les persones que el porten a terme al seu domicili disposin de la formació, la capacitat i l'experiència suficients a aquest efecte. Aquestes persones reben una remuneració com a treballadors per compte propi o com a treballadors d'una entitat pública o privada, i se'ls han de rescabalar d'altra banda les despeses de tot tipus que comporti l'acolliment.
3. El nombre màxim d'infants o adolescents que poden ser beneficiaris d'un mateix acolliment familiar especialitzat, els requisits de titulació, capacitat o formació i experiència de les persones acollidores, el règim i l'import de la remuneració i les altres particularitats de l'acolliment familiar especialitzat es desenvolupen per la via reglamentària.

Article 99. Formalització de l'acolliment familiar

1. L'acolliment familiar, temporal o permanent, s'ha de formalitzar per escrit, i hi ha de constar el consentiment de la persona o la família acollidora i de l'adolescent acollit. En el cas dels infants, han de ser escoltats abans de formalitzar l'acolliment si tenen la capacitat i la maduresa suficients.
2. En el moment de formalitzar l'acolliment, el servei especialitzat d'acolliments familiars ha de facilitar a la persona o la família acollidora tota la documentació i la informació necessàries per exercir adequadament la guarda de l'infant o l'adolescent.
3. Els criteris de valoració de les persones o les famílies acollidores s'han d'establir per la via reglamentària, i han de tenir en compte en tot cas l'edat, l'aptitud educadora, la situació familiar i les altres circumstàncies que incideixin en l'interès superior de l'infant o l'adolescent acollit.

Article 100. Finalització de l'acolliment familiar

L'acolliment familiar pot finalitzar pels supòsits següents:

- a) Per la mort, l'emancipació o la majoria d'edat de l'infant o l'adolescent acollit.
- b) Per una resolució del servei especialitzat d'acolliments familiars com a resultat de la voluntat expressa i raonada de l'infant o l'adolescent de finalitzar l'acolliment.
- c) Per l'incompliment per part de la persona o la família acollidora de les obligacions derivades de l'acolliment i que siguin determinants per posar-hi fi.
- d) Per la falsedat acreditada de les dades que ha de declarar de forma obligatòria la persona o la família acollidora.
- e) Per la presència d'indicadors de risc prop del nucli familiar de la persona o la família acollidora.
- f) Per la mort o la renúncia a l'acolliment de la persona o la família acollidora.
- e) Pel retorn de l'infant o l'adolescent acollit amb els progenitors, el tutor o el guardador.
- f) Per les altres circumstàncies justificades degudament i que el servei especialitzat d'acolliments familiars consideri determinants per posar fi a l'acolliment familiar, d'acord amb l'interès superior de l'infant o adolescent.

Article 101. Compensació econòmica

1. Les persones o les famílies acollidores tenen el dret de rebre una prestació econòmica com a compensació per les despeses d'alimentació i d'educació i per les altres despeses de l'infant o l'adolescent acollit, i per la tasca que porten a terme

i, en concret, per la disponibilitat que comporta l'acolliment.

2. L'import de la compensació s'ha de determinar reglamentàriament, d'acord amb les previsions de la Cartera de serveis socials i sociosanitaris. Tanmateix, es poden fixar diferents imports en funció de la qualificació i la disponibilitat requerida, segons la modalitat d'acolliment de què es tracti, de les necessitats de l'infant o l'adolescent acollit, o d'altres circumstàncies que afectin de manera notable la quantia de les despeses ocasionades o a la seva incidència en la situació econòmica familiar.

3. El dret de percebre la compensació econòmica s'extingeix quan finalitza l'acolliment familiar d'acord amb el que estableix l'article 100.

Article 102. Drets de la persona o la família acollidora

La persona o la família acollidora té els drets següents:

a) Rebre informació sobre la naturalesa i els efectes de l'acolliment, així com la formació prèvia, el seguiment i el suport tècnic especialitzat durant i en finalitzar el procés acollidor. En cas que aculli infants o adolescents amb discapacitat, té el dret de rebre orientació, acompanyament i suport tècnic adaptat a la situació específica de cada infant o adolescent acollit.

b) Ser escoltat pel servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència abans que adopti qualsevol resolució que afecti l'infant o l'adolescent acollit, especialment abans de modificar o suspendre de manera temporal el règim de trobades, de relació o de comunicació amb els familiars o les altres persones properes.

c) Ser informat del pla individualitzat de protecció dissenyat per atendre l'infant o l'adolescent acollit.

d) Ser part de tots els processos que es tramitin pel que fa al desemparament o a les mesures de protecció de l'infant o l'adolescent acollit.

e) Cooperar amb el servei especialitzat d'acolliments familiars en el desenvolupament dels plans d'actuació i de seguiment de l'acolliment.

f) Disposar de la documentació identificativa, sanitària i educativa, i de la resta de la documentació necessària de l'infant o l'adolescent acollit.

g) Exercir tots els drets inherents a la guarda de l'infant o l'adolescent acollit. En cas que es tracti d'un acolliment familiar permanent, aquests drets es fan extensius a la tutela.

h) Ser respectat per l'infant o l'adolescent acollit.

i) Sol·licitar l'auxili del servei especialitzat d'acolliments familiars en l'exercici de les funcions que se li encomana.

j) Rebre una compensació econòmica d'acord amb el que estableix l'article 101 i, si escau, qualsevol altre ajut que estableixi la normativa aplicable.

k) Relacionar-se amb l'infant o l'adolescent acollit un cop ha finalitzat l'acolliment, si el servei especialitzat d'acolliments familiars ho considera convenient per a l'interès superior de l'infant o l'adolescent.

l) Ser protegit pel que fa a les seves dades personals en relació amb la família d'origen de l'infant o l'adolescent acollit, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

m) Rebre de qualsevol administració pública el mateix tracte des d'un punt de vista prestacional que qualsevol altra unitat familiar.

Article 103. Deures de la persona o família acollidora

La persona o la família acollidora té els deures i les obligacions següents:

a) Vetllar pel benestar, la salut i l'interès superior de l'infant o l'adolescent acollit, tenir-lo en la seva companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació completa en un entorn afectiu estable que faci possible el desenvolupament integral de la seva personalitat.

b) Escoltar l'adolescent o l'infant acollit, d'acord amb la seva edat i la seva maduresa, abans de prendre qualsevol decisió que l'afecti, així com transmetre al servei especialitzat d'acolliments familiars les peticions que faci l'infant o l'adolescent.

c) Assegurar la plena participació de l'infant o l'adolescent en la vida familiar.

d) Informar el servei especialitzat d'acolliments familiars de qualsevol acte transcendent vinculat a l'infant o l'adolescent acollit.

e) Respectar i afavorir les relacions amb la família d'origen i amb les persones properes a l'infant o l'adolescent acollit, garantint, en tot cas, el marc relacional dissenyat d'acord amb el seu interès superior.

f) Col·laborar activament amb el servei especialitzat d'acolliments familiars en el desenvolupament i el seguiment del pla individualitzat dissenyat per atendre l'infant o l'adolescent acollit.

g) Respectar la confidencialitat de les dades relatives als antecedents personals i familiars de l'infant o l'adolescent acollit.

h) Comunicar al servei especialitzat d'acolliments familiars qualsevol canvi en la situació personal o

familiar que pugui afectar el benestar o el desenvolupament integral de l'infant o l'adolescent acollit.

i) Garantir el dret a la intimitat i a la identitat de l'infant o l'adolescent acollit, i el respecte a la seva pròpia imatge, així com vetllar pel respecte dels seus altres drets fonamentals.

j) Participar en les accions formatives que es proposin.

k) Col·laborar activament en el procés de reintegració de l'infant o l'adolescent acollit en el seu nucli familiar d'origen, en el canvi de modalitat d'acolliment familiar o en l'adopció, segons el cas.

l) Qualsevol altre deure o obligació respecte de l'infant o l'adolescent acollit que la normativa aplicable estableixi per als titulars de la pàtria potestat.

Article 104. Foment de l'acolliment familiar

1. El ministeri encarregat dels afers socials ha d'adoptar mesures de difusió de l'acolliment familiar en les diverses modalitats, amb la finalitat de sensibilitzar la ciutadania sobre la seva funció social important.

2. El ministeri encarregat dels afers socials ha de donar suport a les actuacions de promoció de l'acolliment familiar en les diverses modalitats que duguin a terme les altres administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, així com les altres entitats públiques i privades dedicades a l'atenció i la protecció dels infants i els adolescents.

3. Per promoure i incentivar l'acolliment familiar en les diverses modalitats, les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'atorgar a les persones i les famílies acollidores, d'acord amb la normativa aplicable, els mateixos drets de preferència i les mateixes exempcions i bonificacions de les taxes i els preus públics que es reconeixen a les famílies nombroses.

4. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de tenir en compte la situació de les persones o les famílies acollidores en la implementació de les polítiques tributàries i d'habitatge, amb la finalitat de compensar les necessitats més importants que poden tenir pel fet d'acollir infants o adolescents en situació de desemparament.

Article 105. Concepte d'acolliment residencial

1. L'acolliment en un centre residencial s'ha de decidir quan es prevegi que la situació de desemparament o la necessitat de separació de la pròpia família són transitoris, i no ha estat possible o aconsellable l'acolliment familiar per part d'una persona o família, o quan les necessitats de

l'adolescent així ho requereixin. També és aplicable quan, malgrat que s'acompleixen els requisits per a la preadopció, aquesta preadopció no s'ha pogut constituir.

2. L'acolliment en un centre residencial consisteix en el fet que l'infant o l'adolescent resideixi en un centre adequat a les seves característiques per tal que rebi l'atenció i l'educació necessàries.

3. Els centres on es porta a terme l'acolliment residencial han de ser oberts, integrats en un barri o en una comunitat, i s'han d'organitzar sempre en unitats que permetin un tracte afectiu i una vida quotidiana personalitzats.

4. L'acolliment en un centre residencial es constitueix mitjançant un aute del batlle competent de la jurisdicció de menors.

Article 106. Principis de l'acolliment residencial

L'acolliment residencial s'ha de portar a terme d'acord amb els principis següents:

a) Desinstitucionalització: s'han de reduir al màxim possible els períodes d'estada dels infants i els adolescents en el centre, i s'han de promoure models de funcionament en nuclis reduïts, on la convivència es desenvolupi en condicions similars a les famílies.

b) Participació dels infants i els adolescents acollits en la presa de decisions que els afectin: tots els centres han de disposar d'òrgans interns de participació que promoguin la intervenció dels infants i els adolescents en la gestió del centre.

c) Formació en el lleure: s'han de portar a terme activitats socials, culturals, esportives, mediambientals i de lleure que propiciïn el benestar i el desenvolupament integral de l'infant i l'adolescent acollit, i que el formin en hàbits de participació i en valors de compromís i inclusió social.

d) Emancipació: s'ha de promoure l'autonomia personal, la formació educativa i la integració sociolaboral dels infants i adolescents acollits.

e) Coordinació: en el desenvolupament de les seves funcions, els centres han d'actuar de forma coordinada amb el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència, amb la resta d'administracions públiques i d'entitats públiques i privades i, si escau, amb la família d'origen de l'infant o l'adolescent acollit.

f) Inclusió: s'ha d'adaptar el funcionament, l'equipament i els espais dels centres a la diversitat funcional dels infants i adolescents acollits.

Article 107. Contingut de l'acolliment residencial

1. La Direcció del centre d'acolliment residencial exerceix, per delegació del ministeri encarregat dels

afers socials, les facultats inherents a la guarda dels infants i els adolescents acollits.

2. El centre d'acolliment residencial ha de dispensar als infants i els adolescents acollits un tracte afectiu i l'atenció i l'educació necessàries per garantir el seu benestar, la seva salut i el desenvolupament integral de la seva personalitat.

3. El personal del centre ha de tenir la titulació acadèmica corresponent a la seva professió, així com la competència i la preparació adequades, d'acord amb el que estableixi la normativa aplicable.

4. Cal procurar que els germans siguin acollits en el mateix centre residencial, llevat que sigui contrari al seu interès superior.

5. Com a mínim durant l'any següent a la finalització de l'acolliment residencial, el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència ha de fer el seguiment dels infants i els adolescents acollits prèviament, amb la finalitat de comprovar que la seva integració social sigui correcta. El servei esmentat pot demanar la col·laboració de les altres administracions públiques i les altres entitats públiques o privades amb aquesta finalitat.

6. No poden ser atesos en un centre d'acolliment residencial els infants i adolescents que puguin posar en perill la seva integritat o la de terceres persones, o que impedeixin la convivència en el centre. Els infants i els adolescents amb necessitats especials han de disposar dels suports i els recursos tècnics i humans necessaris i específics en funció d'aquestes necessitats.

Article 108. Programa de suport i atenció temporal

1. L'estada durant períodes de temps curts, durant els caps de setmana o durant les vacances d'un infant o un adolescent en situació de desemparament mitjançant un acolliment residencial o amb una persona o família col·laboradora, es porta a terme en les condicions que s'estableixin reglamentàriament, atenent de manera prioritària els infants o adolescents en situacions que dificultin l'establiment d'un acolliment familiar, temporal o permanent.

2. La persona o la família col·laboradora ha de vetllar per l'infant o l'adolescent, tenir-lo en la seva companyia, alimentar-lo i assistir-lo, sempre sota la supervisió i amb l'acompanyament del servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència.

Article 109. Drets dels infants i els adolescents en acolliment residencial

Els infants i els adolescents acollits en centres residencials tenen els drets següents:

a) Ser informats pel personal del centre dels seus drets i obligacions, així com de la seva situació legal.

b) Ser escoltats en les decisions que els afecten, d'acord amb la seva edat i el seu estat de maduresa.

c) Ser atesos sense cap tipus de discriminació.

d) Tenir cobertes les necessitats bàsiques de la vida quotidiana que garanteixin el seu benestar, la seva salut i el desenvolupament integral de la seva personalitat.

e) Participar en l'elaboració i en l'avaluació periòdica del seu projecte individual.

f) Gaudir en el seu dia a dia de períodes equilibrats d'activitat, lleure i descans.

g) Rebre un tracte digne del personal del centre i de la resta de residents.

h) Veure respectada la confidencialitat de les seves dades personals.

i) Mantenir relacions amb els seus familiars i les altres persones properes, llevat que això sigui contrari al seu interès superior.

j) Veure respectada la seva intimitat i la de les seves pertinences individuals en el centre. També tenen el dret a la inviolabilitat de la seva correspondència i a rebre i fer trucades telefòniques en privat, llevat que això posi en risc la seva protecció o sigui contrari al seu interès superior.

k) Participar de manera activa en l'elaboració o la modificació de les normes de convivència interna recollides en el reglament de règim intern del centre residencial, així com en la programació i el desenvolupament de les activitats internes o externes del centre.

l) Ser escoltats en cas de queixa i ser informats de tots els sistemes d'atenció i reclamació que tenen a l'abast.

m) Participar en els processos d'avaluació i inspecció de què sigui objecte el centre.

n) No ser separats dels seus germans, sempre que això no sigui contrari al seu interès superior.

Article 110. Deures dels infants i els adolescents en acolliment residencial

Els infants o els adolescents acollits en centres residencials tenen els deures següents:

a) Respectar i complir les normes de funcionament i de convivència del centre.

b) Respectar la dignitat i les funcions de totes les persones que treballen i viuen al centre.

c) Desenvolupar les activitats escolars i laborals, o qualsevol altra activitat orientada a la seva formació i al seu desenvolupament integral.

d) Fer un ús adequat de les instal·lacions i dels mitjans materials que es posin al seu abast.

e) Complir les mesures educatives correctores i les mesures de seguretat imposades d'acord amb el que estableixen els articles 111 i 116, respectivament.

f) Col·laborar i complir el programa educatiu i terapèutic que els professionals estableixin.

Article 111. Mesures educatives correctores

1. L'incompliment dels deures que estableix l'article 110 pot donar lloc a l'aplicació de mesures educatives correctores. Aquestes mesures han de tenir un contingut i unes funcions essencialment educatius i no poden implicar, directament o indirectament, càstigs corporals, la privació de l'alimentació, la privació del dret de visita i relació amb els familiars o les altres persones properes, la intervenció de les comunicacions orals o escrites, la privació del dret a l'educació i d'assistència al centre educatiu, la privació del dret a l'assistència sanitària, o qualsevol altra mesura que atempti contra la dignitat de l'infant o l'adolescent acollit.

2. Les conductes que poden ser objecte de mesures educatives correctores i el seu contingut, els quals han d'estar necessàriament vinculats als deures que estableix l'article 110, i les pautes d'aplicació de les mesures esmentades es desenvolupen, d'acord amb els criteris establerts en aquest article, per la via reglamentària.

3. Entre les mesures educatives correctores s'ha de donar una rellevància especial a la realització d'activitats d'interès per a la col·lectivitat en el mateix centre i a la reparació dels danys causats.

4. Les mesures educatives correctores com a resposta als incompliments dels deures per part dels infants i els adolescents han de garantir sempre el dret d'aquests infants o adolescents de ser informats i escoltats amb relació als fets considerats com a incompliments dels deures.

Article 112. Criteris per a l'aplicació de les mesures educatives correctores

Per aplicar les mesures educatives correctores, s'han de tenir en compte els criteris següents:

- a) L'edat i les característiques de l'infant o l'adolescent.
- b) El projecte educatiu individual.
- c) El grau d'intencionalitat o de negligència.
- d) La reiteració de la conducta.
- e) La pertorbació del funcionament del centre.
- f) Els perjudicis causats als altres residents, al personal o als béns o les instal·lacions del centre.

Article 113. Aplicació de les mesures educatives correctores

1. En funció de la seva naturalesa, l'aplicació de les mesures educatives correctores correspon al professional que té al seu càrrec l'infant o l'adolescent.

2. Quan es tracti de conductes o fets greument perjudicials per a la convivència del centre, correspon a la Direcció aplicar la mesura educativa correctora mitjançant la instrucció d'un expedient disciplinari, en què s'ha de nomenar un instructor.

Article 114. Acolliment residencial de protecció intensiva

1. En cas que sigui necessari, el ministeri encarregat dels afers socials pot crear centres amb espais d'escolarització propis reconeguts pel ministeri encarregat de l'educació, i que incorporin en la seva configuració arquitectònica elements constructius de protecció, amb l'objecte d'afavorir l'eficàcia dels programes educatius i del tractament psicològic i terapèutic dels adolescents.

2. El centres de protecció intensiva tenen com a objectiu oferir un acolliment residencial i un tractament social, psicològic i terapèutic als adolescents en situació de desemparament que presentin alteracions de conducta recurrents o addiccions que posin en perill la seva integritat o la de terceres persones.

3. L'acolliment residencial de protecció intensiva només s'ha de dur a terme quan no sigui possible la intervenció mitjançant altres mesures de protecció, i té com a finalitat proporcionar a l'adolescent un marc educatiu de referència, incidir en les seves alteracions conductuals, reintegrar-lo a la seva família d'origen quan això sigui possible, i promoure el desenvolupament lliure i harmònic de la seva personalitat.

Article 115. Requisits de l'acolliment residencial de protecció intensiva

1. El ministeri encarregat dels afers socials, quan se li hagi atribuït la tutela o la guarda d'un adolescent, i el Ministeri Fiscal estan legitimats per sol·licitar al batlle competent de la jurisdicció de menors l'acolliment d'un adolescent en un centre de protecció intensiva. Aquesta sol·licitud s'ha de fonamentar en informes psicosocials que aconsellin l'adopció d'aquesta mesura de protecció.

2. No es poden acollir en els centres de protecció intensiva els adolescents que requereixin un tractament específic per part dels serveis de salut.

3. L'acolliment d'un adolescent en un centre de protecció intensiva requereix l'autorització del batlle competent de la jurisdicció de menors, que ha de

garantir prèviament i en tot cas el dret de l'adolescent de ser escoltat. En cas que decideixi l'acolliment esmentat, la resolució del batlle s'ha de pronunciar també i eventualment sobre la necessitat d'aplicar mesures de seguretat i sobre la restricció temporal de les visites, les comunicacions i les sortides de l'adolescent acollit.

4. L'acolliment en els centres de protecció intensiva i les mesures de contenció que s'hagin d'aplicar han de respectar en tot cas els drets fonamentals dels adolescents i es regeixen per la normativa aplicable, sense perjudici del desplegament reglamentari que es pugui portar a terme.

5. Els adolescents acollits en els centres de protecció intensiva han de rebre des de l'inici informació escrita sobre els seus drets i deures, les normes de funcionament intern del centre, el règim educatiu, el règim disciplinari i les vies per formular peticions, queixes i recursos. Aquesta informació ha de ser facilitada en un format accessible i en un llenguatge comprensible, atenent la seva edat i les seves condicions de maduresa.

Article 116. Mesures de seguretat en l'acolliment de protecció intensiva

1. Les mesures de seguretat que s'apliquin en l'acolliment de protecció intensiva han de tenir una finalitat educativa i han de respondre als principis d'excepcionalitat, necessitat, proporcionalitat i provisionalitat. Així, només s'han d'aplicar durant el temps estrictament necessari i amb la mínima intensitat possible, respectant en tot cas els drets i la dignitat de l'adolescent acollit.

2. Les mesures de seguretat s'han d'aplicar per personal especialitzat i com a darrer recurs de contenció de l'adolescent, en defensa pròpia o en casos d'intents de fuga, de risc directe d'autolesió o de lesions a terceres persones o de danys greus a la propietat.

3. Correspon al director del centre de protecció intensiva o a la persona en qui s'hagi delegat aquesta funció la decisió d'adoptar mesures de seguretat. Aquestes mesures s'han d'adoptar de manera motivada i s'han de notificar en el termini més breu possible a l'adolescent concernit, al batlle competent de la jurisdicció de menors, al Ministeri Fiscal i al ministeri encarregat dels afers socials. El batlle competent de la jurisdicció de menors, d'ofici o a instància del Ministeri Fiscal, pot revocar en qualsevol moment la mesura de seguretat adoptada, després d'haver escoltat el director del centre i l'adolescent concernit.

4. Correspon al director del centre de protecció intensiva o a la persona en qui s'hagi delegat aquesta funció fer el seguiment de les mesures de seguretat

adoptades. S'ha de dur un registre d'aquestes mesures i informar-ne com a mínim un cop al mes mentre siguin vigents el batlle competent de la jurisdicció de menors, el Ministeri Fiscal i el ministeri encarregat dels afers socials.

Article 117. Aïllament en l'acolliment de protecció intensiva

1. L'aïllament d'un adolescent en l'acolliment de protecció intensiva, mitjançant la seva permanència en un espai adequat en què se'n limiti la sortida, només es pot portar a terme en els casos en què sigui imprescindible per prevenir actes violents, autolesions o lesions a terceres persones, així com per evitar danys greus a les instal·lacions del centre de protecció intensiva.

2. L'aïllament no es pot aplicar en cap cas com una mesura disciplinària i s'ha de dur a terme preferentment en la mateixa habitació de l'adolescent o, en cas que no sigui possible, en un altre espai habilitat degudament amb aquesta finalitat. No pot excedir cinc hores consecutives i, mentre dura l'aïllament, l'adolescent ha de ser supervisat per personal especialitzat.

3. S'apliquen a l'aïllament les disposicions dels apartats 3 i 4 de l'article 116, sempre que no contradiguin les disposicions d'aquest article.

Article 118. Visites i sortides en l'acolliment de protecció intensiva

1. Les visites dels adolescents en l'acolliment de protecció intensiva es poden suspendre o limitar en atenció al seu interès superior, sempre de manera motivada, quan el tractament educatiu així ho aconselli. Aquesta suspensió o limitació s'ha de decidir de mutu acord pel servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència i el director del centre de protecció intensiva o la persona en qui s'hagi delegat aquesta funció.

2. Les visites no poden ser suspeses ni limitades com a conseqüència de l'aplicació d'una mesura disciplinària.

3. El director del centre de protecció intensiva o la persona en qui s'hagi delegat aquesta funció pot restringir o suprimir les sortides dels adolescents per un període màxim d'un mes, de manera que es puguin desenvolupar programes intensius d'atenció individual. La restricció o la supressió de les sortides s'han de revisar setmanalment com a mínim.

4. S'apliquen a les visites i les sortides les disposicions dels apartats 3 i 4 de l'article 116, sempre que no contradiguin les disposicions d'aquest article.

Article 119. Comunicacions en l'acolliment de protecció intensiva

1. Els adolescents acollits en un centre de protecció intensiva tenen el dret de comunicar-se lliurement i amb privacitat amb els seus familiars i les altres persones properes. El dret de l'adolescent de mantenir comunicacions i el secret d'aquestes comunicacions no es poden suspendre ni limitar com a conseqüència de l'aplicació d'una mesura disciplinària.

2. No obstant el que estableix l'apartat anterior, les comunicacions de l'adolescent en l'acolliment de protecció intensiva es poden restringir o limitar quan ho decideixin de mutu acord el servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència i el director del centre de protecció intensiva o la persona en qui s'hagi delegat aquesta funció, en atenció al seu interès superior i sempre de manera motivada, quan el tractament educatiu així ho exigeixi.

3. S'apliquen a les comunicacions les disposicions dels apartats 3 i 4 de l'article 116, sempre que no contradiguin les disposicions d'aquest article.

Article 120. Programes de transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal

1. Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han d'oferir programes de transició a la vida adulta i de suport a l'autonomia personal que incloguin, entre d'altres, mesures de formació, inserció sociolaboral, ajuts econòmics, allotjament o suport psicològic.

2. Aquests programes s'han d'adaptar a les necessitats de cada adolescent i jove, i són de participació voluntària. Els destinataris d'aquests programes són adolescents a partir dels setze anys i joves que, més enllà de la majoria d'edat, es trobin en una situació vulnerable, fonamentalment els que estan o han estat subjectes d'una mesura de protecció.

Article 121. Adopció

1. L'adopció es constitueix mitjançant un aute del batlle competent de la jurisdicció de menors i té en compte sempre l'interès superior de l'infant o l'adolescent adoptat i la idoneïtat de la persona o les persones adoptants per exercir la pàtria potestat.

2. Les actuacions administratives exigides durant la tramitació d'un procés d'adopció s'han d'ajustar en tots els casos a la normativa aplicable.

3. Per iniciar la tramitació d'un procés d'adopció és necessària la proposta del servei especialitzat d'adopcions a favor de la persona o les persones adoptants, les quals han d'haver estat valorades favorablement a aquest efecte. Aquesta proposta ha

de reunir els requisits que estableix la Llei qualificada de la persona i de la família.

4. Les particularitats relatives als processos d'adopció nacional o internacional s'estableixen reglamentàriament.

Article 122. Adopció internacional

En matèria d'adopció internacional s'apliquen les disposicions de la Llei qualificada de la persona i de la família i la normativa que la desenvolupi, com també el Conveni relatiu a la protecció dels infants i a la cooperació en matèria d'adopció internacional, fet a l'Haia el 29 de maig de 1993.

Secció sisena. Altres disposicions**Article 123. Acords internacionals en matèria de protecció als infants i els adolescents**

Les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, han de promoure l'establiment de nous acords bilaterals o multilaterals, o l'adhesió a acords ja existents, en l'àmbit de la protecció als infants i els adolescents.

Article 124. Infants que cometen infraccions penals

1. Quan un infant hagi comès un fet delictiu pel qual és inimputable per raó d'edat, d'acord amb el que estableix la normativa aplicable, s'ha de posar l'infant a disposició dels seus progenitors o dels titulars de la tutela o la guarda, i comunicar aquest fet al ministeri encarregat dels afers socials, que ha de valorar, entre d'altres, si hi ha una situació de risc o desemparament de l'infant o l'adolescent.

2. En cas que es consideri que hi ha una situació de desemparament de l'infant que ha comès una infracció penal que aconselli, conforme al seu interès superior, un acolliment familiar o residencial, aquest acolliment ha de ser especialitzat i ha d'atendre les necessitats concretes i les característiques específiques de l'infant.

Disposició adicional primera. Normativa en matèria de joventut

Els drets reconeguts en aquesta Llei als adolescents s'entenen sense perjudici de la normativa aplicable en matèria de joventut.

Disposició adicional segona. Programa postadoptiu

El Programa postadoptiu ha d'incloure, dins les seves actuacions de suport a les persones adoptades i a les seves famílies, la cerca i el coneixement dels orígens així com qualsevol altra actuació que sigui necessària per assegurar el creixement i el benestar d'aquestes persones i famílies.

Disposició final primera. Modificació de la Llei qualificada d'educació

Es modifica l'article 4 de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993, el qual queda redactat en els termes següents:

“Article 4

L'educació bàsica és obligatòria i gratuïta per a tots els ciutadans, els naturals i els estrangers que visquin efectivament al Principat d'Andorra, independentment de la seva situació administrativa, en els nivells que estableix l'article 7 d'aquesta Llei. L'Estat garanteix aquest dret a través dels centres públics.

[...].”

Disposició final segona. Modificació de la Llei qualificada d'associacions

1. Es modifica l'apartat 1 de l'article 4 de la Llei qualificada d'associacions, del 29 de desembre del 2000, el qual queda redactat en els termes següents:

“Article 4. *Titulars del dret d'associació i requisits personals*

1. Per constituir una associació, llevat de les associacions infantils i juvenils regulades a l'article 33, cal que la persona compti amb capacitat d'obrar o que tingui almenys catorze anys i actuï amb l'assistència dels representants legals si no està emancipada. Els menors d'edat poden ser membres de les associacions existents, si així ho preveuen expressament els seus estatuts i en els termes que s'hi estableixin. Els menors d'edat, sempre que no estiguin emancipats, no poden elegir ni ser elegits per als òrgans directius de les associacions de les quals formin part, excepte de les associacions infantils i juvenils.

[...].”

2. Es modifica l'article 33 de la Llei qualificada d'associacions, del 29 de desembre del 2000, el qual fou modificat al seu torn per la Llei 32/2007, del 20 de desembre, qualificada de modificació de l'article 33 de la Llei qualificada d'associacions, del 15 de desembre del 2000, i que queda redactat en els termes següents:

“Article 33. *Associacions infantils i juvenils*

1. Són associacions infantils i juvenils les que, en virtut del seu objecte i de les seves finalitats socials, són idònies per agrupar persones amb una edat màxima de vint-i-nou anys. En la denominació s'hi ha d'expressar aquesta condició mitjançant els termes *infantil* o *juvenil*, *d'infants* o *de joves*, o qualsevol altre terme similar.

2. Les associacions infantils i juvenils es regeixen per les normes d'aquesta Llei, amb les especificitats següents:

a) Els membres poden ser persones de l'edat determinada pels estatuts, que en tot cas han de tenir com a màxim vint-i-nou anys.

b) Per constituir-les és suficient la capacitat natural. Tanmateix, per fer-hi aportacions o assumir obligacions patrimonials, cal la capacitat necessària per portar a terme aquests actes. En tot cas, en la seva constitució hi ha de participar almenys una persona major d'edat o emancipada, amb plenitud de drets.

c) En la junta directiva hi ha de figurar almenys un membre major d'edat o emancipat, que ha de fer-se càrrec dels actes d'administració que requereixin plena capacitat d'obrar.

d) En el Registre s'ha d'anotar el caràcter infantil o juvenil de l'associació.”

Disposició final tercera. Modificació de la Llei de la seguretat social

1. Es modifica la lletra *d* de l'apartat 6 de l'article 139 de la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la seguretat social, el qual fou modificat al seu torn per l'article 45 de la Llei 18/2014, del 24 de juliol, de modificació de la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la seguretat social, i que queda redactada en els termes següents:

“Article 139. *Reembossament de les prestacions*

[...]

6. També tenen dret a un reembossament del 100% de les tarifes de responsabilitat les persones següents:

[...]

d) Les persones que resten sota la tutela del Govern i els infants i adolescents que hi són assimilats, en els termes establerts a l'article 220 d'aquesta Llei.

[...].”

2. Es modifiquen l'enunciat i els apartats 1, 4 i 5 de l'article 220 de la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la seguretat social, els quals foren modificats al seu torn per l'article 87 de la Llei 18/2014, del 24 de juliol, de modificació de la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la seguretat social, i que queden redactats en els termes següents:

“Article 220. *Orfes de pare i mare, altres persones la tutela o guarda de les quals es confia a l'Estat i infants i adolescents assimilats*

1. Es troben incloses dins d'aquest règim especial les persones menors d'edat la tutela o guarda de les quals es confia a l'Estat per decisió judicial o administrativa, i els infants i adolescents que hi són assimilats.

Els infants i els adolescents que no es trobin sota la tutela o guarda de l'Estat però que no gaudeixin de cobertura sanitària, i els seus progenitors, tutors o guardadors no disposin dels ingressos suficients per assumir les despeses corresponents relatives a l'infant o adolescent, poden ser assimilats i inclosos en aquest règim especial, sense perjudici dels deures que tenen atribuïts i que es poden exigir als progenitors, tutors o guardadors. Per accedir a aquest dret, el ministeri competent en matèria d'afers socials ha d'iniciar un expedient administratiu que ha d'incloure un informe de valoració de la situació familiar i, si escau, l'informe corresponent del Servei d'Immigració. A partir dels resultats d'aquests informes, el ministeri esmentat dicta una resolució que, en cas que sigui favorable, té una vigència de com a màxim sis mesos, prorrogables només amb la revisió prèvia corresponent.

[...]

4. L'alta s'ha de sol·licitar a partir de la data de la resolució ferma, judicial o administrativa, que confia la tutela o la guarda a l'Estat d'acord amb la normativa aplicable en matèria de menors i organismes tutelars. Així mateix, en el supòsit previst al segon paràgraf de l'apartat 1 d'aquest article, l'alta s'ha de sol·licitar a partir de la data de la resolució administrativa favorable emesa pel ministeri competent en matèria d'afers socials.

5. La baixa s'ha de cursar en el moment en què es dicta una resolució ferma, judicial o administrativa, que deixa sense efecte o revoca la tutela o la guarda de la persona menor d'edat a càrrec de l'Estat o fins que la persona assoleix la majoria d'edat. Així mateix, en el supòsit previst al segon paràgraf de l'apartat 1 d'aquest article, la baixa s'ha de cursar quan finalitza la vigència de la resolució administrativa favorable emesa pel ministeri competent en matèria d'afers socials, o quan el ministeri esmentat dicti una resolució en què deixa sense efecte el dret a la cobertura sanitària.

[...].”

Disposició final quarta. Modificació de la Llei del voluntariat d'Andorra

S'afegeix un nou paràgraf al final de l'article 8 de la Llei 90/2010, del 16 de desembre, del voluntariat d'Andorra, el qual queda redactat com segueix:

“Article 8. *Deures de la persona voluntària*

[...]

Per accedir i exercir com a persona voluntària, en cas que es tingui contacte habitual amb els infants i els adolescents, cal demostrar que no concorren antecedents penals per delictes contra la llibertat sexual, d'acord amb el que s'estableixi per la via reglamentària.”

Disposició final cinquena. Modificació de la Llei qualificada de protecció civil als drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge

Es modifica l'apartat 3 de l'article 5 de la Llei 30/2014, de 27 de novembre, qualificada de protecció civil als drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge, el qual queda redactat en els termes següents:

“Article 5. *Consentiment*

[...]

3. En el cas d'una persona menor d'edat, només es pot prestar el consentiment per a l'accés legítim en la intimitat o la pròpia imatge, i s'ha de prestar per ella mateixa, si les seves condicions de maduresa li ho permeten. En aquest sentit, es presumeix que tota persona major de setze anys té aquestes condicions de maduresa. En cas contrari, el consentiment l'han de prestar els seus representants legals.

En tot cas, és nul el consentiment per a l'accés legítim en el dret a la intimitat o la pròpia imatge de la persona menor d'edat si la utilització del seu nom o imatge produeixen un perjudici de la seva reputació, o si és contrària als seus interessos. Quan un operador de mitjans de comunicació o un proveïdor de continguts hagin actuat diligentment en la sol·licitud del consentiment d'una persona menor d'edat, ni aquests darrers, ni terceres persones per ells autoritzades, ni prestadors de serveis d'intermediació no són responsables en el cas que, amb posterioritat, es declari nul el consentiment. El consentiment per a l'accés legítim en el dret a l'honor de la persona menor d'edat és nul en tots els casos.

[...].”

Disposició final sisena. Modificació de la Llei de drets i deures dels usuaris i dels professionals del sistema sanitari i sobre la història clínica

Es modifica l'article 24 de la Llei 20/2017, del 27 d'octubre, de drets i deures dels usuaris i dels professionals del sistema sanitari i sobre la història clínica, el qual queda redactat en els termes següents:

“Article 24. *Drets del menor hospitalitzat*

A un menor hospitalitzat no se li pot refusar la presència dels seus pares, tutors o guardadors, de dia o de nit, tingui l'edat que tingui i sigui quin sigui el seu estat de salut, sempre que no hi hagi un risc per a la salut del menor i dels pares, tutors o guardadors.”

Disposició final setena. Desplegament reglamentari

1. El Govern ha de desenvolupar per la via reglamentària les previsions contingudes a l'article 7, relatives a la Comissió Nacional de la Infància i l'Adolescència, en el termini màxim de sis mesos a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

2. El Govern ha de desenvolupar reglamentàriament les disposicions restants d'aquesta Llei en el termini màxim d'un any a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició final vuitena. Reglamentació en l'àmbit del lleure

El Govern ha d'aprovar un reglament que desenvolupi la matèria del lleure en el termini màxim d'un any a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició final novena. Aprovació del Pla nacional de la infància i l'adolescència

El Govern ha d'aprovar el primer Pla nacional de la infància i l'adolescència a què fa referència l'article 8 en el termini màxim de dos anys a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició final desena. Creació d'un equipament públic per evitar la victimització secundària

L'equipament públic per evitar la victimització secundària dels infants i els adolescents a què es refereix l'article 75 d'aquesta Llei s'ha de posar en funcionament com a programa pilot en el termini màxim d'un any a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició final onzena. Creació i posada en funcionament del centre residencial de protecció intensiva

El centre residencial de protecció intensiva a què fan referència els articles 114 i següents d'aquesta Llei s'ha de crear i posar en funcionament com a programa pilot en el termini màxim d'un any a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició final dotzena. Publicació de textos consolidats

S'encomana al Govern que, en el termini màxim de sis mesos des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, publiqui al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* el text consolidat de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993; la Llei qualificada d'associacions, del 29 de desembre del 2000; la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la seguretat social; la Llei 90/2010, del 16 de desembre, del voluntariat d'Andorra; la Llei 30/2014, de 27 de novembre, qualificada de protecció civil als drets a la intimitat,

a l'honor i a la pròpia imatge, i la Llei 20/2017, del 27 d'octubre, de drets i deures dels usuaris i dels professionals del sistema sanitari i sobre la història clínica, que incloguin les modificacions introduïdes fins a l'actualitat en aquestes sis lleis.

Disposició final tretzena. Entrada en vigor de la Llei

Aquesta Llei entrarà en vigor l'endemà de ser publicada al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 25 d'octubre del 2018, ha examinat el document que li ha tramès el M. I. Sr. Cap de Govern, registrat en data 22 d'octubre del 2018, sota el títol **Projecte de llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat** i, exercint les competències que li atribueix el Reglament del Consell General en els articles que es citaran, ha acordat:

1. D'acord amb l'article 18.1.d), admetre a tràmit aquest escrit, sota la qualificació de Projecte de llei qualificada, i procedir a la seva tramitació com a tal.

2. D'acord amb l'article 92.2, ordenar la seva publicació i obrir un període de quinze dies per a la presentació d'esmenes. Aquest termini finalitza el dia 16 de novembre del 2018, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Projecte de llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat

Exposició de motius

El 22 d'abril de 1999, el Consell General va aprovar la Llei qualificada de la jurisdicció de menors, atès que fins llavors el Principat d'Andorra no disposava d'una norma legal que regulés un procediment propi ni unes mesures específiques destinades a les persones menors d'edat que havien comès una infracció penal. En efecte, calia adequar la legislació interna a les disposicions de la Constitució, i també a les obligacions que dimanen de la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989, que el nostre país va ratificar el 2 de gener de 1996, especialment l'article 40 de la Convenció esmentada.

Així, s'establia per primera vegada que la responsabilitat penal només era exigible a les persones menors d'edat a partir de dotze anys, i esdevenia possible aplicar la Llei qualificada de la jurisdicció de menors a les persones d'entre setze i divuit anys, malgrat que la majoria d'edat penal s'assolia a partir de setze anys. No obstant això, la majoria d'edat penal es va elevar a partir de divuit anys posteriorment, en virtut de la Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal.

La Llei qualificada de la jurisdicció de menors va crear també la Secció de Menors de la Batllia, a la qual atribueix la competència per jutjar, sigui en composició unipersonal, sigui en composició col·legiada, els fets penals comesos per les persones menors d'edat, i estableix un catàleg de mesures disciplinàries i educatives ampli i flexible, que atén l'interès del menor d'edat infractor de la llei penal i la seva reinserció social. A més, preveu una sèrie de mecanismes processals que permeten evitar el judici penal i cercar solucions reparatòries i reeducatives, o que fan possible suspendre o substituir l'execució de les mesures adoptades si les circumstàncies personals, socials i familiars del menor d'edat ho aconsellen.

La Llei qualificada de la jurisdicció de menors ha estat modificada diverses vegades des que es va aprovar. En primer lloc, tal com s'ha dit, mitjançant la Llei 9/2005. I després, en virtut de la Llei 87/2010, del 18 de novembre, per ampliar l'abast del dret a la defensa i l'assistència tècnica lletrades a les persones menors d'edat detingudes; de la Llei 17/2014, del 24 de juliol, i de la Llei 40/2014, de l'11 de desembre, per adequar el contingut de la Llei qualificada de la jurisdicció de menors a la creació de la nova Àrea de Justícia Juvenil i Mesures Penals Alternatives del ministeri encarregat de la justícia, i de la Llei 28/2014, del 24 de juliol, per adaptar la Llei qualificada de la jurisdicció de menors al nou repartiment competencial en matèria penal, que va eliminar la Secció Penal de la Batllia i va convertir el Tribunal de Corts en l'òrgan jutjador de primera instància amb caràcter general.

Durant els gairebé vint anys de vigència, la Llei qualificada de la jurisdicció de menors ha estat un instrument normatiu útil que ha aconseguit en molts casos la finalitat per a la qual es va promoure, és a dir, fer possible que les persones menors d'edat que cometen infraccions penals siguin investigades i jutjades amb unes garanties reforçades, i, d'altra banda, fomentar que no tornin a delinquir i, si escau, que es puguin reinserir a la societat. Ara bé, més enllà dels canvis puntuals que s'han anat fent entretant, calia actualitzar el contingut de moltes de les disposicions de la Llei vigent, i ampliar-ne l'abast, per atendre la nova realitat social del Principat d'Andorra, en especial la dels menors d'edat.

És per aquest motiu que es promou una nova Llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat que, si bé reprèn moltes disposicions de la Llei vigent, incorpora no obstant això canvis substancials i necessaris, i, alhora, regula qüestions que fins ara no disposaven d'empara normativa. En aquest sentit, cal destacar, d'una banda, que es trasllada la competència per jutjar les infraccions penals comeses per menors d'edat al Tribunal de Corts en composició unipersonal o col·legiada, segons el cas. En efecte, com s'ha dit abans, aquest Tribunal ha esdevingut l'únic òrgan jutjador de primera instància en matèria penal, i, per tant, els magistrats que hi són adscrits són els que tenen uns coneixements i una capacitació més grans en aquest àmbit, raó per la qual també ofereixen més garanties als menors d'edat que són jutjats penalment. I, d'altra banda, es preveu per primera vegada que els menors d'edat puguin ser jutjats pel batlle mitjançant el procediment de l'ordenança penal, en els mateixos termes que ho poden ser les persones majors d'edat d'acord amb la Llei qualificada del Codi de procediment penal. D'aquesta manera esdevé possible que, quan sigui aconsellable, els processos es puguin resoldre amb una celeritat més gran i amb una pena menys important per al menor d'edat condemnat, la qual cosa pot evitar-ne l'estigmatització innecessària. A més, cal tenir en compte que per la via de disposició final la Llei estableix l'obligatorietat que els batlles i magistrats que jutgen els menors d'edat, però també les altres persones que intervenen en els processos penals que els afecten, facin formacions inicials i continuades específiques.

Aquest reforçament dels drets i les garanties de les persones menors d'edat contra les quals se segueix un procés penal es materialitza també en la nova regulació del dret a la intimitat, a la informació o a la defensa d'aquestes persones durant la tramitació del procés, i en la creació de la figura del representant *ad hoc*. En el mateix sentit, es limita l'aplicació de la mesura cautelar d'internament a supòsits concrets i a les persones que han complert catorze anys, la qual cosa també s'esdevé per a les mesures disciplinàries d'internament en règim tancat i en règim semiobert. A més, es regulen per primer cop els recursos d'audiència i revisió, el règim d'internament propi dels menors d'edat i el règim disciplinari específic aplicable a aquestes persones quan estan internades, tot plegat des d'una perspectiva més garantista i protectora.

Ara bé, com a corol·lari de la millora dels drets i les garanties de les persones menors d'edat, també s'introdueixen a la Llei modificacions normatives que permeten ser més incisius en els casos delictius més greus i, en conseqüència, que aquestes persones

que els cometen no reiterin actuacions delictives. Així, per exemple, esdevé possible allargar el termini de la detenció preventiva o de la mesura cautelar d'internament provisional en supòsits molt taxats i amb unes limitacions concretes i precises; s'amplia l'abast de la mesura disciplinària d'internament en règim tancat en el cas que es cometi un delictes major, i s'afegeix la mesura complementària de la prohibició d'atansar-se a la víctima o entrar-hi en contacte, o de circular o romandre en una població, indret o radi.

Finalment, aquesta Llei incideix molt més que no ho fa la norma vigent en la vessant educativa i ressocialitzadora de les persones menors d'edat. Per aquest motiu s'amplia el catàleg de les mesures cautelars, on s'inclou per exemple la justificació de l'assistència a un centre educatiu o de formació o l'acreditació d'un treball regular, i es replanteja la mesura educativa que consisteix en l'acolliment familiar o residencial. En concret, s'hi introdueix la modalitat de l'acolliment residencial de protecció intensiva per als menors d'edat que presenten alteracions de la conducta recurrents o una addicció a les drogues tòxiques o les begudes alcohòliques, i el temps durant el qual s'aplica aquesta mesura educativa s'abona en relació amb la mesura disciplinària d'internament que s'hagi pogut imposar. D'altra banda, es preveu que les mesures educatives imposades es puguin reduir si s'han acomplert els objectius que es pretenien.

La Llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat es divideix en setanta-cinc articles, encabits en set títols, dos disposicions addicionals, dos disposicions transitòries, una disposició derogatòria i sis disposicions finals. El títol primer, del qual formen part deu articles, incideix en les disposicions generals i processals, com ara les normes de competència, els drets de les persones menors d'edat o les normes relatives a la imputabilitat i al desenvolupament de les declaracions i la pràctica de les notificacions en els processos que se segueixen contra aquestes persones.

El títol segon i els articles 11 a 24 que en formen part fan referència a la instrucció del procés penal. En concret, el capítol primer del títol esmentat regula la fase preliminar; el capítol segon regula l'inici de la instrucció; el capítol tercer regula les mesures cautelars, i el capítol quart regula la conclusió de la instrucció.

El títol tercer, que es divideix en els articles 25 a 31, estableix les normes sobre l'enjudiciament del procés. En efecte, el capítol primer del títol tercer regula les actuacions prèvies al judici oral i el capítol segon regula el judici oral fins que conclou mitjançant una sentència.

El títol quart, del qual formen part els articles 32 a 35, està dedicat a les mesures disciplinàries, educatives, complementàries i de seguretat que el tribunal pot imposar al terme del procés penal.

El títol cinquè, mitjançant tres capítols i els articles 36 a 45, preveu les disposicions relatives a les resolucions, als recursos d'apel·lació, d'audiència i de revisió, i a l'execució de les resolucions. En concret, es regula la substitució, la suspensió i la reducció de les mesures, i s'estableixen les normes aplicables quan la persona que compleix una mesura esdevé major d'edat o major de vint-i-un anys.

El títol sisè, que es divideix en dos capítols on s'encabeixen els articles 46 a 48, incideix en la prescripció de les infraccions penals i les mesures, i en la responsabilitat civil.

En darrer terme, el títol setè i els articles 50 a 75 que el formen regulen detalladament i en virtut de dos capítols diferenciats el règim d'internament de les persones menors d'edat (els drets i els deures, l'ingrés, els trasllats, les activitats, la informació, les comunicacions o les mesures de vigilància i de seguretat) i el règim disciplinari dels menors d'edat internats (les disposicions generals i procedimentals, i el règim d'infraccions i sancions).

La Llei es clou amb dos disposicions addicionals que estableixen les normes supletòries aplicables i les obligacions formatives a què s'ha fet referència anteriorment; dos disposicions transitòries relatives a les normes processals i de competència aplicables, i una disposició derogatòria de la Llei qualificada de la jurisdicció de menors vigent. Finalment, hi ha sis disposicions finals que modifiquen puntualment alguns articles del Codi penal, de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal i de la Llei qualificada penitenciària, amb la finalitat principal de conformar aquestes tres normes a la nova Llei; que preveuen el desenvolupament reglamentari de la Llei i l'elaboració de textos consolidats, i que determinen la data de l'entrada en vigor de la Llei.

Títol I. Disposicions generals i processals

Article 1. Àmbit d'aplicació i definició

1. Les persones menors d'edat que són objecte d'aquesta Llei tenen reconeguts els drets que estableixen la Constitució i les normes restants que formen part de l'ordenament jurídic andorrà.
2. Als efectes d'aquesta Llei, s'entén per *persones menors d'edat* (o *menors d'edat*) les persones que no hagin assolit la majoria d'edat o que assoleixin la majoria d'edat durant la tramitació del procés penal o en període d'execució de la sentència o l'acord que

hi posi fi, llevat que aquesta Llei estableixi altrament.

Article 2. Competència per jutjar

1. El Tribunal de Corts, en composició unipersonal, és competent per jutjar en primera instància els fets comesos per les persones majors de dotze anys i menors de divuit anys tipificats com a contravencions penals al Codi penal, i també per executar les resolucions que hagi adoptat a aquest efecte.

2. El Tribunal de Corts, en composició col·legiada, és competent per jutjar en primera instància els fets comesos per les persones majors de dotze anys i menors de divuit anys tipificats com a delictes majors i delictes menors al Codi penal, i també per executar les resolucions judicials que hagi adoptat a aquest efecte.

3. També correspon al Tribunal de Corts, d'acord amb el que estableixen els apartats 1 i 2 anteriors, resoldre sobre les responsabilitats civils derivades dels fets comesos pels menors d'edat a les quals és aplicable aquesta Llei.

4. La jurisdicció del Tribunal de Corts, d'acord amb els apartats anteriors, s'estén a tots els supòsits aplicables de la llei penal en els termes que estableix el Codi penal.

Article 3. Competència per instruir

1. La instrucció dels processos penals que se segueixen contra una persona menor d'edat a la qual és aplicable aquesta Llei correspon als batlles als quals correspongui pel torn de la Secció d'Instrucció General o de la Secció d'Instrucció Especialitzada del Tribunal de Batlles, d'acord amb el que estableix la Llei qualificada de la Justícia.

2. També correspon a les seccions d'instrucció del Tribunal de Batlles, d'acord amb el que estableix l'apartat 1 anterior, l'execució de les ordenances penals que es dictin contra els menors d'edat als quals és aplicable aquesta Llei.

Article 4. Imputabilitat

1. Quan qui hagi comès un fet delictiu sigui una persona menor de dotze anys, una vegada s'hagi constatat la comissió d'aquest fet se l'ha de posar a disposició dels seus representants legals, i informar-ne l'àrea competent del ministeri encarregat dels afers socials a l'efecte de valorar si existeix una situació de risc o de desemparament del menor d'edat.

2. La persona menor de dotze anys és inimputable, raó per la qual les accions en reclamació dels danys i perjudicis derivats d'una infracció penal que hagi

comès s'han d'interposar i resoldre davant la jurisdicció civil competent.

Article 5. Intervenció del Ministeri Fiscal

1. Correspon al Ministeri Fiscal la defensa dels drets que aquesta Llei i les altres lleis aplicables reconeixen a les persones menors d'edat i l'observança de les garanties degudes en el marc dels processos penals que se segueixin contra aquestes persones. També li correspon fer el seguiment de qualsevol altra actuació que s'efectuï en interès del menors d'edat.

2. El Ministeri Fiscal intervé directament en els processos penals que se segueixin contra els menors d'edat per sol·licitar les diligències que siguin més adequades per comprovar els fets presumptament comesos i la participació eventual d'aquests menors en relació amb aquests fets.

Article 6. Normes aplicables

1. Les disposicions processals d'aquesta Llei tenen la consideració de procediment especial.

2. Sense perjudici de les especialitats que regula aquesta Llei, són aplicables a les persones menors d'edat contra les quals se segueix un procés penal les disposicions de la Llei qualificada del Codi de procediment penal relatives als actes processals i a la seva aplicació.

Article 7. Comissió conjunta i connexió dels fets delictius

1. No obstant el que estableix l'article 18, quan una infracció penal hagi estat comesa alhora per persones majors i menors d'edat, la instrucció es fa conjuntament, malgrat que es pot formar una peça separada per a tot el que concerneixi les persones menors d'edat, tenint en compte que cal preservar-ne sempre les dades personals. L'enjudiciament també es porta a terme conjuntament.

2. Els diferents fets constitutius d'infraccions penals que hagi comès presumptament un menor d'edat i que siguin connexos es poden incorporar a un mateix i únic procés.

Article 8. Drets

1. Es garanteixen a les persones menors d'edat els drets a la integritat física i moral, a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i a la pròpia imatge, de forma que en cap cas no es poden fer públics els seus noms i cognoms ni poden ser identificats per cap mitjà de comunicació durant la investigació o la tramitació del procés penal. En concret, no es permet que els mitjans de comunicació obtinguin o difonguin imatges dels menors d'edat acusats durant les sessions del judici oral, o dades que en puguin permetre la identificació.

2. Els judicis orals en què l'acusat sigui un menor d'edat se celebren a porta tancada. Igualment se celebren a porta tancada els judicis en què intervinguin menors d'edat.

3. El batlle instructor, el Tribunal de Corts, el Ministeri Fiscal i qualsevol altra autoritat, funcionari o intervingent en el procés penal que se segueix contra un menor d'edat ha de vetllar especialment pel compliment de les disposicions d'aquest article.

Article 9. Representant ad hoc

1. Quan el representant legal de la persona menor d'edat contra la qual se segueix un procés penal no pugui intervenir en aquest procés o, a criteri del batlle competent o el Tribunal de Corts, no hi hagi d'intervenir, el batlle o el Tribunal li nomena un representant *ad hoc*.

2. El representant *ad hoc* no pot ser en cap cas l'advocat del menor d'edat i ha complir els requeriments de capacitació i experiència necessaris per portar a terme la funció que se li encomani.

Article 10. Declaracions i notificacions

1. Quan la persona menor d'edat declari davant el Cos de Policia o el batlle instructor, o se li notifiqui qualsevol resolució judicial, se l'ha d'informar en un llenguatge clar i senzill, d'acord amb la seva edat, dels fets que se li imputen, de les conseqüències jurídiques que se'n deriven i dels drets que li reconeixen les lleis aplicables.

2. Totes les notificacions que s'hagin de fer al menor d'edat d'acord amb aquesta Llei també s'han de fer al seu representant legal o, si escau, al representant *ad hoc*, i al seu advocat.

Títol II. Instrucció del procés

Capítol primer. Fase preliminar

Article 11. Diligències policials

1. Els membres del Cos de Policia que practiquin diligències que concerneixin una persona menor d'edat han de prestar-li les atencions que requereix, d'acord amb la seva edat i les seves condicions.

2. Les diligències que practiquin els membres del Cos de Policia i que afectin un menor d'edat s'han de comunicar immediatament al Ministeri Fiscal.

3. Qualsevol menor d'edat sospitós o detingut que presti declaració davant el Cos de Policia, o en relació amb la qual s'hagi d'efectuar un escorcoll domiciliari o un reconeixement d'identitat, ha de ser informat immediatament i de forma que ho entengui, juntament amb el seu representant legal o, si escau, el representant *ad hoc*, i amb el seu advocat, dels fets que originen la investigació i de les raons

que motiven la seva privació de llibertat eventual, així com dels altres drets a què fa referència la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

4. No obstant el que estableix la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, l'advocat designat o, si no l'han designat, l'advocat que correspon pel torn de guàrdia, ha d'acudir a les dependències del Cos de Policia com més aviat millor i, en tot cas, dins el termini de quaranta-cinc minuts a comptar del moment de la comunicació. En cas d'absència d'advocat, no es poden dur a terme declaracions o altres actuacions en les quals sigui necessària la presència del menor d'edat. Llevat d'aquests aspectes, la intervenció de l'advocat davant del Cos de Policia es regeix per les disposicions de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

5. Els menors d'edat només poden declarar davant el Cos de Policia en presència del seu representant legal o, si escau, del representant *ad hoc*, i del seu advocat.

Article 12. Detenció

1. Qualsevol decisió que suposi una restricció dels drets fonamentals de les persones menors d'edat ha de ser adoptada pel batlle competent mitjançant un aute, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal.

2. La detenció governativa dels menors d'edat no pot superar en cap cas vint-i-quatre hores. Excepcionalment, en casos de delictes majors d'homicidi, assassinat, tortura, esclavatge, agressió sexual, abús sexual si el fet consisteix en accés carnal, tràfic de drogues, segrest, tràfic d'infants, tràfic il·legal d'armes, proxenetisme, terrorisme, finançament del terrorisme, blanqueig de diners o valors, associació per atemptar contra el Principat o contra l'ordre constitucional, i contra la comunitat internacional, el batlle competent pot prorrogar, mitjançant un aute, el termini de vint-i-quatre hores fins a quaranta-vuit hores com a màxim. Durant aquest termini prorrogat, el menor d'edat detingut ha de ser ingressat en una unitat separada de les dependències del Centre Penitenciari.

Article 13. Tramesa de l'enquesta preliminar

Un cop finalitzada l'enquesta preliminar, les diligències practicades s'han de trametre immediatament al batlle instructor competent.

Capítol segon. Inici de la instrucció

Article 14. Diligències prèvies

1. Quan amb els elements de fet que constin a l'atestat, la denúncia o la querella no es puguin determinar la naturalesa i les circumstàncies dels fets

presumptament comesos, les persones que hi han participat o el procediment oportú, el batlle instructor incoa unes diligències prèvies, que han de ser registrades al llibre corresponent, i en dona compte al Ministeri Fiscal.

2. La instrucció de les diligències prèvies s'ha de practicar de manera abreujada, precisa i amb celeritat, intentant obtenir la informació que d'acord amb l'entitat dels fets sigui necessària i oportuna per decidir, si escau, continuar el procés.

Article 15. Arxivament

1. Quan sigui manifest i clar que els fets comesos no són constitutius d'infracció penal, el batlle instructor no incoa unes diligències prèvies i arxiva les actuacions com a diligències indeterminades.

2. Si el batlle instructor considera que els fets comesos no són suficientment greus i la comissió futura d'altres fets constitutius d'infracció penal es pot evitar tenint en compte l'àmbit educatiu o familiar de la persona menor d'edat, pot arxivar en qualsevol moment el procés, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal. En aquest cas, el batlle instructor dona compte del procés a l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia perquè faci el seguiment oportú i, si escau, també n'informa el batlle competent al qual correspon per torn de jurisdicció de menors.

3. Les disposicions de l'apartat 2 anterior no es poden tornar a aplicar al menor d'edat al qual ja s'hagin aplicat amb anterioritat.

Article 16. Diligències d'investigació

1. El batlle instructor practica totes les diligències d'investigació adreçades a esclarir els fets constitutius d'una infracció penal i a determinar la participació de la persona menor d'edat en aquests fets. En concret, practica les diligències que proposin el Ministeri Fiscal i l'advocat del menor d'edat sempre que no les consideri inútils o perjudicials.

2. En el marc de les diligències d'investigació, el batlle instructor pot sol·licitar a l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia que elabori un informe sobre la situació del menor d'edat contra el qual se segueix el procés penal, el seu entorn familiar, educatiu i social, les circumstàncies que poden haver influït en la presumpta comissió dels fets constitutius d'una infracció penal o poden haver-la motivat, i les possibles mesures que calgui adoptar.

3. Durant la pràctica de les diligències d'investigació i, en concret, quan presti declaració, el menor d'edat ha d'estar acompanyat pel seu representant legal o, si escau, pel representant *ad hoc*, i també ha de ser defensat i assistit pel seu advocat. Si el menor d'edat

no ha designat un advocat, el batlle instructor l'informa de la possibilitat de fer-ho i, un cop transcorregut el termini concedit a aquest efecte sense que ho hagi fet, se li designa l'advocat que correspongui pel torn d'ofici.

Article 17. Aute de processament

1. Quan de les diligències practicades en resultin indicis racionals de delictes contra la persona menor d'edat, el batlle instructor dicta un aute de processament, que es notifica al menor d'edat processat, al seu representant legal o, si escau, al representant *ad hoc*, i al seu advocat.

2. En virtut de l'aute de processament o mitjançant un aute posterior, el batlle instructor ha de declarar les persones que considera responsables civils solidàries o subsidiàries. Contra aquesta decisió no es pot interposar cap recurs.

Article 18. Ordenança penal

1. A les persones menors d'edat a les quals no procedeixi aplicar les disposicions de l'article 15, se'ls pot aplicar el procediment de l'ordenança penal que regula la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

2. Si el menor d'edat al qual s'aplica el procediment de l'ordenança penal s'hi oposa i el seu representant legal o, si escau, el representant *ad hoc*, no s'hi oposa, o en el supòsit contrari, el batlle pot considerar que preval l'opinió del menor d'edat si té maduresa suficient. A l'efecte que preveu aquest apartat, es presumeix que el menor d'edat té maduresa suficient a partir de setze anys.

Article 19. Accions penals i civils

1. En els processos penals que se segueixen contra persones menors d'edat no és possible l'exercici d'accions penals per part dels particulars. La presentació de la querella només té la consideració i els efectes de l'exercici de l'acció civil.

2. En el cas d'infraccions penals que només siguin perseguibles a instància de part, el Ministeri Fiscal pot exercir l'acció penal si la persona perjudicada denuncia prèviament els fets de què es tracta.

Capítol tercer. Mesures cautelars

Article 20. Internament provisional

1. El batlle instructor, en els mateixos casos que poden motivar la mesura disciplinària d'internament en règim tancat, pot decidir mitjançant un aute l'internament provisional de la persona menor d'edat contra la qual se segueix un procés penal, sempre que el menor d'edat tingui catorze anys com a mínim i que, d'altra banda, es compleixin alguns dels requisits següents:

a) La llibertat d'aquesta persona comporti un perill per a la seguretat pública o els fets presumptament comesos hagin causat alarma social.

b) Hi hagi motius per creure que aquesta persona intentarà sostreure's a l'acció de la justícia, tenint en compte les circumstàncies dels fets presumptament comesos i la gravetat del delictes que se li imputa i la pena que té assignada.

c) El delictes que s'imputa a aquesta persona ha causat un perjudici a una tercera persona i no s'ha presentat una caució o una fiança suficient.

d) L'internament provisional sigui necessari per protegir aquesta persona o per prevenir la reiteració del delictes.

e) Aquesta persona no compleixi l'ordre de compareixença dictada pel tribunal o el batlle competent.

f) El manteniment en llibertat d'aquesta persona pugui perjudicar el desenvolupament normal de la instrucció del procés penal.

2. L'internament provisional del menor d'edat s'ha de portar a terme en un centre adequat a l'edat i la condició d'aquesta persona i a la gravetat del fet imputat, i cal mantenir-ne una total separació amb els majors d'edat.

3. El termini de l'internament provisional del menor d'edat no pot excedir tres mesos. En el cas de delictes majors, el batlle instructor pot prorrogar aquest termini mitjançant un aute durant tres mesos més com a màxim. No obstant això, en els processos penals que se segueixin per delictes majors d'homicidi, d'assassinat, de tortura, d'esclavatge, d'agressió sexual, d'abús sexual si el fet consisteix en accés carnal, de tràfic de drogues, de segrest, de tràfic d'infants, de tràfic il·legal d'armes, de proxenetisme, de terrorisme, de finançament del terrorisme, de blanqueig de diners o valors, d'associació per atemptar contra el Principat o contra l'ordre constitucional, i contra la comunitat internacional, el batlle instructor pot decidir mitjançant un aute una tercera pròrroga durant tres mesos més com a màxim.

4. En qualsevol cas, el termini de l'internament provisional no pot excedir la meitat del termini màxim de la mesura disciplinària d'internament en règim tancat que preveu aquesta Llei.

5. Un cop s'hagi tramès el procés penal al Tribunal de Corts, el termini de l'internament provisional no pot excedir tres mesos en el cas de delictes menors i sis mesos en el cas de delictes majors, a partir de la notificació de l'aute de conclusió de la instrucció. En tot cas, s'ha d'acordar preceptivament la llibertat provisional del menor d'edat quan el termini de l'internament provisional arribi a la meitat del

termini màxim de la mesura disciplinària d'internament en règim tancat que preveu aquesta Llei.

6. En cas que s'interposi un recurs d'apel·lació contra la sentència que dicti el Tribunal de Corts, el termini de l'internament provisional no pot excedir sis mesos a partir de la notificació d'aquesta sentència. En tot cas, s'ha d'acordar preceptivament la llibertat provisional del menor d'edat quan el termini de l'internament provisional arribi al termini màxim de la mesura disciplinària d'internament en règim tancat imposada.

7. Mentre duri la tramitació de la instrucció i en els mateixos supòsits que estableix la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, el batlle instructor pot decidir mitjançant un aute la comunicació del menor d'edat durant el temps que sigui necessari per esclarir els fets presumptament comesos, sense que tanmateix aquesta comunicació pugui durar més de quatre dies. Durant aquest període, el menor d'edat té dret a rebre assistència mèdica i psicològica.

Article 21. Altres mesures cautelars

1. El batlle instructor també pot adoptar mitjançant un aute les mesures cautelars següents en relació amb la persona menor d'edat contra la qual se segueix un procés penal:

a) La justificació de l'assistència al centre educatiu o de formació corresponent, o de l'exercici d'un treball regular.

b) La presentació a les dependències de la Batllia o de qualsevol altra institució o entitat que es determini, els dies i les hores que es fixin.

c) L'abstenció de conduir vehicles automòbils amb l'entrega, si escau, del permís de conduir.

d) L'abstenció d'entrar o romandre a llocs o locals públics determinats, d'atansar-se o entrar en contacte amb una o més persones, o de circular o romandre en una població, un indret o un radi prop del domicili o el lloc de treball de la víctima o de terceres persones.

e) L'obligació de romandre al domicili durant els dies i les hores que s'estableixin, amb control monitoritzat o sense.

f) L'obligació de viure o pernoctar amb una família o una institució determinades.

g) L'obligació de romandre al Principat d'Andorra amb l'entrega, si escau, del passaport o el document d'identitat, amb control monitoritzat o sense.

h) L'obligació de sotmetre's a determinades mesures mèdiques d'examen, tractament o cura, fins i tot en règim d'hospitalització.

i) L'abstenció de fer ús d'armes amb l'entrega, si escau, del permís d'armes i de les mateixes armes.

j) El seguiment d'un programa d'activitats socioeducatives.

2. En cas d'incompliment de les mesures cautelars que estableix l'apartat anterior, el batlle pot decidir, mitjançant un aute, l'internament provisional del menor d'edat.

3. Les mesures cautelars adoptades es poden modificar o deixar sense efecte, d'ofici o a instància de part, quan variïn les circumstàncies que en van motivar l'adopció.

Article 22. Mesures cautelars per garantir la responsabilitat civil

El batlle instructor pot adoptar mitjançant un aute les mesures cautelars necessàries per garantir la responsabilitat civil derivada dels fets presumptament comesos per la persona menor d'edat, llevat dels casos en què la persona perjudicada hagi renunciat a reclamar o s'hagi reservat expressament l'exercici de l'acció civil.

Capítol quart. Conclusió de la instrucció

Article 23. Vista de les actuacions

Un cop ha acabat la instrucció, el batlle instructor dona vista de les actuacions al Ministeri Fiscal i a les altres parts, els quals, dins el termini màxim de quinze dies, poden sol·licitar la pràctica de les diligències noves que considerin oportunes a l'efecte de completar la instrucció.

Article 24. Aute de conclusió

Quan s'hagin practicat les diligències a què fa referència l'article anterior o se n'hagi desestimat la pràctica mitjançant un aute motivat, el batlle instructor dicta un aute de conclusió de la instrucció, que es notifica al Ministeri Fiscal i a les altres parts, i els convoca perquè compareguin davant del Tribunal de Corts en el termini màxim de quinze dies. Tot seguit el batlle instructor trameta el procés penal al Tribunal de Corts.

Títol III. Enjudiciament del procés

Capítol primer. Actuacions prèvies al judici oral

Article 25. Atribució del procés i trasllat

1. Un cop rep el procés penal, el president del Tribunal de Corts designa pel torn que correspongui el magistrat ponent o el magistrat que ha d'actuar en composició unipersonal.

2. Tot seguit el Tribunal de Corts trasllada el procés penal al Ministeri Fiscal i a les altres parts, per tal

que en el termini màxim de quinze dies puguin proposar:

a) La pràctica de noves diligències que no hagi estat possible proposar anteriorment, que hagin estat denegades de forma improcedent, tot i haver estat proposades en temps i forma deguts, o que s'hagin admès anteriorment però no s'hagin practicat per motius no imputables a la persona que les sol·licita.

b) El sobreseïment del procés penal per algun dels motius que estableix la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

c) Qualsevol altre pronunciament que considerin convenient.

d) L'obertura del judici oral.

Article 26. Decisió inicial del Tribunal

Una vegada transcorregut el termini assenyalat a l'article anterior, el Tribunal de Corts pot decidir:

a) La revocació de l'aute de conclusió de la instrucció. En aquest cas decideix retornar el procés al batlle instructor perquè en completi la instrucció i, en concret, practiqui les diligències que indiqui i les altres diligències que siguin necessàries i que es derivin de la pràctica de les primeres diligències esmentades.

b) La celebració del judici oral.

c) El sobreseïment del procés penal.

Article 27. Arxivament amb contraprestacions

1. En el termini a què fa referència l'apartat 2 de l'article 25, i tenint en compte les condicions i les circumstàncies de la persona menor d'edat, el Tribunal de Corts pot decidir, a instància del Ministeri Fiscal o de l'advocat d'aquesta persona, l'arxivament del procés penal condicionat al compliment de la mesura disciplinària establerta a la lletra f de l'article 33 i/o qualsevol de les mesures educatives establertes a l'article 34, i, si escau, la contraprestació econòmica que consisteix en la indemnització de la víctima.

2. Les mesures disciplinària i educatives esmentades a l'apartat anterior requereixen el consentiment del menor d'edat i del seu representant legal o, si escau, del representant *ad hoc*, i també del Ministeri Fiscal en cas que l'arxivament amb contraprestació hagi estat sol·licitat per l'advocat del menor d'edat. En cas contrari, el Tribunal de Corts decideix de continuar la tramitació del procés penal.

3. L'actor civil pot proposar una contraprestació econòmica que ha de ser acceptada pel menor d'edat i el seu representant legal o, si escau, el representant *ad hoc*. En cas de desacord entre les parts, es manté oberta la via civil.

4. El Tribunal de Corts, mitjançant un acord que té valor de cosa jutjada, imposa les mesures que hagin estat acceptades i controla que es compleixin amb la col·laboració, si escau, de l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia.

5. Un cop s'hagin complert íntegrament les mesures imposades i, si escau, la contraprestació econòmica, el Tribunal de Corts decideix l'arxivament del procés. L'incompliment de les mesures imposades equival al crebantament d'una condemna.

Capítol segon. *Judici oral*

Article 28. *Incompareixença*

El judici oral es pot celebrar en absència de la persona menor d'edat acusada, sempre que hagi estat citada degudament.

Article 29. *Interrogatori*

1. A l'inici del judici oral, el Tribunal de Corts informa la persona menor d'edat acusada en un llenguatge clar i senzill, adequat a la seva edat, del fet criminal que se li imputa i de totes les altres circumstàncies que consideri d'interès.

2. L'interrogatori del menor d'edat s'ha de fer en un llenguatge que pugui comprendre, i les preguntes que se li adrecin han de ser adequades a la seva personalitat i han de tenir relació amb els fets enjudiciats; en cas contrari, s'han de refusar.

Article 30. *Absència durant la pràctica de les proves*

El Tribunal de Corts pot decidir que la persona menor d'edat acusada no sigui present durant la pràctica de totes o algunes proves si considera que aquesta presència li pot ocasionar un perjudici greu.

Article 31. *Conclusió i sentència*

1. Un cop les parts han acabat d'exposar els seus informes, el Tribunal de Corts demana a la persona menor d'edat acusada si n'ha entès el contingut, i tot seguit li concedeix la darrera paraula.

2. Una vegada ha finalitzat el judici oral, el Tribunal de Corts ha de fixar la data per notificar la sentència, que s'ha de dictar amb caràcter preferent.

Títol IV. *Mesures disciplinàries, educatives, complementàries i de seguretat*

Article 32. *Criteris d'aplicació*

1. L'aplicació de les mesures disciplinàries i educatives que estableixen els articles 33 i 34 té com a finalitat primordial la inclusió de la persona menor d'edat en el seu àmbit educatiu, familiar i social.

2. El Tribunal de Corts o el batlle, en el supòsit que es dicti una ordenança penal, han de tenir en compte, a l'hora d'imposar una mesura disciplinària,

educativa, complementària o de seguretat, la naturalesa dels fets comesos i la seva valoració jurídica, però també l'interès prevalent del menor d'edat.

Article 33. *Mesures disciplinàries*

Les mesures disciplinàries que el Tribunal de Corts o el batlle poden imposar són les següents:

a) L'internament en règim tancat:

- En aquest cas, el menor d'edat roman de manera continuada en un centre on porta a terme totes les activitats.

- Aquesta mesura només es pot imposar als menors d'edat que tinguin catorze anys com a mínim i que hagin comès un delictes major, o als quals s'hagi imposat una altra mesura disciplinària, educativa o de seguretat amb anterioritat per dos o més delictes menors comesos en els darrers dos anys.

- La durada d'aquesta mesura no pot excedir la tercera part de la pena assenyalada per al delictes comès en el Codi penal.

- Es poden concedir permisos de sortida als menors d'edat a partir del compliment d'una tercera part de la durada d'aquesta mesura, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal, de la Direcció del centre on es compleixi la mesura i de l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia.

b) L'internament en règim semiobert:

- En aquest cas, el menor d'edat roman de manera continuada en un centre on porta a terme la major part de les activitats, i se li concedeix com a mínim un permís d'un cap de setmana al mes, sense perjudici que es puguin concedir permisos addicionals, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal, en funció de les circumstàncies personals, familiars i de reinserció del menor d'edat. Tanmateix, aquests permisos no poden superar dos mesos l'any o la part proporcional.

- Aquesta mesura només es pot imposar als menors d'edat que tinguin catorze anys com a mínim i que hagin comès un delictes major o un delictes menor.

- La durada màxima d'aquesta mesura és de dos anys.

c) L'internament en règim obert:

- En aquest cas, el menor d'edat roman en el centre però pot portar a terme activitats laborals, educatives o lúdiques fora del centre, amb respecte dels horaris fixats i amb l'obligació de pernoctar al centre. També pot sortir cada cap de setmana i els períodes de vacances que el Tribunal de Corts o el batlle consideri oportuns.

- La durada màxima d'aquesta mesura és d'un any.

En els supòsits que estableixen les lletres *a*, *b* i *c* anteriors, el menor d'edat ha d'estar sota la

vigilància dels representants legals o, en cas contrari, de l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia o de les altres persones o entitats en qui delegui la responsabilitat el ministeri esmentat. A més, en aquests mateixos tres supòsits, si el menor d'edat requereix el seguiment d'un tractament mèdic, psicològic o terapèutic que aconselli o obligui un internament o un acolliment de protecció intensiva, el termini durant el qual es porta a terme aquest internament o acolliment s'abona en relació amb la durada de la mesura disciplinària imposada.

L'internament de menors d'edat, en qualsevol cas, s'ha de dur a terme en instal·lacions específiques i separades de les instal·lacions destinades als majors d'edat.

d) L'obligació de romandre al domicili familiar durant els caps de setmana, amb control monitoritzat o sense. La durada màxima d'aquesta mesura és de dotze caps de setmana.

e) L'obligació de romandre al domicili familiar durant el període del dia o de la nit que estableixi el Tribunal de Corts o el batlle, fins a un màxim de deu hores, amb control monitoritzat o sense. La durada màxima d'aquesta mesura és de sis mesos.

f) La realització de serveis en benefici de la comunitat:

- En aquest cas, el menor d'edat fa una activitat en benefici de la col·lectivitat en conjunt, o bé de persones en situació de precarietat. S'intenta que la naturalesa de l'activitat tingui relació amb els fets comesos pel menor d'edat.

- La durada diària d'aquesta mesura no pot excedir sis hores i el compliment no pot suposar una interferència greu en l'activitat laboral o escolar del menor d'edat. L'extensió mínima és de trenta hores i la màxima de cent cinquanta.

- L'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia porta a terme la mesura de serveis en benefici de la comunitat. Li correspon la recerca d'activitats d'utilitat pública i el seguiment i l'avaluació posterior del compliment d'aquesta mesura, i ha d'emetre l'informe corresponent per al Tribunal de Corts o el batlle, i el Ministeri Fiscal. L'activitat que hagi de realitzar el menor d'edat la proposa l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia al Tribunal de Corts o el batlle, el qual, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal, hi ha de donar la conformitat.

- Aquesta mesura no es pot imposar sense l'acceptació del menor d'edat i del seu representant legal o, si escau, del representant *ad hoc*, i la resolució que s'estableix té a tots els efectes la consideració d'acte d'execució.

g) La privació d'entrar o romandre a determinats locals o llocs públics. Aquesta mesura té una durada màxima de dos anys.

Article 34. Mesures educatives

Les mesures educatives que el Tribunal de Corts o el batlle poden imposar són les següents:

a) El seguiment d'un tractament mèdic determinat. Aquesta mesura s'adreça a les persones menors d'edat que, per raó de l'addicció a les drogues tòxiques, les substàncies psicotròpiques o les begudes alcohòliques, o per disfuncions significatives del seu psiquisme, necessiten seguir un programa terapèutic ambulatori. La durada màxima d'aquesta mesura és de tres anys.

b) El seguiment d'un programa d'activitats socioeducatives:

- En aquest cas, el menor d'edat ha de complir un programa d'activitats socioeducatives, així com les regles de conducta que s'estableixin en cada cas, sota una vigilància estreta, durant un temps mínim de sis mesos i un temps màxim de dos anys.

- L'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia desenvolupa funcions d'ajuda i control, i fomenta la participació del menor d'edat en activitats que afavoreixin la seva educació. Amb aquesta finalitat, es coordina amb institucions públiques i privades amb capacitat per atendre adequadament els menors d'edat.

- L'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia presenta un informe cada tres mesos al Tribunal de Corts o al batlle, i al Ministeri Fiscal, sobre l'evolució del comportament del menor d'edat i sobre el compliment de les regles de conducta que estigui obligat a observar.

c) L'acolliment familiar o residencial, amb protecció intensiva o sense:

- En aquest cas, es fomenta la participació plena del menor d'edat en la vida d'una família perquè tingui un entorn afectiu estable que faci possible el desenvolupament integral de la seva personalitat, o se l'ingressa en un centre adequat a les seves característiques per tal que rebi l'atenció i l'educació necessàries, sempre que es garanteixi un tracte afectiu i una vida quotidiana personalitzats.

- Si el menor d'edat presenta alteracions de la conducta recurrents o una addicció a les drogues tòxiques, les substàncies psicotròpiques o les begudes alcohòliques que suposen un perill per a la seva integritat o la de terceres persones, l'acolliment es pot fer en centres amb espais d'escolarització propis i que incorporin en la configuració arquitectònica elements constructius de protecció, amb l'objectiu

d'afavorir l'eficàcia dels programes educatius i del tractament psicològic i terapèutic.

- L'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia presenta un informe cada tres mesos al Tribunal de Corts o al batlle, i al Ministeri Fiscal, sobre la situació del menor d'edat i l'evolució que presenta, en què palesa si escau o no continuar amb la mesura imposada o si escau o no modificar-ne les condicions.

d) L'amonestació. En aquest cas, el Tribunal de Corts o el batlle manifesta de forma concreta i clara les raons que fan inacceptable el fet comès pel menor d'edat, exposa les conseqüències que ha tingut o podria tenir per a ell i per a la víctima, i formula recomanacions per al futur.

Article 35. Mesures complementàries i de seguretat

1. Les mesures complementàries que el Tribunal de Corts o el batlle poden imposar són les següents:

a) La privació del permís de conduir. Aquesta mesura comporta la prohibició d'exercir el dret a conduir vehicles de motor i d'obtenir-ne el permís durant dos anys com a màxim.

b) La privació del permís d'arma. Aquesta mesura comporta la prohibició de posseir i portar armes i d'obtenir-ne el permís durant dos anys com a màxim.

c) La prohibició d'atansar-se a la víctima o entrar-hi en contacte, o de circular o romandre en una població, un indret o un radi prop del domicili o el lloc de treball de la víctima o de terceres persones. Aquesta mesura té una durada màxima de dotze anys en el cas de delictes major i de sis anys en el cas de delictes menor.

2. El Tribunal de Corts o el batlle pot aplicar mesures de seguretat en els casos d'exempció completa o incompleta, en els termes i els supòsits que estableix el Codi penal.

Títol V. Resolucions, recursos i execució de les resolucions

Capítol primer. Resolucions

Article 36. Resolucions

Les resolucions que dicten el Tribunal de Corts i el batlle adopten la forma de providència, aute, acord, ordenança penal i sentència, segons com disposin en cada cas aquesta Llei o les altres lleis aplicables.

Capítol segon. Recursos

Article 37. Recurs d'apel·lació contra les resolucions del batlle instructor

1. Contra la resolució del batlle instructor que acorda l'arxivament o el sobreseïment del procés

penal, que denega la constitució com a actor civil, que decreta el secret total o parcial de les diligències prèvies o del sumari, que acorda o denega l'internament provisional o la llibertat provisional, o qualsevol altra mesura cautelar, o que denega el processament, es pot interposar un recurs d'apel·lació a un sol efecte davant el mateix batlle instructor, en el termini dels cinc dies següents a la notificació de la resolució de què es tracti.

2. El batlle instructor trasllada el recurs al Ministeri Fiscal i a les altres parts, i les cita perquè en el termini dels cinc dies següents compareguin davant el Tribunal de Corts. Dins el termini esmentat el Ministeri Fiscal i les altres parts poden oposar-se o adherir-se al recurs, i fer les al·legacions que tinguin per convenients al respecte. El magistrat del Tribunal de Corts designat a aquest efecte resol dins els cinc dies següents.

Articles 38. Recurs d'apel·lació contra les resolucions del Tribunal de Corts o del batlle

1. Contra la resolució del Tribunal de Corts que acorda o denega l'internament o la llibertat provisional, o qualsevol altra mesura cautelar, es pot interposar un recurs d'apel·lació a un sol efecte davant el mateix Tribunal, en el termini dels cinc dies següents a la notificació de la resolució de què es tracti.

2. El Tribunal de Corts trasllada el recurs a què fa referència l'apartat anterior al Ministeri Fiscal i a les altres parts, i les cita perquè en el termini dels cinc dies següents compareguin davant de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia. Dins el termini esmentat el Ministeri Fiscal i les altres parts poden oposar-se o adherir-se al recurs, i fer les al·legacions que tinguin per convenients al respecte. La Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia resol dins els cinc dies següents.

3. Contra les sentències del Tribunal de Corts que no hagin estat dictades en rebel·lia, els autes de sobreseïment i les altres decisions que impedeixen la continuació del procés penal, les resolucions que acorden o deneguen la substitució, la suspensió o la reducció de les mesures disciplinàries, educatives o de seguretat imposades, els autes que fixin indemnitzacions de qualsevol naturalesa o que resolguin qualsevol incident en matèria de responsabilitat civil en període d'execució de sentència o d'ordenança penal, i les resolucions dictades pel batlle instructor en fase d'execució de les ordenances penals, es pot interposar un recurs d'apel·lació davant el mateix Tribunal o el mateix batlle que les ha dictat, en el termini dels quinze dies següents a la notificació de la resolució de què es tracti.

4. El recurs d'apel·lació a què fa referència l'apartat anterior el resol la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia d'acord amb les disposicions de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

5. A excepció del recurs contra les resolucions que acorden o deneguen la substitució, la suspensió o la reducció de les mesures disciplinàries, educatives o de seguretat imposades, que és a un sol efecte, els altres recursos esmentats a l'apartat 3 tenen efectes suspensius en relació amb l'objecte del mateix recurs. Això no obstant, la persona menor d'edat continua en la mateixa situació quant a l'internament provisional o a les condicions de la llibertat provisional, o pel que fa a les altres mesures cautelars o d'assegurament que s'hagin adoptat, malgrat que la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia pot modificar en qualsevol moment la situació del menor d'edat, d'ofici o a instància de part, i també pot adoptar les mesures provisionals adequades per garantir el compliment de les obligacions civils que es puguin deduir, o decidir provisions per a la víctima d'acord amb el que disposa la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

6. En cas que hi hagi diferents persones condemnades o a les quals s'hagi imposat una mesura disciplinària, educativa o de seguretat en el marc del mateix procés penal, el recurs que interposi una d'aquestes persones no afecta la situació personal de les altres persones, les quals no són considerades com a part en el recurs interposat.

Article 39. Recursos d'audiència i de revisió

1. Contra les sentències dictades en rebel·lia pel Tribunal de Corts, la persona menor d'edat a la qual s'ha imposat una mesura disciplinària, educativa o de seguretat pot interposar un recurs d'audiència d'acord amb les disposicions de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

2. Els acords, les sentències i les ordenances penals fermes i executòries dictades pel Tribunal de Corts o el batlle poden ser objecte d'un recurs de revisió, d'acord amb les disposicions de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

Capítol tercer. Execució de les resolucions

Article 40. Competència

1. L'execució de les sentències i els acords recaiguts en els processos penals que se segueixen contra persones menors d'edat correspon al Tribunal de Corts.

2. L'execució de les ordenances penals dictades en els processos penals que se segueixen contra menors d'edat correspon al mateix batlle que les ha dictat.

3. Les decisions que el Tribunal de Corts o el batlle adopten en període d'execució de les resolucions esmentades als apartats anteriors prenen la forma d'autes.

Article 41. Substitució de mesures

1. El Tribunal de Corts o el batlle pot substituir una mesura disciplinària d'internament d'una durada inferior a dos anys o en què quedi pendent de complir una durada inferior a dos anys, per una altra mesura disciplinària o educativa, tenint en consideració la naturalesa i la gravetat del fet comès, les circumstàncies personals de la persona menor d'edat a la qual s'ha imposat la mesura, la seva conducta i l'esforç per reparar el dany causat.

2. La durada de la mesura substitutiva adoptada pel Tribunal de Corts o el batlle no pot excedir la durada que s'hauria establert en relació amb la mesura substituïda. Aquesta norma no s'aplica, però, en cas que la mesura substitutiva sigui una mesura educativa i la mesura substituïda sigui una mesura disciplinària.

3. En cas d'incompliment total o parcial de la mesura substitutiva, el Tribunal de Corts o el batlle revoca la substitució i decideix que es compleixi o es continuï complint la mesura substituïda.

Article 42. Suspensió de mesures

1. El Tribunal de Corts o el batlle pot suspendre l'execució de la mesura disciplinària, educativa o de seguretat imposada durant un termini màxim de tres anys, sempre que no es tracti d'una mesura disciplinària d'internament d'una durada superior a dos anys o en què quedi pendent de complir una durada superior a dos anys.

2. La suspensió de la mesura queda condicionada al fet que a la persona menor d'edat no se li imposi una altra mesura disciplinària, educativa o de seguretat, o no sigui condemnada durant el període fixat pel Tribunal de Corts o el batlle, i que compleixi les mesures educatives que s'hagin pogut establir i es repari el dany causat.

3. En cas d'incompliment total o parcial de les condicions establertes, el Tribunal de Corts o el batlle revoca la suspensió i decideix que es compleixi o es continuï complint la mesura suspesa.

Article 43. Reducció de mesures

Les mesures educatives es poden reduir en virtut dels informes que s'emetin sobre el compliment d'aquestes mesures i sempre que s'hagin complert els objectius socials i educatius que es pretenien.

Article 44. Procediment comú

En els casos establerts als articles 41, 42 i 43, el Tribunal de Corts o el batlle adopta les decisions

amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal i de les altres parts, i en vista de l'informe que elabori, si escau, l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia.

Article 45. Majoria d'edat

1. L'execució de les mesures disciplinàries, educatives o de seguretat imposades a les persones menors d'edat no s'interromp quan assoleixen la majoria d'edat.

2. En cas que un menor d'edat que compleix una mesura cautelar d'internament provisional o una mesura disciplinària d'internament en règim tancat o semiobert assoleixi la majoria d'edat, el Tribunal de Corts o el batlle, d'ofici o instància del Ministeri Fiscal, de l'advocat de la persona condemnada o de la Direcció del centre on compleix aquesta mesura, pot decidir que segueixi complint-la al Centre Penitenciari juntament amb la resta dels majors d'edat. Aquesta decisió s'ha d'adoptar tenint en compte la conducta de la persona que compleix la mesura i el seu grau de maduresa i, en cas que aquesta persona no hi estigui d'acord, només es pot adoptar sobre la base del fet que el canvi de règim sigui necessari per no causar perjudicis a altres menors d'edat que també compleixin una mesura disciplinària.

3. En cas que s'hagi adoptat una mesura cautelar d'internament provisional o una mesura disciplinària d'internament en règim tancat o semiobert en relació amb una persona que ha assolit l'edat de vint-i-un anys, o si, malgrat haver estat adoptada abans, la persona assoleix l'edat de vint-i-un anys quan encara està complint aquesta mesura cautelar o disciplinària, el Tribunal de Corts o el batlle, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal, de l'advocat de la persona interessada, de la Direcció del centre on compleix la mesura i, si escau, de l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia, decideix que es compleixi o es continuï complint la mesura cautelar o disciplinària al Centre Penitenciari juntament amb la resta dels majors d'edat, llevat que consideri que d'acord amb les circumstàncies que concorren és més aconsellable que ho faci o ho continuï fent en un altre centre o d'acord amb un altre règim.

4. En cas que el Tribunal de Corts o el batlle imposi una mesura disciplinària d'internament en règim tancat o semiobert a una persona que ja ha estat ingressada anteriorment al Centre Penitenciari juntament amb la resta dels majors d'edat, decideix que aquesta mesura s'ha de complir al mateix lloc i d'acord amb el mateix règim, llevat que consideri que d'acord amb les circumstàncies que concorren és més aconsellable que ho faci en un altre centre o d'acord amb un altre règim.

Títol VI. Prescripció i responsabilitat civil

Capítol primer. Prescripció

Article 46. Prescripció de les infraccions penals

1. Les infraccions penals comeses per persones menors d'edat prescriuen:

a) Al cap de deu anys quan es tracti de delictes que tinguin assignada una pena el límit màxim de la qual sigui de deu anys o més.

b) Al cap de cinc anys quan es tracti dels altres delictes majors dolosos.

c) Al cap de dos anys quan es tracti de delictes majors imprudents i de delictes menors.

d) Al cap de sis mesos quan es tracti dels delictes d'injúria, calúmnia i difamació, i de les contravencions penals.

2. Els delictes de tortura i genocidi, i els delictes contra la humanitat, no prescriuen en cap cas.

Article 47. Prescripció de les mesures disciplinàries, educatives i de seguretat

1. Les mesures disciplinàries, educatives o de seguretat d'una durada igual o superior a dos anys prescriuen al cap de deu anys; les mesures restants imposades per delictes majors prescriuen al cap de cinc anys; les mesures imposades per delictes menors prescriuen al cap de dos anys, i les mesures imposades per contravencions penals prescriuen al cap d'un any.

2. Les mesures imposades per delictes de tortura i genocidi, i per delictes contra la humanitat, no prescriuen en cap cas.

Article 48. Registre de processos penals contra persones menors d'edat

1. El Tribunal de Corts du un registre dels processos penals que s'han seguit contra persones menors d'edat on es fan constar en cada anotació els seus cognoms i el nom, la data i el lloc de naixement, la nacionalitat, els noms dels progenitors, la data de la resolució definitiva adoptada en el marc del procés i el número de registre del procés.

2. El registre a què fa referència l'apartat anterior només el pot consultar el Tribunal de Corts o el batlle a l'efecte d'aplicar aquesta Llei.

Capítol segon. Responsabilitat civil

Article 49. Responsabilitat civil

1. Les persones menors d'edat que hagin comès una infracció penal i en siguin responsables d'acord amb aquesta Llei també responen civilment pels danys i perjudicis que se'n puguin derivar.

2. Els pares, els tutors i els vigilants dels menors d'edat responen subsidiàriament pels danys i els perjudicis causats pels menors d'edat en cas que estiguin sota la seva potestat, tutela o guarda.

3. Els asseguradors que hagin assumit el risc de les responsabilitats pecuniàries derivades dels actes comesos pels menors d'edat són responsables civils solidaris fins al límit de la indemnització legal o pactada.

Títol VII. Execució de les mesures cautelars o disciplinàries d'internament

Capítol primer. Règim d'internament

Article 50. Drets de les persones menors d'edat internades

1. Totes les persones menors d'edat internades tenen el dret que se'ls respecti la personalitat, la llibertat ideològica i religiosa i els altres drets i interessos legítims no afectats pel contingut de la mesura cautelar o disciplinària d'internament, especialment els drets i interessos inherents a la minoria d'edat.

2. En conseqüència, es reconeixen als menors d'edat internats els drets següents:

a) Dret que l'entitat de la qual depèn el centre on es troben internats vetlli per la seva vida, la seva integritat física i la seva salut, de manera que en cap cas no poden ser sotmesos a tractes cruels, inhumans o degradants, o a maltractaments de paraula o d'obra, ni poden ser objecte d'un rigor arbitrari o innecessari en l'aplicació de les normes.

b) Dret a rebre una educació i una formació integrals i en tots els àmbits, adequada a les seves circumstàncies, i a participar en les activitats del centre.

c) Dret al respecte de la seva dignitat, a ser designats pel seu propi nom, a disposar de la seva pròpia roba o a optar per la roba que els procuri el centre, a disposar dels béns de la seva propietat que autoritzi la normativa aplicable, i que la seva condició de persones internades sigui estrictament reservada davant de terceres persones.

d) Dret a l'exercici dels drets civils, polítics, socials, religiosos, econòmics i culturals que els corresponguin, excepte quan siguin incompatibles amb l'objecte o amb les condicions de compliment de la mesura.

e) Dret a rebre assistència psicològica i social.

f) Dret a comunicar-se i a rebre visites dels progenitors, els tutors o els representants legals, i també dels altres familiars, amics i persones properes sempre que la comunicació hagi estat autoritzada pel representant legal o *ad hoc*.

g) Dret a la intimitat, especialment en les comunicacions i en les visites amb el seu entorn familiar, sense perjudici de les limitacions establertes per raons de seguretat i d'ordre intern del centre.

h) Dret a comunicar-se de manera reservada amb els seus advocats, el tribunal o el batlle competent, el Ministeri Fiscal i l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia.

i) Dret a formular peticions i queixes a la Direcció del centre, al ministre encarregat de la justícia, al tribunal o el batlle competent, al Ministeri Fiscal i al Raonador del Ciutadà, i a presentar tots els recursos legals que prevegi la normativa aplicable en defensa dels seus drets i interessos legítims.

j) Dret a rebre informació personal i actualitzada dels seus drets i les seves obligacions, de la seva situació personal i judicial, de les normes de funcionament i de règim intern del centre, i dels procediments per fer efectius els drets esmentats, especialment a l'efecte formular peticions, queixes i recursos.

k) Dret que els seus pares, tutors o representants legals siguin informats sobre la seva situació i evolució, i sobre els drets que els corresponen, amb els únics límits que prevegi la normativa aplicable.

Article 51. Deures de les persones menors d'edat internades

Les persones menors d'edat internades estan obligades a:

a) Romandre en el centre a disposició del tribunal o el batlle competent fins que siguin posades en llibertat, sense perjudici dels permisos de sortida i les activitats autoritzades que puguin fer a l'exterior.

b) Respectar i complir les normes de funcionament i de règim intern del centre, i les directrius i les instruccions que rebin del personal que hi treballa en l'exercici legítim de les seves funcions.

c) Col·laborar en la consecució d'una activitat ordenada a l'interior del centre i mantenir una actitud de respecte i consideració envers tothom, especialment amb les autoritats i els funcionaris competents, els treballadors del centre i els altres menors d'edat internats.

d) Utilitzar adequadament les instal·lacions del centre i els mitjans materials que es posin a la seva disposició.

e) Observar les normes higièniques i sanitàries, i sobre el vestuari i la neteja personal que s'estableixin en el centre.

f) Col·laborar per mantenir el bon ordre i la neteja del centre.

g) Rebre l'ensenyament bàsic obligatori que estableixi la normativa aplicable.

h) Participar en les activitats formatives, educatives, recreatives i esportives que s'estableixin en funció de la seva situació personal per preparar-les per a la vida en llibertat.

Article 52. Ingrés i atenció mèdica i personal

1. L'ingrés d'una persona menor d'edat en un centre només es pot fer en virtut d'un aute, una sentència o una ordenança dictada pel Tribunal de Corts o el batlle competent. No obstant això, els menors d'edat que s'hagin evadit del centre, o que no hi hagin retornat després d'un permís de sortida, també hi poden ingressar si s'hi presenten voluntàriament.

2. El centre ha de dur un llibre de registre on s'han d'anotar tots els ingressos.

3. Tots els menors d'edat que ingressen per primera vegada en un centre han de ser examinats per un facultatiu mèdic en el termini més breu possible, i com a màxim dins el dia hàbil següent al dia en què hi ingressin, com també immediatament abans sortir definitivament del centre. Arran de l'examen inicial s'ha obrir una història clínica individual per a cada menor d'edat internat, a la qual només té accés el personal autoritzat. En cas de malaltia contagiosa es poden aplicar mesures d'aïllament, que s'han d'aixecar tan bon punt cessi la situació de risc. El centre ha de facilitar el tractament mèdic i els medicaments necessaris als menors d'edat internats.

4. El centre ha de facilitar als menors d'edat internats els serveis i els articles d'higiene diària, la roba de llit necessària i un lloc per guardar les seves pertinences. També els ha de facilitar la roba necessària per romandre al centre i, si escau, per a les sortides a l'exterior, quan el menor d'edat no hagi optat pel dret d'utilitzar les seves pròpies peces de roba o no en disposi. La roba facilitada pel centre no pot ser distintiva de la condició d'intern.

Article 53. Trasllats

1. Els trasllats de persones menors d'edat internades per a un ingrés hospitalari, per assistir a consultes mèdiques o per raó de les actuacions judicials que els afectin els han de dur a terme membres del Cos de Policia o del Cos Penitenciari, en els termes que es determinin reglamentàriament. Els ingressos en centres hospitalaris s'han de comunicar al tribunal o el batlle competent, al Ministeri Fiscal i al ministre encarregat de la justícia.

2. Els trasllats dels menors d'edat internats s'han de fer de forma que se'n garanteixi la dignitat, la privadesa, la seguretat i els altres drets que els reconeix la normativa aplicable.

Article 54. Activitats i descans

1. La Direcció del centre on estan internades les persones menors d'edat ha de fixar un horari en

funció del qual es regulen les activitats del centre. També ha de determinar quines activitats són obligatòries i quines són optatives.

2. Els menors d'edat internats en un centre han de gaudir de vuit hores ininterrompudes de descans nocturn com a mínim, i aquest descans ha de ser compatible amb les comunicacions i les visites a les quals tenen dret, i amb les activitats que han de portar a terme.

Article 55. Informació i reclamacions

1. En el moment en què ingressen per primera vegada en el centre, les persones menors d'edat han de rebre informació sobre els seus drets i les seves obligacions, sobre el règim d'internament al qual estan sotmeses, sobre les qüestions d'organització general, sobre les normes de funcionament i de règim intern del centre, sobre les normes disciplinàries, i sobre els mitjans per formular peticions, queixes i recursos. La informació s'ha de facilitar en un idioma que entenguin i en un llenguatge adaptat a la seva edat.

2. Tots els menors d'edat internats poden formular, verbalment o per escrit, en un sobre obert o tancat, peticions i queixes a la Direcció del centre, al ministre encarregat de la justícia, al tribunal o el batlle competent, i al Raonador del Ciutadà, sobre qüestions referents a la seva situació d'internament. Si aquestes peticions o queixes es presenten a la Direcció del centre i són de la seva competència, la Direcció les ha d'atendre en la mesura que sigui possible; si no són de la seva competència, les ha de traslladar a la institució pública o l'autoritat competent.

Article 56. Informació en cas defunció, accident o malaltia

1. En cas de malaltia, accident o qualsevol altra circumstància greu que concerneixi una persona menor d'edat internada, la Direcció del centre n'ha d'informar immediatament els progenitors, els tutors o els representants legals.

2. Els menors d'edat internats han de ser informats sense dilació de la defunció, l'accident o la malaltia greu de qualsevol persona amb la qual tinguin una relació propera de parentiu, i se'ls ha de garantir, si cal, l'assistència psicològica i social oportuna.

Article 57. Comunicacions amb els familiars i advocats

1. Les persones menors d'edat internades tenen el dret de comunicar-se periòdicament, de forma oral i escrita, i de forma separada, amb els seus familiars i advocats.

2. Aquest dret es pot exercir en la pròpia llengua i s'ha de desenvolupar en condicions de privacitat,

sense altres restriccions que les que calgui imposar per raons de seguretat o d'ordre intern del centre.

3. El règim i les modalitats de les comunicacions orals es regulen per reglament, el qual ha de garantir, en tot cas i a partir de l'endemà de l'ingrés, tres visites mínimes setmanals amb els familiars d'una durada no inferior a quaranta minuts.

4. Les visites amb els familiars i els advocats tenen lloc en una sala habilitada a aquest efecte, sense vidre de separació i que permeti, si escau, l'estudi de documents.

Article 58. Comunicacions amb l'autoritat judicial, el Ministeri Fiscal i l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia

1. La comunicació de les persones menors d'edat internades amb el tribunal o el batlle competent, o amb el Ministeri Fiscal, s'ha de fer sempre que aquestes autoritats ho demanin.

2. La comunicació dels menors d'edat internats amb l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia s'ha de portar a terme, com a mínim, una vegada a la setmana.

3. Les visites amb el tribunal o el batlle competent, el Ministeri Fiscal o l'àrea competent del ministeri encarregat de la justícia es fan en locals adequats que facilitin al màxim la comunicació i permetin, si escau, l'estudi de documents.

Article 59. Comunicacions telefòniques

1. Les comunicacions orals es poden fer telefònicament en els casos i les condicions que es determinin per la via reglamentària, a través dels mitjans que el centre posi a disposició les persones menors d'edat internades.

2. Els menors d'edat internats o els seus progenitors, tutors o representants legals han d'abonar l'import de les trucades telefòniques d'acord amb les tarifes públiques vigents.

3. Es prohibeix l'ús de telèfons mòbils als menors d'edat internats.

Article 60. Intervenció i restricció de les comunicacions

1. Les comunicacions orals i escrites només poden ser intervingudes o restringides quan ho determini el tribunal o el batlle competent.

2. Les cartes que entrin al centre i vagin adreçades a una persona menor d'edat internada s'han d'obrir en presència seva, a l'únic efecte de verificar que no s'utilitzen per introduir al centre articles o productes prohibits. Aquesta comprovació ha de respectar en tot cas el secret de les comunicacions.

3. La Direcció del centre pot demanar al tribunal o el batlle competent que decideixi, mitjançant un aute motivat, la intervenció o la restricció de les comunicacions quan hi hagi indicis raonables per creure que les persones que es comuniquen poden estar preparant una actuació delictiva o que pugui comprometre la seguretat i la convivència dins el centre.

Article 61. Mesures de vigilància i seguretat

1. Les actuacions de vigilància i seguretat interior en el centre poden comportar la inspecció de les dependències i l'escorcoll de les persones menors d'edat internades, i també de la seva roba i els seus efectes.

2. Els escorcolls dels menors d'edat internats han de respondre a criteris de necessitat i proporcionalitat, i han de consistir en la utilització de mitjans de detecció electrònica i, només en cas que sigui necessari, en escorcolls per palpació. Els escorcolls integrals o interns dels menors d'edat únicament els pot fer personal mèdic, amb l'autorització prèvia del tribunal o el batlle competent.

3. Només es pot fer ús dels mitjans de contenció que s'estableixin per reglament, en la forma que també s'hi estableixi. En qualsevol cas, l'ús dels mitjans de contenció només pot estar motivat per evitar actes d'evasió, amotinaments, baralles i altres situacions extremament greus; per evitar danys dels menors d'edat internats a si mateixos o a altres persones, o per vèncer la resistència activa i passiva a les instruccions del personal del centre en l'exercici legítim de les seves funcions.

Article 62. Incentius

S'ha d'establir per reglament un sistema d'incentius adequat per premiar els actes de bona conducta i el sentit de la responsabilitat en el comportament de les persones menors d'edat internades.

Capítol segon. Règim disciplinari

Article 63. Disposicions generals

1. El règim disciplinari dels centres on es troben persones menors d'edat internades té com a objectiu preservar la seguretat interna i la convivència entre elles, i entre els menors d'edat i el personal que treballa al centre o les altres persones que hi accedeixen legalment.

2. El règim disciplinari es regeix pel que estableix aquesta Llei i els reglaments que la desenvolupen, i s'ha d'aplicar amb respecte de la dignitat dels menors d'edat expedientats. En cap cas, però, se'ls pot privar dels drets d'alimentació, d'ensenyament obligatori i de comunicacions i visites que preveu aquesta Llei.

Article 64. Responsabilitat disciplinària

1. Les persones menors d'edat internades estan sotmeses a la responsabilitat disciplinària derivada de l'incompliment d'aquesta Llei i de les normes que la desenvolupen.

2. La responsabilitat disciplinària és independent de la responsabilitat civil i penal en què puguin incórrer els menors d'edat internats pels mateixos fets.

3. Si en el decurs de la tramitació d'un procediment sancionador a l'empara d'aquest capítol es manifesten indicis de conductes que poden constituir una infracció penal, la persona o l'òrgan que es determini reglamentàriament ho ha de fer saber al tribunal o el batlle competent; no obstant això, la persona o l'òrgan competent per iniciar el procediment o, si escau, l'instructor no han de suspendre la tramitació del procediment esmentat. En aquest cas, la persona o l'òrgan que es determini reglamentàriament ha de comunicar al tribunal o el batlle competent la resolució sancionadora o d'arxivament de l'expedient disciplinari, i la sanció disciplinària eventualment imposada i complerta s'ha de tenir en compte a l'hora d'imposar les mesures que escaiguin per part del tribunal o el batlle competent.

4. Es considera una falta disciplinària tota acció o omissió que constitueixi un incompliment de les obligacions a les quals estan sotmeses els menors d'edat internats.

5. La comissió d'una falta implica l'exigència de responsabilitat disciplinària mitjançant la imposició de la sanció que escaigui en funció de la tipificació i el procediment establerts en aquesta Llei.

6. És responsable disciplinàriament el menor d'edat internat que sigui autor de la falta i els altres menors d'edat que n'hagin induït, consentit o encobert la comissió:

a) Es considera autor qui comet la falta personalment, conjuntament amb altri o per mitjà d'algú de qui se serveix com a instrument. També es considera autor qui de manera directa i conscient força o indueix altri a la comissió d'una falta, o a cooperar-hi amb actes necessaris. Així mateix, es considera autor per omissió qui, amb coneixement de la comissió d'una falta i tenint l'obligació d'evitar el resultat i podent-ho fer, n'hagi permès la producció sense haver-hi participat.

b) Es considera encobridor qui, tenint coneixement de la comissió d'una falta i sense haver-hi participat, ajudi l'autor a aprofitar-se'n.

Article 65. Drets de les persones menors d'edat expedientades

Les persones menors d'edat internades que són objecte d'un expedient disciplinari tenen els drets següents:

a) Dret a ser informades dels fets que se'ls imputen, de les faltes que aquests fets puguin constituir, de les sancions que els puguin ser imposades, de la identitat de la persona designada com a instructor i de la persona o l'òrgan competent per imposar la sanció.

b) Dret d'accés a l'expedient disciplinari, de conèixer l'estat de la tramitació i d'obtenir còpies dels documents, en els termes del Codi de l'Administració.

c) Dret a formular al·legacions, a proposar les proves que considerin oportunes i a utilitzar tots els mitjans de defensa admesos per l'ordenament jurídic que siguin procedents.

d) Dret a la presumpció d'innocència i a no declarar en contra de si mateixes.

e) Dret a ser assistides per un advocat durant la tramitació de l'expedient.

f) Dret a obtenir una resolució motivada.

g) Qualsevol altre dret que reconeguin la Constitució o les lleis.

Article 66. Faltes disciplinàries

1. Les faltes disciplinàries comeses per les persones menors d'edat internades es classifiquen en lleus, greus i molt greus.

2. Es consideren faltes molt greus:

a) Agredir, amenaçar o coaccionar els altres menors d'edat internats, el personal del centre, i les autoritats i les altres persones que s'hi trobin.

b) Calumniar o injuriar els altres menors d'edat internats, el personal del centre, i les autoritats i les altres persones que s'hi trobin.

c) Participar en motins, insubordinacions o desordres col·lectius.

d) Intentar, facilitar o consumir la pròpia evasió o la dels altres menors d'edat internats.

e) Resistir-se d'una manera activa i greu al compliment de les directrius o les instruccions del personal que treballa en el centre i que es rebin en l'exercici legítim de les seves funcions.

f) Causar danys dolosos greus a les instal·lacions, els materials o els efectes del centre, o a les pertinences d'altres persones.

g) Sostreure materials o efectes del centre, o pertinences d'altres persones.

h) Introduir al centre, cedir, posseir, consumir o fer sortir del centre drogues tòxiques o productes estupefaents, o traficar-hi.

i) Introduir al centre, cedir o posseir o fer sortir del centre, o traficar-hi, armes o objectes prohibits per les normes de funcionament o de règim intern i que comportin un perill per a les persones.

j) Oferir gratificacions al personal del centre amb la finalitat d'obtenir favors.

k) La comissió de dos faltes greus, encara que siguin de distinta naturalesa, sempre que es cometin dins el període d'un any des de la primera de les faltes i que l'autor hagi estat sancionat per aquesta falta.

l) Encobrir o consentir la comissió d'una falta molt greu, o induir i cooperar a cometre-la.

3. Es consideren faltes greus:

a) Mancar al respecte de forma greu als altres menors d'edat internats, al personal del centre, i a les autoritats i les altres persones que s'hi trobin, sempre que no es pugui considerar una falta molt greu.

b) Desobeir les directrius i les instruccions que es rebin pel personal que treballa en el centre en l'exercici legítim de les seves funcions, o resistir-se passivament a complir-les, sempre que no es pugui considerar una falta molt greu.

c) Causar danys dolosos lleus o danys per negligència a les instal·lacions, els materials o els efectes del centre, o a les pertinences d'altres persones.

d) Introduir al centre, cedir, posseir o fer sortir del centre, o traficar-hi, objectes prohibits per les normes de funcionament o de règim intern, sempre que no es pugui considerar una falta molt greu.

e) Introduir al centre, cedir, posseir, consumir o fer sortir del centre begudes alcohòliques o medicaments no autoritzats, o traficar-hi.

f) La comissió de dos faltes lleus, encara que siguin de distinta naturalesa, sempre que es cometin dins el període d'un any des de la primera de les faltes i que l'autor hagi estat sancionat per aquesta falta.

g) Encobrir o consentir la comissió d'una falta greu, o induir o cooperar a cometre-la.

4. Es consideren faltes lleus:

a) Mancar al respecte de forma lleu als altres menors d'edat internats, al personal del centre, i a les autoritats i les altres persones que s'hi trobin.

b) Fer un ús improp i perjudicial en el centre d'objectes i substàncies no prohibits per les normes de funcionament o de règim intern.

c) Causar danys d'una quantia elevada a les instal·lacions, els materials o els efectes del centre, o a les pertinences d'altres persones, per manca de cura o de diligència.

d) Practicar jocs no autoritzats per les normes de funcionament o de règim intern.

e) Pertorbar les activitats educatives, formatives, culturals o de lleure que es facin en el centre.

f) Comunicar-se sense respectar els conductes reglamentaris amb els altres menors d'edat internats o amb qualsevol altra persona.

g) Llençar objectes des del pati o des de les finestres del centre.

h) Qualsevol altra acció o omissió que suposi un incompliment de les obligacions del menor d'edat internat d'acord amb les normes de funcionament o de règim intern i que produeixi una alteració de la convivència del centre, sempre que no estigui tipificada com una falta greu o molt greu.

i) Encobrir o consentir la comissió d'una falta lleu, o induir o cooperar a cometre-la.

Article 67. Prescripció de les faltes

1. Les faltes lleus prescriuen al cap d'un mes; les faltes greus, al cap de sis mesos, i les faltes molt greus, al cap d'un any. Aquests terminis es comencen a comptar a partir de la data del fet causant o des del dia en què se n'hagi hagut de tenir coneixement.

2. El termini de prescripció s'interromp per qualsevol actuació realitzada amb coneixement formal de la persona menor d'edat interessada i del seu representant legal que s'adreci a la iniciació, la tramitació o la resolució de l'expedient disciplinari.

3. La interrupció deixa de tenir efecte si no s'incoa l'expedient disciplinari o queda paralitzat durant més de sis mesos per causa no imputable a la persona menor d'edat interessada o al seu representant legal. En aquest cas, el còmput del termini de prescripció s'inicia de nou a partir de la data de la darrera actuació que consti en l'expedient disciplinari.

Article 68. Sancions

1. Per la comissió de les faltes molt greus es pot imposar alguna de les sancions següents:

a) La separació de la resta de menors d'edat internats durant un període d'entre tres i set dies.

b) La separació de la resta de menors d'edat internats durant un període d'entre tres i cinc caps de setmana.

c) La privació de sortir els caps de setmana durant un període d'entre dos i quatre caps de setmana.

d) La privació de fer sortides de caràcter recreatiu durant un període d'entre un i dos mesos.

e) La privació de fer ús d'aparells electrònics o audiovisuals durant un període d'entre set i quinze dies.

f) La privació de participar en les activitats recreatives del centre durant un període d'entre quinze dies i un mes.

2. Per la comissió de les faltes greus es pot imposar alguna de les sancions següents:

a) La separació de la resta de menors d'edat internats durant un període d'entre un i dos dies.

b) La separació de la resta de menors d'edat internats durant un període d'entre un i dos caps de setmana.

c) La privació de sortir els caps de setmana durant un període d'entre un i dos caps de setmana.

d) La privació de fer sortides de caràcter recreatiu durant un període d'entre un dia i un mes.

e) La privació de fer ús d'aparells electrònics o audiovisuals durant un període d'entre dos i sis dies.

f) La privació de participar en les activitats recreatives del centre durant un període d'entre set dies i catorze dies.

3. Per la comissió de les faltes lleus es pot imposar alguna de les sancions següents:

a) La privació de participar en totes o algunes de les activitats recreatives del centre durant un període d'entre un dia i sis dies.

b) L'amonestació.

4. No obstant el que estableixen els apartats anteriors, quan la falta comesa pel menor d'edat internat no revesteixi una gravetat especial, es pot imposar una o unes quantes de les activitats de reparació següents, les quals requereixen en tot cas l'acceptació del menor d'edat i del seu representant legal:

a) Presentar verbalment les excuses a la víctima de la falta.

b) Redactar una carta d'excusa.

c) Redactar un escrit sobre la falta comesa i sobre el perjudici que ha ocasionat.

d) Fer un treball de neteja, d'arranjament o de reparació dels locals del centre durant un període màxim de setze hores, sense sobrepassar les sis hores diàries, i sempre que el treball no comprometi l'ensenyament obligatori i les comunicacions i les visites a què té dret el menor d'edat.

5. La sanció de separació de la resta de menors d'edat internats només es pot aplicar en els casos en què en la comissió de la falta s'hagi manifestat una agressivitat o violència evidents, o una alteració greu de la convivència, o en els casos en què després de la comissió de falta persisteixi l'agressivitat, la violència o l'alteració esmentades. Aquesta sanció suposa que el menor d'edat romangui a la seva habitació o en una altra habitació amb característiques anàlogues,

durant l'horari d'activitats del centre, llevat per assistir a l'ensenyament obligatori, per rebre visites i per disposar d'una hora al dia a l'aire lliure. Durant el compliment de la sanció el menor d'edat no pot fer ús en cap cas del televisor.

La sanció de separació de la resta de menors d'edat internats no es pot aplicar als malalts o a les embarassades, o durant els sis mesos posteriors a la terminació de l'embaràs. Si en algun moment durant el compliment de la sanció s'aprecia que afecta la salut física o mental del menor d'edat, la sanció esmentada s'ha de deixar sense efecte.

Article 69. Graduació de les sancions

Les sancions es graduen en funció de les circumstàncies que concorren en cada cas, d'acord amb els principis generals establerts en la legislació vigent i, en concret, de conformitat amb els criteris següents:

a) Violència exercida.

b) Intencionalitat.

c) Pertorbació de la convivència en el centre.

d) Danys i perjudicis causats.

e) Antecedents i reiteració o reincidència.

f) Grau de participació.

Article 70. Prescripció de les sancions

1. Les sancions imposades per faltes lleus prescriuen al cap d'un mes; les sancions per faltes greus, al cap de sis mesos, i les sancions per faltes molt greus, al cap d'un any. Aquests terminis es comencen a comptar a partir de l'endemà del dia en què ha esdevingut ferma la resolució que imposa la sanció.

2. El termini de prescripció s'interromp per l'inici, amb el coneixement formal de la persona menor d'edat sancionada i del seu representant legal, de l'execució de la sanció.

3. La interrupció deixa de tenir efecte si l'execució resta aturada durant més d'un any per causa no imputable al menor d'edat sancionat o al seu representant legal. En aquest cas, el còmput del termini de prescripció s'inicia de nou a partir de la data de la darrera actuació que consti en l'expedient d'execució.

Article 71. Inici del procediment disciplinari

1. El procediment disciplinari contra una persona menor d'edat internada s'inicia, d'ofici o arran d'una denúncia o una comunicació, en virtut de la incoació d'un expedient disciplinari, que es tramita amb respecte dels principis generals del règim sancionador.

2. La competència per incoar un expedient disciplinari contra un menor d'edat internat

correspon a la persona o l'òrgan que es determini reglamentàriament. Si els mateixos fets poden ser constitutius de més d'una falta amb una classificació distinta, és competent per incoar l'expedient disciplinari la persona o l'òrgan que ho sigui per raó de la falta més greu.

3. La persona o l'òrgan competent per incoar l'expedient disciplinari designa un instructor entre les persones que es determinin reglamentàriament.

4. L'instructor ha d'abstenir-se d'actuar en els supòsits en què ho estableixi la normativa aplicable i, en cas que no ho faci, pot ser recusat:

a) Si concorre algun motiu d'incompatibilitat i, en concret, algun dels supòsits previstos al Codi de conducta per a l'Administració pública, l'instructor ho ha de comunicar a la persona o l'òrgan que l'ha designat, en el termini màxim de dos dies hàbils a comptar de l'endemà del dia en què se l'assabenti de la designació. Dins dels dos dies hàbils següents, la persona o l'òrgan que ha designat l'instructor resol motivadament, i aquesta resolució no és susceptible de recurs.

b) En cas que es recusi l'instructor, també resol motivadament la persona o l'òrgan que l'ha designat, en el mateix termini assenyalat a la lletra *a* anterior. Aquesta resolució no és susceptible de recurs, sense perjudici que es pugui al·legar aquest aspecte en virtut del recurs que es formulï contra la resolució disciplinària.

5. La resolució mitjançant la qual s'incoa l'expedient disciplinari i es designa l'instructor s'ha de notificar per escrit al menor d'edat expedientat i al seu representant legal, al tribunal o el batlle competent, al Ministeri Fiscal i al ministre encarregat de la justícia.

Article 72. Instrucció de l'expedient disciplinari

1. L'instructor ha de formular, en el termini màxim de deu dies hàbils per a les faltes lleus, i d'un mes per a les faltes greus i molt greus, des del dia en què es notifiqui a la persona menor d'edat expedientada i al seu representant legal la resolució assenyalada a l'apartat 5 de l'article 71, el plec de càrrecs corresponent, que ha d'incloure els fets imputats, amb expressió de les faltes presumptament comeses i de les sancions que siguin aplicables.

2. El plec de càrrecs s'ha de notificar per escrit al menor d'edat expedientat i al seu representant legal, els quals disposen d'un termini de deu dies hàbils per fer al·legacions i sol·licitar, si escau, la pràctica de les proves que entenguin necessàries per a la seva defensa.

3. Una vegada contestat el plec de càrrecs o transcorregut el termini sense fer-ho, l'instructor pot practicar les proves sol·licitades i les altres proves

que consideri oportunes i siguin admissibles en dret, en el termini de deu dies hàbils. Posteriorment, ha de donar vista de l'expedient disciplinari al menor d'edat expedientat i al seu representant legal perquè en el termini de deu dies hàbils formulin les conclusions que estimin convenientes.

4. Totes les persones i les entitats públiques i privades estan obligades, amb les limitacions que estableixen les lleis, a facilitar a l'instructor la informació necessària per al bon fi de la instrucció de l'expedient.

Article 73. Resolució de l'expedient disciplinari

1. La competència per dictar la resolució disciplinària i, si escau, imposar les sancions oportunes, o per arxivar l'expedient disciplinari, correspon a la persona o l'òrgan que es determini reglamentàriament. En tot cas, però, la persona o l'òrgan que ha instruït l'expedient disciplinari no pot ser el mateix que el resolgui i, si escau, imposi les sancions oportunes.

2. La resolució disciplinària s'ha de dictar en el termini de deu dies hàbils per a les faltes lleus, i d'un mes per a les faltes greus i molt greus, un cop transcorregut el darrer dels terminis concedits a la persona menor d'edat expedientada i al seu representant legal per formular les conclusions.

3. La resolució disciplinària ha de ser motivada i no pot incloure fets diferents dels que han fonamentat el plec de càrrecs, sense perjudici de la valoració jurídica que se'n faci. Si la resolució és sancionadora, s'han de determinar amb precisió les faltes comeses, els preceptes en què estan tipificades i les sancions imposades.

4. Les sancions d'amonestació arran de la comissió de faltes lleus poden ser imposades pel director del centre sense que calgui nomenar un instructor ni realitzar cap altre tràmit que el d'audiència o al·legacions escrites del menor d'edat expedientat i del seu representant legal, en el termini màxim d'un mes a comptar del dia en què es notifiqui la resolució mitjançant la qual s'incoa l'expedient disciplinari.

5. En els altres casos, si així ho sol·licita el menor d'edat expedientat i el seu representant legal, i alhora es mostren conformes amb els fets imputats, la falta comesa i la sanció aplicable, es pot prescindir de la instrucció de l'expedient i la persona o l'òrgan competent que es determini reglamentàriament pot dictar la resolució disciplinària que correspongui.

6. La resolució disciplinària es notifica al menor d'edat expedientat i al seu representant legal, al tribunal o el batlle competent, al Ministeri Fiscal i al ministre encarregat de la justícia. Aquesta resolució es pot impugnar per la via administrativa prop del ministre encarregat de la justícia i, un cop exhaurida

aquesta via, es pot interposar un recurs davant de la Secció Administrativa de la Batllia, en els termes que preveu la Llei de la jurisdicció administrativa i fiscal.

Article 74. Mesura cautelar

1. A l'inici o durant la tramitació d'un expedient disciplinari, la persona o l'òrgan competent per incoar l'expedient pot adoptar la mesura cautelar de separació de la persona menor d'edat expedientada de la resta de menors d'edat interns. Aquesta mesura cautelar només es pot adoptar quan l'expedient s'instrueixi per una falta molt greu, tenint en compte la gravetat dels fets comesos i les circumstàncies que concorren, i sempre que sigui estrictament necessari per mantenir l'ordre i la seguretat del centre.

2. La mesura cautelar de separació de la resta de menors d'edat interns no pot excedir dos dies naturals i el temps transcorregut s'ha de tenir en compte a l'efecte de computar el període de la sanció eventual de separació de la resta de menors d'edat interns que es pugui imposar al terme del procediment disciplinari.

3. La resolució mitjançant la qual s'adopta la mesura cautelar de separació de la resta de menors d'edat interns ha de ser motivada i es notifica al menor d'edat expedientat i al seu representant legal, al tribunal o el batlle competent, al Ministeri Fiscal i al ministre encarregat de la justícia. Aquesta resolució es pot impugnar en els termes que estableix l'apartat 6 de l'article 73.

Article 75. Extinció de la responsabilitat

1. La responsabilitat disciplinària s'extingeix pel compliment de la sanció, la defunció de la persona menor d'edat expedientada, la prescripció de la falta i la prescripció de la sanció.

2. Si durant la tramitació de l'expedient disciplinari el menor d'edat expedientat deixa d'estar internat en el centre, s'ha de dictar una resolució en què es declara extingida la responsabilitat disciplinària i s'arxiva el procediment, sense perjudici de la responsabilitat civil o penal que es derivi de les faltes comeses eventualment durant el temps en què el menor d'edat va estar internat en el centre.

Disposició addicional primera. Supletorietat legal

En defecte d'aquesta Llei, s'apliquen a les persones menors d'edat que han comès una infracció penal i als processos penals que se segueixen contra aquestes persones les disposicions del Codi penal i de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal.

Disposició addicional segona. Formacions

Els batlles i els magistrats que siguin competents per instruir i jutjar els processos penals que se segueixen contra persones menors d'edat, i els secretaris judicials i els membres del Ministeri Fiscal i del Cos de Policia que intervinguin i participin en aquests processos, han de rebre formacions inicials i continuades específiques. Aquestes formacions han de tenir com a objectiu garantir que la interacció i la comunicació amb les persones menors d'edat esmentades, i les decisions que s'adoptin, ho siguin amb respecte dels drets que els reconeix aquesta Llei i la normativa restant, i que es tinguin sempre en compte els interessos prevalents d'aquestes persones i la inclusió en el seu àmbit educatiu, familiar i social, i evitar així que pateixin perjudicis afegits o que se'ls ocasioni una estigmatització secundària.

Disposició transitòria primera. Normes processals

Les disposicions d'aquesta Llei són aplicables als processos penals que s'incoïn per fets presumptament comesos a comptar de la data en què entri en vigor. No obstant això, les disposicions de l'apartat 2 de l'article 3 i dels articles 15, 16 i 18 d'aquesta Llei es poden aplicar als processos que s'hagin incoat abans de la data en què entri en vigor, sempre que aquestes disposicions siguin més favorables que les disposicions de la Llei qualificada de la jurisdicció de menors, de modificació parcial el Codi penal i de la Llei qualificada de la Justícia, del 22 d'abril de 1999.

Disposició transitòria segona. Normes de competència

El Tribunal Unipersonal de Menors, el Tribunal Col·legiat de Menors, el batlle de menors i la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia segueixen sent competents per tramitar, resoldre i, si escau, executar els processos penals la competència dels quals tinguin atribuïda a la data de l'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Disposició derogatòria

Es deroga la Llei qualificada de la jurisdicció de menors, de modificació parcial del Codi penal i de la Llei qualificada de la Justícia, del 22 d'abril de 1999.

Disposició final primera. Modificació de la Llei qualificada del Codi penal

Es modifica l'article 26 de la Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal, el qual queda redactat com segueix:

“Article 26. *Minoria d'edat penal*

A les persones menors d'edat que no hagin complert divuit anys i que hagin comès una infracció penal els

és aplicable el que disposa la Llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat.

A les persones que no hagi complert vint-i-un anys i que hagin comès una infracció penal els poden ser aplicades totes les mesures que preveu la Llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat, sigui com a mesures substitutives d'entre les mesures previstes en matèria de substitució de penes, sigui com a obligacions de la suspensió condicional qualificada. Si no és el cas, s'apliquen les reduccions de pena previstes a l'article 54 d'aquesta Llei.”

Disposició final segona. Modificació de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal

1. Es modifica l'article 258 de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, del 10 de desembre de 1998, el qual queda redactat com segueix:

“Article 258

1. Al Llibre de condemes penals s'hi registren les resolucions condemnatòries dictades pels tribunals i els batlles, i es fan constar en cada anotació els cognoms i el nom del condemnat, la data i el lloc de naixement, la nacionalitat, els noms del pare i de la mare, la data de la sentència o l'ordenança penal condemnatòria, les penes imposades i el número del procés penal corresponent. Les anotacions es formalitzen en vista de les resolucions respectives i són signades pel secretari judicial que correspongui.

2. No obstant el que estableix l'apartat anterior, no poden ser objecte d'anotació les resolucions dels tribunals en el marc dels processos penals que se segueixin contra persones menors d'edat, sense perjudici del que estableixi la Llei de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat.”

2. Es modifica el títol del títol tretzè de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, del 10 de desembre de 1998, el qual queda redactat com segueix:

“Títol tretzè. *Processos penals contra persones menors d'edat*”

3. Es modifica l'article 273 de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, del 10 de desembre de 1998, el qual queda redactat com segueix:

“Article 273

El procediment aplicable per a l'enjudiciament de les persones menors d'edat és el que estableix la Llei qualificada de la responsabilitat penal de les persones menors d'edat.”

Disposició final tercera. Modificació de la Llei qualificada penitenciària

1. Es modifica la lletra *a* de l'apartat 1 de l'article 53 de la Llei 4/2007, del 22 de març, qualificada penitenciària, la qual queda redactada com segueix:

“Article 53. *Sancions*

1. La comissió d'una infracció disciplinària pot donar lloc a les sancions següents:

a) Aïllament en cel·la, que no pot excedir catorze dies.

[...]”

2. Es modifica l'apartat 2 de l'article 56 de la Llei 4/2007, del 22 de març, qualificada penitenciària, el qual queda redactat com segueix:

“Article 56. *Mesura cautelar*

[...]

2. La mesura cautelar, a la qual són aplicables en tot cas les disposicions dels apartats 1, 2 i 3 de l'article 54, no pot excedir tres dies. El temps transcorregut s'ha de tenir en compte a l'efecte de computar el període de la sanció eventual d'aïllament en cel·la que es pugui imposar al terme del procediment disciplinari.”

Disposició final quarta. Desenvolupament reglamentari

S'habilita el Govern perquè dicti les normes reglamentàries necessàries per desenvolupar i aplicar degudament les disposicions d'aquesta Llei.

Disposició final cinquena. Textos consolidats

S'encomana al Govern que en el termini màxim de tres mesos des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei publiqui al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* el text consolidat de la Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal; de la Llei qualificada de modificació del Codi de procediment penal, del 10 de desembre de 1998, i de la Llei 4/2007, del 22 de març, qualificada penitenciària, que inclogui les modificacions introduïdes fins ara en aquestes tres lleis.

Disposició final sisena. Entrada en vigor

Aquesta Llei entra en vigor l'endemà de ser publicada al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

3.2.2 Proposicions de llei qualificada

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 25 d'octubre del 2018, exercint les atribucions que li confereix l'article 80 del Reglament del Consell General, ha acordat a demanda de la M. I. Sra. Sílvia Eloïsa Bonet Perot, consellera general del Grup Parlamentari Mixt, prorrogar el termini per a la presentació d'esmenes a la **Proposició de llei qualificada de mesures de conflicte col·lectiu**. El nou termini finalitza el dia 31 d'octubre del 2018, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

4- IMPULS I CONTROL DE L'ACCIÓ POLÍTICA DEL GOVERN

4.4.2 Respostes escrites

Edicte

El síndic general, d'acord amb les previsions de l'article 90 del Reglament del Consell General,

Disposa

Publicar la resposta del Govern a les preguntes formulades pel M. I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, president del Grup Parlamentari Liberal, per escrit de data 11 de setembre del 2018, relatives a **l'emissió per part de Vall Banc d'Obligacions Convertibles Contingents, per un valor de 70 milions d'euros, subscrietes inicialment per Banca Privada d'Andorra SA (BPA)**, publicades en el Butlletí del Consell General número 80/2018, de data 12 de setembre.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 23 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Agència Estatal de Resolució d'Entitats Bancàries (AREB) Resposta escrita a la pregunta (Reg. núm. 1179)

Resposta escrita de l'Agència Estatal de Resolució d'Entitats Bancàries (AREB) a la pregunta, amb referència Reg. núm. 1179 presentada pel M. I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, president del Grup Parlamentari Liberal, relativa a l'emissió per part de Vall Banc, SAU d'Obligacions Convertibles Contingents, per un valor de 70 milions d'euros, subscrietes inicialment per Banca Privada d'Andorra, SAU (BPA, SAU).

Segons consta a la resolució de l'AREB de 21 d'abril de 2016, al punt QUART (epígrafs 177 a 184), el 100% del capital social de BPA va quedar subscrit i desemborsat per l'AREB, és a dir, que BPA es va convertir en una empresa privada de titularitat pública.

Segons la mateixa resolució de l'AREB, BPA va subscriure o va adquirir a Vall Banc, 100% d'una emissió d'Obligacions Convertibles Contingents (CoCo) per un valor de 70 milions d'euros.

Sabem pels Estats Financers de Vall Banc del 2017 (vegeu pàgina 9 dels Estats Financers publicats a la web de Vall Banc), que les obligacions convertibles emeses per Vall Banc i adquirides inicialment per BPA han estat comprades per J.C. Flowers en data 3 d'abril de 2018.

Ens poden informar a quin preu i condicions de pagament s'ha produït la compravenda de data 3 d'abril de 2018 entre BPA i J.C. Flowers?

Resposta

Els CoCo (bons contingentment convertibles o, en anglès, *Convertible Contingent Bonds*) han suposat un important instrument de recapitalització i de millora de la solvència dels bancs, recolzat per la normativa comunitària recent.

Els CoCo van començar a ser emesos per les entitats financeres a partir del 2013 arrel de la publicació del Reglament UE 575/2013 (CRR) i de la Directiva de Recuperació i Resolució Bancària (BRRD), amb la intenció de reforçar les seves ràtios de capital, per bé que computen a efectes de solvència com a capital addicional de nivell 1 (AT1). Un gran nombre de bancs internacionals han emès CoCo (Credit Suisse, BBVA, Deutsche Bank, HSBC, Santander,...), amb un import en mercat a Europa que s'aproxima als 100.000 milions d'euros.

La solvència de les entitats financeres

Les entitats bancàries estan subjectes al compliment d'uns mínims regulatoris de solvència, entesos com la relació entre el capital computable de l'entitat i els seus actius ponderats per risc:

$$\text{Ràtio de Solvència} = \frac{\text{Capital computable}}{\text{Actius ponderats per risc}} > x\%$$

Amb aquesta exigència, el Supervisor (Banc Central Europeu a Europa, Autoritat Financera Andorrana a Andorra), s'assegura que dins de la composició del finançament de les entitats financeres, els accionistes i alguns creditors institucionals inverteixin en l'entitat un import (el capital computable) suficient en funció del risc que assumeixen.

En cas que l'entitat tingui problemes financers i no pugui retornar els diners a alguns dels seus clients, seran precisament els inversors en valors que formin part del capital computable els que primer perdin la seva inversió, protegint així a la resta d'inversors i, sobretot, als dipositaris. A canvi d'aquest risc, els inversors en aquests instruments de capital solen exigir una rendibilitat major.

La Comissió Europea ha definit al Reglament UE 575/2013 fins a tres nivells de capital computable, en funció del risc assumit per l'inversor de l'entitat:

1. El capital ordinari de nivell 1, o CET 1, per les seves sigles en anglès, és considerat el capital que millor protegeix als dipositaris, a l'assumir les potencials pèrdues en primer lloc, com succeeix amb els propietaris de les accions emeses per la pròpia entitat.
2. El capital addicional de nivell 1, o AT 1, per les seves sigles en anglès, compost d'instruments financers que, sense ser accions, assumeixen la mateixa funció de protecció que exerceixen aquelles al poder convertir-se en accions. És el cas dels CoCo.
3. El capital de nivell 2, compost d'altres instruments que poden assumir pèrdues a l'entitat, quan ja les han assumit els propietaris de CET 1 y AT 1. És el cas dels bons subordinats o les participacions preferents, entre altres.

Els Bons Convertibles Contingents

En general, els CoCo són instruments mixtes que combinen elements de renda fixa (bons) i de renda variable (accions).

Es tracta d'un bo que incorpora la possibilitat, en cas que es produeixi una determinada "contingència", de convertir-se automàticament en capital ordinari de nivell 1. El posseïdor del bo rebria, en cas que es doni la "contingència", una determinada quantitat d'accions a canvi del nominal del mateix, d'acord

amb les condicions fixades al fullet d'emissió. El nombre d'accions a rebre podria ser constant durant la vida del bo o variable en funció de l'evolució del preu de l'acció.

Segons es defineix al Reglament UE 575/2013, la contingència vinculada a un CoCo consisteix en que el nivell de la ràtio de capital CET 1 de l'entitat es situï per sota d'un nivell mínim predeterminat, fet que desencadenaria la seva conversió automàtica en accions.

Per tant, els CoCo permeten a l'entitat emissora aconseguir recapitalitzar-se en una situació en la qual tindrien grans problemes per aconseguir capital al mercat, donat que la seva situació de solvència hauria empitjorat. Aquesta situació es podria produir per:

- haver acumulat pèrdues, ja que aquestes disminueixen directament el numerador de la ràtio (*Capital computable*),
- haver incrementat significativament el seu risc, doncs l'increment de la cartera de préstecs concedits augmentaria el denominador de la ràtio (*Actius ponderats per risc*), i/o
- que la regulació incrementi els requisits mínims de capital que ha de cobrir la pròpia *Ràtio de Capital*.

Hi ha una segona característica particular en els CoCo consistent en permetre plena discrecionalitat a l'emissor per cancel·lar el pagament dels cupons (els interessos) per un període indefinit i sense efectes acumulatius, sempre que l'entitat estigui patint dificultats. Aquesta és, per tant, una garantia addicional de recapitalització per l'entitat emissora, ja que, el fet de no haver de fer front al pagament dels interessos, suposa evitar un impacte addicional negatiu en el seu patrimoni.

El valor d'un CoCo

Una de las característiques d'un CoCo és que és perpetu, és a dir, de la mateixa manera que les accions, no existeix un venciment concret. El comprador pot desfer la seva inversió a través d'una venda al mercat o per la recompra o amortització per part del propi emissor. Durant la seva vigència, el propietari del CoCo pot rebre una rendibilitat a través d'uns interessos.

La rendibilitat exigida a aquests instruments als mercats financers presenta diferències notables en funció del *rating* o de la solvència de l'emissor, essent determinant el fet que siguin convertibles. Els mercats exigiran un interès més elevat a les entitats que presenten més risc, és a dir, major possibilitat que succeeixi la contingència que pot resultar en l'impagament dels cupons (fins i tot indefinit), o en la definitiva conversió d'aquests instruments en accions. Això fa que els instruments ja emesos

puguin perdre valor, més encara en moments de gran volatilitat del mercat.

Els bons convertibles contingents de Vall Banc, SAU

La decisió d'un organisme públic d'estudiar la viabilitat d'una entitat bancària i de trobar la solució òptima no és un cas específic d'Andorra, sinó que ha estat objecte d'ampli estudi i regulació, sota la denominació de "resolucions bancàries", en multitud de jurisdiccions.

En els països del nostre entorn proper, moltes entitats van haver de rebre ajuts significatius finançats amb fons públics, per tal de sanejar-les i capitalitzar-les, essent posteriorment venudes a d'altres entitats del mercat, per xifres molt inferiors i, fins i tot en alguns casos, mitjançant "esquemes de protecció d'actius" (els coneguts com EPA), en els que s'assegurava al comprador la recuperació de futures pèrdues.

Aquestes decisions, però, es van prendre amb anterioritat a la publicació de la nova normativa europea de resolució, que persegueix tres principis bàsics: la protecció dels dipositaris, la de minimitzar l'impacte negatiu en les arques públiques, així com la de preservar la continuïtat de tot el sistema financer.

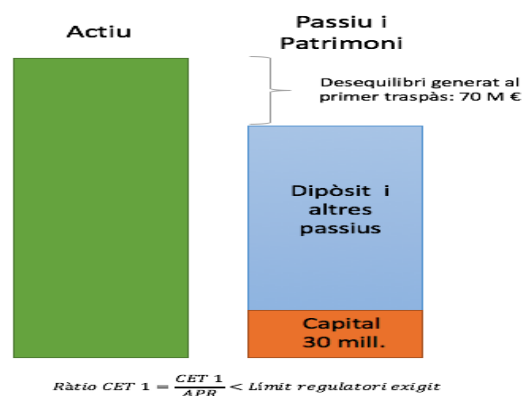
La Resolució de BPA, SAU ha estat una de les primeres a Europa sota la nova regulació, de manera que des d'un inici, les autoritats andorranes competents han perseguit aquests objectius prioritaris: recuperar la credibilitat del Sistema Financer andorrà, minimitzant alhora el cost al contribuent i garantint els dipòsits dels clients.

Amb la finalitat de complir amb el segon objectiu, es va desestimar l'opció d'establir un EPA directe, atorgant al banc pont, Vall Banc, SAU únicament un capital mínim regulatori establert en 30 milions, aportat pel Fons Andorrà de Resolució d'Entitats Bancàries (FAREB), fons constituït amb les aportacions de la resta de bancs de la plaça.

El cas de BPA, SAU té un altre element diferencial respecte de les crisis bancàries sofertes als països de l'entorn, en tenir el seu origen en qüestions relacionades amb el compliment de la normativa sobre blanqueig de capitals, i no tant en el deteriorament del risc de crèdit de l'entitat. Per això, un element essencial del procés ha estat analitzar individualment els clients del banc per part d'un expert independent, per tal de distingir els que poden considerar-se lliures de tota sospita de blanqueig de capitals i, per tant, susceptibles de ser traspassats al nou banc pont creat, utilitzant un dels instruments que permetia la normativa europea de resolucions bancàries.

Com a conseqüència de l'anterior, a l'hora d'avaluar l'objectiu de minimitzar el cost per al contribuent, s'han pres en consideració dos elements:

- Després de l'esmentada segmentació que va permetre determinar els clients susceptibles de traspass al banc pont, es va constatar que el conjunt de les seves posicions actives (béns materials, préstecs, drets de cobrament...) excedia en 70 milions d'euros al conjunt de les seves posicions passives (dipòsits i altres deutes).
- Per altra banda, el volum del balanç resultant d'aquest primer traspass, proper als 1.000 milions d'euros, exigia un capital superior als 30 milions per tal de donar compliment als requisits de solvència vigents.

Per compensar aquest desequilibri i alhora poder complir els requisits de solvència de l'entitat, existien dos opcions:

- el sector públic andorrà podia pagar aquests 70 milions d'euros a càrrec del contribuent, o
- Vall Banc, SAU emetia un instrument de deute amb BPA, SAU que pogués ser considerat com a capital computable a efectes de complir amb els requisits de solvència.

Ambdues situacions podien ser resoltes amb una solució comuna, que addicionalment era la menys lessiva pel contribuent: l'emissió per part del banc pont de CoCo per valor de 70 milions d'euros que pogués ser adquirit per BPA, SAU completament.

D'aquesta manera:

- Vall Banc, SAU mantenia un deute amb BPA, SAU en forma de CoCo. BPA, SAU rebia d'aquesta forma un pagament pels 70 milions de diferència que s'havien transferit, i
- l'emissió d'un CoCo permetia incrementar la solvència sense necessitat que fos el contribuent el que assumís el cost.

A més, els CoCo tenen una característica clau que facilitava la venda de Vall Banc, SAU a un

comprador i, en conseqüència, la recuperació de la credibilitat del sector bancari andorrà, després de la denúncia del FinCen per activitats il·lícites contra BPA, SAU. Gràcies a la conversió en accions, un CoCo permetia assegurar al comprador un coixí en el cas que existissin pèrdues latents futures en els actius. Al no haver-se establert un mecanisme de protecció per a la pèrdua de valor dels actius, la venda del banc pont podria ser més difícil sense un instrument que pogués fer front parcialment a aquelles pèrdues.

Bescanvi del CoCo de Vall Banc, SAU

Després de la venda de Vall Banc, SAU al juny de 2016, BPA, SAU mantenia els CoCo al seu balanç. El valor dels mateixos era el mateix que en el moment en que es van emetre, és a dir, 70 milions d'euros.

No obstant això, el preu d'un CoCo, com s'ha argumentat en els paràgrafs anteriors, està molt condicionat, tant per variables internes del propi banc, com per variables externes (del mercat o de la regulació), com poder ser:

- La possibilitat que la contingència de conversió succeeixi.
- Les majors exigències regulatòries de capital que impacten negativament en el preu d'aquest tipus de instruments.
- L'evolució dels tipus d'interès de mercat. Els instruments amb tipus d'interès fix perden valor davant expectatives de pujades de tipus d'interès.
- La percepció per part del mercat que l'entitat emissora no pagui els seus cupons, fet que impacta negativament en el preu.

Alguns d'aquests elements s'han produït en els darrers dos anys. L'entrada en vigor a Andorra de les disposicions de l'Acord Monetari amb Europa, que ha comportat una nova i més rigorosa exigència de capital, així com les diferents polítiques monetàries dutes a terme pel Banc Central Europeu, han fet que els CoCos perdessin valor. A més, l'absència de pagaments d'interessos per part de Vall Banc, SAU ha estat un altre element determinant per al deteriorament del seu preu.

L'11 de desembre del 2017, BPA, SAU va rebre una oferta d'adquisició dels CoCo per part de J.C. Flowers & Co. LLC per un import de 12.800.000,00 euros.

Una vegada rebuda aquesta oferta, l'AREB, davant la reducció de valor dels CoCo de Vall Banc, SAU i donat que era un element estructural (les exigències regulatòries no es reduïen, les expectatives d'evolució dels tipus d'interès seguien a l'alça i els cupons no es pagaven), va oferir els CoCo a la resta

d'entitats bancàries de la plaça, per tal de trobar un possible comprador abans que es pogués activar la contingència de conversió i, per tant, que el valor del CoCo seguís disminuint o, fins i tot, perdés tot el seu valor.

Atès que l'única oferta rebuda fou la de J.C. Flowers & Co. LLC i tenint en compte que aquesta era superior al valor pericial que atorgaven a l'instrument els experts independents (entre 2,2 milions d'euros i 4.4 milions d'euros), l'AREB, en la sessió del seu Consell d'Administració del 8 de febrer del 2018 va acordar transmetre a aquesta entitat la totalitat de les obligacions necessàriament convertibles en accions de Vall Banc, SAU per un import de 12.800.000,00 euros.

A Andorra la Vella, 23 d'octubre del 2018

Albert Hinojosa Besolí
President

5- ALTRA INFORMACIÓ

5.3 Altres

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 25 d'octubre del 2018, ha examinat el document que li ha tramès el M. I. Sr. Cap de Govern registrat en data 16 d'octubre del 2018, sota el títol **Marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019, actualitzat en data 8 d'octubre del 2018** i, exercint les competències que li atribueix el Reglament del Consell General en els articles que es citaran, ha acordat:

1- D'acord amb l'article 18.1.d) i la suplència del Reglament publicada per edicte de data 7 de juny de 1994, admetre a tràmit aquest escrit i procedir a la seva tramitació d'acord amb el procediment legislatiu comú.

2- D'acord amb l'article 92.2, ordenar la seva publicació i obrir un període de quinze dies per a la presentació d'esmenes, que només podran ésser de devolució. Aquest termini finalitza el dia 16 de novembre del 2018, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 25 d'octubre del 2018

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019, actualitzat en data 8 d'octubre del 2018

I. Introducció

El marc pressupostari del Govern per al període que va de l'exercici 2016 a l'exercici 2019, ambdós inclosos, que suporta el programa de govern del mandat legislatiu que al seu torn és fruit dels objectius estratègics per al mandat, va ser aprovat pel Consell General en la sessió del 4 de febrer del 2016, amb la publicació corresponent al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* (BOPA núm. 12, del 17 de febrer del 2016).

Com que el marc pressupostari és un document dinàmic pel fet que es defineix per un període de quatre anys, és necessari que es vagi actualitzant a mesura que es disposa de dades més recents de les bases de càlcul, tal com preveu l'article 11.2 de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal.

Per aquest motiu, el 10 de gener del 2017, el Consell General va aprovar una primera actualització d'aquest marc pressupostari, i en concret el document anomenat "Marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019, actualitzat en data 26 d'octubre del 2016", amb la publicació corresponent al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* (BOPA núm. 7, del 17 de febrer del 2016).

Posteriorment, el Consell General en la seva sessió del dia 20 de desembre del 2017 va aprovar una segona actualització del mateix, i en concret el document anomenat "Marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019, actualitzat en data 11 d'octubre del 2017", amb la publicació corresponent al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* (BOPA núm. 81, del 29 de desembre del 2017).

Enguany, mitjançant aquest informe el Govern actualitza de nou aquest marc per al període corresponent al mandat 2016-2019, d'acord amb les previsions del producte interior brut expressat en termes nominals per al període corresponent al mandat 2016-2019.

Es fa avinent que el marc pressupostari actualitzat reprèn els objectius de sostenibilitat financera i d'estabilitat pressupostària i fiscal aprovats per als exercicis 2016, 2017 i 2018; i amb caràcter merament informatiu, i com a eina de seguiment i de gestió per part del Govern, conté els objectius per als exercicis 2016, 2017 i 2018 que resulten d'haver actualitzat les bases de càlcul amb les dades més recents.

Aquest marc pressupostari actualitzat en data 8 d'octubre del 2018 respecta i compleix el límit d'endeutament, de despesa màxima permesa, de variació de despesa corrent o de funcionament, així com de limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general establerts en la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, en els termes que determina la disposició transitòria tercera de la mateixa Llei. En concret:

- Limitació d'endeutament (art. 12) a què el Govern pot arribar (40% del PIB).
- Despesa màxima permesa (en endavant, DMP), article 15.
- Regla de la despesa corrent: una vegada complert el límit de la DMP, les despeses corrents del pressupost per a l'exercici 2019, en relació amb el pressupost inicial del 2018, no poden superar la taxa de referència del creixement del PIB nominal.
- Compte de compensació com a fons estructural per garantir possibles despeses extraordinàries per causes de força major, equivalent al 0,1% del total de la despesa. El Govern no ha considerat despesa, i per tant no ha inclòs en aquest càlcul, els passius financers de refinançament del deute.
- Pes de la tributació directa que no superi el 40% del total dels ingressos directes i indirectes menys la taxa al consum i els impostos especials (IIEE).

El marc pressupostari general de l'Administració general de l'Estat actualitzat en data 8 d'octubre del 2018 consisteix en una projecció pressupostària per als anys del mandat (2016-2019), en què s'emmarcaran els pressupostos anuals de la legislatura.

Aquest marc pressupostari inclou:

- a) Els objectius de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària i fiscal, establerts en la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal.
- b) Les projeccions de les principals partides d'ingressos i despeses, tenint en compte tant la seva evolució tendencial com l'impacte de les mesures previstes per al període considerat.
- c) Les previsions econòmiques generals en el context de les quals s'aplicarà el marc pressupostari, durant el període de mandat.

II. Objectius de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària i fiscal

Límit d'endeutament

D'acord amb l'article 12, punts 1 i 4, i amb la disposició transitòria tercera de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, al final del primer mandat en què sigui aplicable aquesta Llei –és a dir, l'any 2019– el deute públic del Principat i de l'Administració general no podrà ser superior al 55% i al 40% del producte interior brut (PIB) expressat en termes nominals i calculat a aquests efectes d'acord amb la metodologia vigent en la data d'entrada en vigor d'aquesta Llei.

El límit del deute de l'Administració general de l'Estat per a cadascun dels exercicis del marc pressupostari 2016-2019 actualitzat s'indica a continuació –vegeu l'annex núm. 1, també– i s'estima tenint en comptes les consideracions següents:

1. Per calcular el límit del deute de l'Administració general de l'Estat per a l'exercici 2018, el Govern pren la dada oficial del PIB nominal de l'exercici 2017¹, de 2.673,7 milions d'euros, i l'actualitza amb una taxa de referència estimada del creixement del producte interior brut (PIB) nominal per a l'exercici 2018 del 3,7%, atès que el PIB de l'exercici 2018 encara no pot estar disponible.

2. Per calcular aquesta ràtio per a l'exercici 2019, el Govern pren la dada estimada del PIB de l'exercici 2018 i l'actualitza amb una taxa de referència del creixement del producte interior brut (PIB) nominal estimada per a l'exercici 2019 del 3,2%.

Críteris

Límit de l'endeutament any N-1 = 40% PIB nominal any N-1 –dada estimada–.

Límit de l'endeutament any N = 40% PIB nominal any N –dada estimada–.

La previsió de les taxes de referència del creixement del producte interior brut (PIB) nominal dels exercicis 2018 i 2019 s'indica al quadre següent²

Exercicis pressupostaris	Previsió PIB nominal 2018-2019				
	2015	2016 (any n-3)	2017 (any n-2)	2018 (any n-1)	2019 (any n)
PIB nominal (http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia3948cat.pdf)	2.535.117.219	2.601.090.330	2.673.656.200		
Estimació creixement PIB Nominal	0,4%	2,6%	2,8%	3,7%	3,2%
Previsió PIB nominal	2.535.117.219	2.601.090.330	2.673.656.200	2.772.581.479	2.861.304.086
Deute de l'Administració general de l'Estat / PIB nominal estimat [40% del PIB nominal]	1.014.046.888	1.040.436.132	1.069.462.480	1.109.032.592	1.144.521.635
Deute del Principat (Administració general i Comuns) / PIB nominal estimat [55% del PIB nominal]	1.394.314.471	1.430.599.682	1.470.510.910	1.524.919.813	1.573.717.247

D'acord amb el que s'ha exposat, per a l'exercici 2019 el deute públic del Principat, que inclou l'endeutament de l'Administració general de l'Estat i dels comuns, no podrà ser superior a l'import estimat de 1.573.717.247 euros. I el límit del deute de l'Administració general no podrà ser superior a l'import estimat de 1.144.521.635 euros.

¹ Dada publicada el 28 de març del 2018. Correspon a la sèrie temporal del període que va de l'01/01/2000 al 31/12/2017 (font: Departament d'Estadística). La metodologia emprada per estimar el PIB 2017 està descrita en la Nota metodològica del PIB publicada l'01/08/2013 i en la nota de premsa publicada el 28 de març del 2018 (<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia3948cat.pdf>).

² Font: Nota de premsa del 5 de juliol del 2018 <http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia4087cat.pdf>

Despesa màxima permessa

L'article 15, punt 1, de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, diu literalment:

“L'Administració general podrà incórrer en una despesa màxima permessa (sense incloure-hi la variació d'actius i passius financers) que serà el resultat de multiplicar els ingressos pressupostats de l'exercici (sense incloure-hi la variació d'actius i passius financers) per un coeficient tendencial de sostenibilitat, que es calcularà dividint la mitjana del producte interior brut expressat en termes nominals dels tres exercicis immediatament anteriors entre el producte interior brut expressat en termes nominals de l'exercici immediatament anterior i s'hi afegirà un saldo positiu equivalent a l'u per cent (1%) del producte interior brut expressat en termes nominals de l'exercici immediatament anterior, d'acord amb el que està establert en la fórmula següent [...]”

La despesa màxima per a l'Administració general s'ha calculat d'acord amb la fórmula següent que introdueix el mateix article:

$$\text{Despesa permessa} = \left[\frac{\text{PIB nominal MM 3}}{\text{PIB nominal any N-1}} \times \frac{\text{Ingressos pressupostats}}{\text{any N}} \right] + \left[\frac{\text{PIB nominal} \times 1\%}{\text{any N-1}} \right]$$

Els ingressos pressupostats de l'any N són els ingressos pressupostats de l'exercici 2019.

El PIB nominal MM 3 correspon a la mitjana del producte interior brut expressat en termes nominals dels exercicis 2018 (any N-1), 2017 (any N-2) i 2016 (any N-3), que són els immediatament anteriors a l'exercici 2019 (any N).

A l'annex núm. 2 d'aquest document es detalla el càlcul de la despesa màxima permessa per a cadascun dels exercicis del marc pressupostari actualitzat de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019.

D'acord amb les projeccions i els càlculs realitzats a l'annex núm. 2, per a l'Administració general de l'Estat, la despesa màxima per als exercicis del marc pressupostari que van del 2016 al 2019, ambdós inclosos, es quantifica en els imports següents (en euros):

Art. 15 DMP sense actius i passius	MP 2016	MP 2017	MP 2018	L2016	L2017	P2018	Prev2019
Total DMP (4 + 5)	415.709.873	435.998.675	442.255.868	459.937.038	441.681.541	440.581.744	457.911.235
Diferència Total despeses i les dotades	-7.576.362	-4.731.207	-8.663.415	43.740.319	27.409.679	-10.115.039	33.263

* Font: www.estadistica.ad

El marc pressupostari actualitzat de l'Administració general de l'Estat compleix el límit de la despesa màxima, atès que l'any 2019, de fi del mandat, la despesa (sense actius ni passius financers) se situa per sota d'aquest límit.

Art. 15 DMP sense actius i passius	MP 2016	MP 2017	MP 2018	L2016	L2017	P2018	Prev2019
1- PIB *	2.569.841.913	2.609.163.129	2.693.765.978	2.601.090.330	2.673.656.200	2.772.581.479	2.861.304.086
2- Mitjana 3 darrers exercicis PIB	2.513.849.838	2.545.417.908	2.586.720.454	2.510.755.049	2.553.886.967	2.603.287.916	2.682.442.670
3- Mitjana 3 anys / PIB N-1	0,990	0,988	0,979	0,990	0,982	0,974	0,967
4- (3) X ingressos press. N (- Cap.8/9)	390.265.894	410.241.882	415.846.398	434.585.865	415.670.638	413.845.182	430.185.420
5- PIB Any n-1 X 1%	25.443.979	25.756.793	26.409.470	25.351.172	26.010.903	26.736.562	27.725.815
Total DMP (4 + 5)	415.709.873	435.998.675	442.255.868	459.937.038	441.681.541	440.581.744	457.911.235
Diferència Total despeses i les dotades	-7.576.362	-4.731.207	-8.663.415	43.740.319	27.409.679	-10.115.039	33.263

* Font: www.estadistica.ad

Regla de la despesa corrent o de funcionament

L'article 16, punt 1, de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal diu literalment:

“Regla de la despesa corrent o de funcionament

1. La variació del resultat de sumar la despesa de personal i la despesa de béns corrents i serveis, així com les transferències corrents, pressupostada tant per l'Administració general com pels comuns, no podrà superar la taxa de referència del creixement del producte interior brut nacional anual.”

Els criteris d'aplicació d'aquesta regla són els següents:

1. La variació de la despesa corrent (despesa de personal, despesa de béns corrents i serveis, i transferències corrents) es calcula en relació amb la despesa corrent del pressupost inicial vigent (any N-1), que és l'immediatament anterior al que es pressuposta (any N).

2. Per a l'exercici 2019, la taxa de referència del creixement del producte interior brut nacional anual correspon a la variació de les dades estimades del producte interior brut expressat en termes nominals dels exercicis 2019 (any N) i 2018 (any N-1).

De l'aplicació dels criteris esmentats es conclou que la taxa de referència del creixement del PIB nominal es fixa en un 3,2% a l'efecte d'aplicar la regla de la despesa corrent.

D'acord amb les dades de l'annex núm. 2, transcrites a continuació com a percentatges resultants del càlcul, la variació de la despesa corrent se situa, en l'exercici 2019, per sota de la taxa de referència del creixement del PIB nominal del marc pressupostari.

El marc pressupostari de l'Administració general de l'Estat compleix aquesta regla de la despesa corrent quan la despesa (sense actius ni passius) de l'Administració general compleix el límit de la despesa màxima permesa l'any 2019, que és el de fi de mandat.

Article 16 Regla de despesa de funcionament	MP 2016	MP 2017	MP 2018	L2016	L2017	P2018	Prev2019
Variació interanual PIB	1,0%	1,3%	2,0%	2,6%	2,8%	3,7%	3,2%
Variació interanual Desp. Corrents	0,20%	3,95%	3,30%	3,69%	1,36%	6,29%	2,71%
Marge respecte a despeses corrents	0,80%	-2,65%	-1,30%	-1,09%	1,43%	-2,59%	0,49%
CPI Interanual Var. (y/y-1) (IPC)	-0,07%	-0,01%	1,40%	0,44%	2,60%	1,70%	1,40%
Capacitat d'augment de les despeses de funcionament	2.506.282	-9.645.396	-4.895.011	-3.803.089	5.057.040	-9.761.930	1.880.922

Limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general

L'article 20, punt 1, de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, diu literalment:

“1. El pes de la tributació directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general no podrà ser superior al quaranta per cent, que es calcularà en base a la ràtio de ‘total d'impostos directes dividit entre el total d'impostos directes més els impostos indirectes excloent-ne el capítol d'impostos especials i el capítol sobre tràfic exterior de l'Administració general’.”

A l'annex núm. 2 d'aquest document es constata el compliment en cadascun dels exercicis del marc pressupostari actualitzat de l'Administració general de l'Estat (2016-2019) per al temps corresponent al mandat.

Art. 20 Ràtio Imposició directa	MP 2016	MP 2017	MP 2018	L2016	L2017	P2018	Prev2019
Impostos directes	61.120.286	74.228.539	74.861.567	82.922.927	71.269.094	74.444.670	82.259.944
Impostos indirectes	278.699.279	280.828.668	290.838.231	290.740.248	292.923.122	291.989.241	303.483.855
1- Tràfic exterior	102.345.431	106.468.285	109.189.945	106.882.703	107.841.421	109.189.945	111.489.945
2- Impostos especials	44.828.022	44.741.562	46.339.876	45.028.773	45.552.960	46.339.876	47.238.420
Ingressos directes + indirectes - (1+2)	192.646.113	203.847.359	210.169.977	221.751.699	210.797.835	210.904.090	227.015.434
Ràtio directes / directes + indirectes	31,73%	36,41%	35,62%	37,39%	33,81%	35,30%	36,24%

III. Projeccions de les principals partides d'ingressos i despeses

Les projeccions de les principals partides d'ingressos i despeses per a l'exercici 2019 s'han efectuat a partir d'una previsió de l'estat de despeses i d'ingressos per a l'exercici 2018. La previsió de la liquidació de l'exercici 2018 s'ha realitzat, al seu torn, d'acord amb una projecció de la liquidació en data 30 de setembre del 2018.

Les projeccions s'han efectuat tenint en compte tant la seva evolució tendencial com l'impacte de les mesures previstes en el període considerat, de manera que el pressupost per a l'exercici 2019 compleix rigorosament tots i cadascun dels límits que estableix la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, tal com determina la disposició transitòria tercera de la mateixa Llei.

Els pressupostos dels anys 2016, 2017, 2018 i 2019 del marc pressupostari compleixen, tots i cadascun, el límit d'endeutament i la limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes, respectivament. I vetllen en la mesura que és possible pel compliment del límit de la despesa permesa i de la regla de la despesa corrent, que són dos mesures que necessiten aquest període de transició que la mateixa Llei 32/2014 fixa, en la disposició transitòria tercera, per poder-se assolir o consolidar al final del mandat (exercici 2019).

Les hipòtesis de càlcul per fer les projeccions són les següents:

Ingressos

▪ Increment dels capítols 1, "Impostos directes"; 2, "Impostos indirectes", i 3, "Taxes i altres ingressos", de l'estat d'ingressos de l'exercici 2019 d'acord amb la taxa de referència prevista del creixement del PIB nominal, i aplicant un ajust a l'alça o a la baixa a cadascun dels impostos, segons escaigui, en funció del comportament que té cadascun en el transcurs de l'exercici 2018.

La variació d'aquests ingressos per a l'exercici 2019 s'aplica respecte a la previsió de la liquidació de l'exercici 2018 que, al seu torn, s'ha realitzat d'acord amb una projecció de la liquidació en data 30 de setembre del 2018.

▪ Quant al concepte "530 Distribució de resultats", es manté el criteri de repartir en forma de dividendes el 100% del resultat d'Andorra Telecom. Tanmateix, vist que l'exercici 2018 només s'ha previst repartir el 100% del resultat ordinari de l'any 2017, tot i que la companyia va obtenir un resultat extraordinari de 24 milions d'euros fruit de la venda de la seva participació en la companyia Más Móvil, el pressupost de l'any 2019 preveu, a banda de repartir el 100% del resultat ordinari de l'any 2018, repartir també el 30% del resultat extraordinari de l'any 2017.

Despeses

▪ Variació dels capítols de despeses corrents següents en els percentatges que s'indiquen a continuació. La variació d'aquestes despeses per a l'exercici 2019, s'aplica respecte a les dades del pressupost inicial del 2018.

- Despeses de personal, un 7,98%.

- Consum de béns corrents i de serveis, un -1,15%.

- Transferències corrents, un 0,94%.

▪ Variació del capítol de despeses financeres de l'exercici 2019 en un 0,85%, aplicat sobre l'import del pressupost inicial de l'exercici 2018. Les despeses financeres previstes per a l'exercici 2019 s'han calculat segons el cost financer dels contractes vigents de l'endeutament juntament amb les previsions de l'índex de referència Euríbor.

▪ La despesa de capital estimada per a l'exercici 2019 correspon al 2,01% del PIB nominal previst en el dit exercici.

▪ La despesa estimada per a l'exercici 2019 en el concepte "462 Corporacions locals", que correspon a l'import de les transferències als comuns, s'ha fixat en una quantitat de 57 milions d'euros, d'acord amb Llei 18/2017, del 20 d'octubre, qualificada de transferències als comuns.

IV. Previsions econòmiques generals en el context de les quals s'aplicarà el marc pressupostari durant el període de mandat

Les previsions econòmiques generals en el context de les quals s'aplicarà el marc pressupostari durant el període de mandat es refereixen a l'evolució del tipus Euríbor del Banc Central Europeu, l'evolució del Producte Interior Brut (PIB) de la zona euro i l'evolució del preu del petroli, segons les previsions del Fons Monetari Internacional, de la Comissió Europea i de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament (OCDE).

En el context del Principat, les previsions econòmiques es basen en el PIB estimat en termes nominals de l'exercici 2017, que correspon a la sèrie temporal del període que va de l'01/01/2000 al 31/12/2017 (font: Departament d'Estadística, data de publicació: 28/03/2018), d'acord amb la metodologia que es troba descrita en la Nota metodològica del PIB publicada el 28 de març del 2018.

Les previsions de la taxa de referència del creixement del PIB nominal andorrà pels exercicis 2018, 2019 i 2020 prenen com a referència, entre d'altres, les estimacions del PIB de la zona euro efectuades pels organismes indicats més amunt fins a l'any 2021.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tipus d'interès a curt termini (Euríbor a tres mesos)	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3	
Tipus d'interès a llarg termini (deute a 10 anys)	2,7	2,1	2,6	2,6	2,8	3,0	
Tipus de canvi \$/€ (mitjana anyal)	1,3	1,1	1,1	-	-	-	
Creixement PIB mundial	5,3	4,4	4,4	5,5	6,2	6,2	5,7
Creixement PIB zona euro (nominal)	2,5	3,9	2,6	3,5	3,8	3,9	4,6
Creixement PIB AND (nominal)	2,2	0,4	2,6	2,8	3,7	3,2	3,0
Creixement PIB FR (nominal)	1,5	2,3	1,4	2,8	3,1	3,5	3,3
Creixement PIB ESP (nominal)	1,2	4,2	3,5	4,3	4,8	3,9	3,6
Preu del petroli (Brent, Dòlars/barril)	99,4	61,5	68,8	75,7	83,2	91,6	

Fonts: FMI, Banc Central Europeu, Comissió Europea, OCDE i Departament d'Estadística

La selecció de les variables macroeconòmiques de l'economia andorrana que són objecte de previsions plurianuals està determinada a la Llei 28/2017, del 30 de novembre, del Pla d'estadística 2018-2021 i en el Decret del 28-02-2018 d'aprovació del Programa estadístic anual 2018.

Juntament amb el pronòstic sobre el PIB, s'hi afegeixen previsions sobre el Valor Afegit Brut, la massa salarial, el nombre d'assalariats i el comerç internacional de béns en la mesura que constitueixen variables clau en l'estimació del PIB pel costat de les rendes i la demanda, i de les quals es disposa de sèries històriques àmplies. D'altra banda, s'inclouen previsions sobre la inflació mesurada amb l'Índex de Preus de Consum.

Any	Producte interior brut		Valor afegit brut		Massa salarial Nominal	Nombre d'assalariats	Comerç internacional de bens (nominal)		Índex de preus de consum
	Nominal	Real	Nominal	Real			Importacions	Exportacions	
2018	3,7	2,3	2,8	1,3	4,0	2,6	1,8	3,6	1,7
2019	3,2	1,8	3,7	2,3	3,1	2,3	4,2	-2,0	1,4
2020	3,0	1,3	3,2	1,4	2,7	2,1	3,1	2,5	-

Font: Departament d'Estadística, juliol del 2018.

Andorra la Vella, 8 d'octubre del 2018

Jordi Cinca Mateos
Ministre de Finances

La Intervenció General ha supervisat el marc pressupostari de l'Administració de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016-2019, actualitzat en data 8 d'octubre del 2018, en virtut de l'article 22, punt 2, apartat b de la Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal, i hi dona la seva conformitat.

Andorra la Vella, 8 d'octubre del 2018

Meritxell Bonell Tuset
Interventora general

ANNEX 1

Exercicis pressupostaris	Previsió PIB nominal 2018-2019								
	2016 (M P)	2017 (M P)	2018 (M P)	2015	2016 (any n-3)	2017 (any n-2)	2018 (any n-1)	2019 (any n)	
PIB nominal (http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia3948cat.pdf)				2.535.117,29	2.601.090,330	2.673.656,200			
Estimació creixement PIB Nominal	10%	13%	2,0%	0,4%	2,6%	2,8%	3,7%	3,2%	
Previsió PIB nominal	2.569.8419,3	2.609.163,129	2.693.765,978	2.535.117,29	2.601.090,330	2.673.656,200	2.772.581,479	2.861.304,086	
Deute de l'Administració general de l'Estat / PIB nominal estimat [40% del PIB nominal]	1.027.936,765	1.043.665,252	1.077.506,391	1.014.046,888	1.040.436,132	1.069.462,480	1.109.032,592	1.144.521,635	
Deute del Principat (Administració general i Comuns) / PIB nominal estimat [55% del PIB nominal]	1413,413,052	1435,039,721	1481571,288	1394,314,471	1430,599,682	1470,510,910	1524,919,813	1573,717,247	
Estat del deute de l'Administració general: capacitat legal d'endeutament	2016 (M P)	2017 (M P)	2018 (any n)	2015	2016 (any n-3)	2017 (any n-2)	e2018 (any n-1)	2019 (any n)	
Emissió Bons 17/04/2013 vt 17/10/2014; Emissió Bons 15/10/2014 vt 15/04/2016; Emissió Bons 13/04/2016 vt 13/04/2018; Emissió Bons 13/04/2018 vt 13/04/2020	70.000.000	70.000.000	100.000.000	70.000.000	70.000.000	70.000.000	100.000.000	100.000.000	
Emissió Bons 5/06/2013 vt 05/12/2014; Emissió Bons 03/12/2014 vt 03/06/2016; Emissió Bons 01/06/2016 vt 01/12/2017; Emissió Bons 01/12/2017 vt 01/06/2019	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	
Emissió Bons 18/10/2013 vt 18/04/2015; Emissió Bons 15/04/2015 vt 15/10/2016; Emissió Bons 12/10/2016 vt 17/10/2017; Emissió Bons 17/10/2017 vt 17/10/2018	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	
Emissió Bons 18/12/2013 vt 19/12/2016; Emissió Bons 19/12/2016 vt 19/12/2022	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	
Emprèstit 31/12/2013 vt 3/12/2015; Emissió Bons 30/03/2016 vt 30/03/2017; Emissió Bons 30/03/2017 vt 30/03/2022	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	
Pòlissa crèdit 28/03/2012 vt 28/03/2017; Emissió Bons 29/05/2017 vt. 29/05/2022	19.446.030	19.446.030	60.000.000	19.446.030	19.446.030	60.000.000	60.000.000	60.000.000	
Pòlissa crèdit 28/03/2012 vt 28/03/2022			59.446.030			59.446.030	59.446.030	59.446.030	
Prèstec 6/07/2012 vt 6/07/2032	97.526.930	92.856.006	87.986.991	101.955.332	97.526.930	92.856.006	87.986.991	82.861.464	
Emetre deute públic o concertar operacions de crèdit per refinançar o substituir l'endeutament autoritzat, formalitzat, disposat i no disposat el 31 de desembre de l'exercici anterior a l'any en què la Llei es fa vigent.	-	32.874.356	31.065.512	-	-	30.000.000	-	28.542.359	
No u endeutament per finançar el dèficit previst per a l'exercici	32.976.702	31.065.512	29.077.128	30.444.221	32.874.356	30.923.012	28.542.359	18.875.030	
No u endeutament per fer front a eventuals contingències en relació als préstecs garantits	36.500.000	36.500.000	36.500.000	36.500.000	36.500.000	36.500.000	36.500.000	36.500.000	
No u endeutament per refinançar un préstec per part del Govern a l'Agència Estatal de Resolució d'Entitats Bancàries per fer front a les despeses derivades del procés de resolució de l'entitat Banca Privada d'Andorra, SA.	20.022.376	16.822.376	15.535.597	-	20.022.376	15.535.597	15.535.597	15.535.597	
Endeutament en concepte de prestació de garanties mitjançant avals i/o en concepte de préstecs, respectivament, destinats al finançament d'empreses i negocis que s'acullin als supòsits fixats per decret, en el marc de la Llei 8/2015, del 2 d'abril, de mesures urgents per implantar mecanismes de reestructuració i resolució d'entitats bancàries	17.000.000	-	-	45.000.000	17.000.000	-	-	-	
TOTAL CAPACITAT D'ENDEUTAMENT	1.003.472.038	1.009.564.281	1.029.611.259	1.013.345.582	1.003.369.692	###	998.010.978	1.011.760.481	
Capacitat d'endeutament / PIB expressat en termes nominals	39,05%	38,69%	38,22%	39,97%	38,57%	37,60%	36,00%	35,36%	
Estat del deute de l'Administració general: deute formalitzat	2016 (M P)	2017 (M P)	2018 (any n)	2015	2016 (any n-3)	2017 (any n-2)	e2018 (any n-1)	2019 (any n)	
Emissió Bons 17/04/2013 vt 17/10/2014; Emissió Bons 15/10/2014 vt 15/04/2016; Emissió Bons 13/04/2016 vt 13/04/2018; Emissió Bons 13/04/2018 vt 13/04/2020	70.000.000	70.000.000	100.000.000	70.000.000	70.000.000	100.000.000	125.000.000	125.000.000	
Emissió Bons 5/06/2013 vt 05/12/2014; Emissió Bons 03/12/2014 vt 03/06/2016; Emissió Bons 01/06/2016 vt 01/12/2017; Emissió Bons 01/12/2017 vt 01/06/2019; Emissió Bons 01/06/2019 vt 01/12/2020	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	
Emissió Bons 18/10/2013 vt 18/04/2015; Emissió Bons 15/04/2015 vt 15/10/2016; Emissió Bons 12/10/2016 vt 17/10/2017; Emissió Bons 17/10/2017 vt 17/10/2018; Emissió Bons 17/10/2018 vt 17/10/2019	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	100.000.000	
Emissió Bons 18/12/2013 vt 19/12/2016; Emissió Bons 19/12/2016 vt 19/12/2022	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	
Emprèstit 31/12/2013 vt 3/12/2015; Emissió Bons 30/03/2016 vt 30/03/2017; Emissió Bons 30/03/2017 vt 30/03/2022	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	260.000.000	
Pòlissa crèdit 28/03/2012 vt 28/03/2017; Emissió Bons 29/05/2017 vt. 29/05/2022	19.446.030	19.446.030	60.000.000	19.446.030	19.446.030	60.000.000	60.000.000	60.000.000	
Pòlissa crèdit 28/03/2012 vt 28/03/2022			59.446.030			59.446.030	34.446.030	34.446.030	
Prèstec 6/07/2012 vt 6/07/2032	97.526.930	92.856.006	87.986.991	101.955.332	97.526.930	92.856.006	87.986.991	82.861.464	
Emetre deute públic o concertar operacions de crèdit per refinançar o substituir l'endeutament autoritzat, formalitzat, disposat i no disposat el 31 de desembre de l'exercici anterior a l'any en què la Llei es fa vigent.	-	30.000.000	31.065.512	-	-	-	-	28.542.359	
No u endeutament per finançar el dèficit previst per a l'exercici	32.976.702	31.065.512	29.077.128	-	30.000.000	-	28.542.359	18.875.030	
No u endeutament per fer front a eventuals contingències en relació als préstecs garantits	-	-	-	-	-	-	-	-	
No u endeutament per refinançar un préstec per part del Govern a l'Agència Estatal de Resolució d'Entitats Bancàries per fer front a les despeses derivades del procés de resolució de l'entitat Banca Privada d'Andorra, SA.	20.022.376	16.822.376	15.535.597	-	20.022.376	15.535.597	15.535.597	15.535.597	
Endeutament en concepte de prestació de garanties mitjançant avals i/o en concepte de préstecs, respectivament, destinats al finançament d'empreses i negocis que s'acullin als supòsits fixats per decret, en el marc de la Llei 8/2015, del 2 d'abril, de mesures urgents per implantar mecanismes de reestructuració i resolució d'entitats bancàries	17.000.000	-	-	45.000.000	-	-	-	-	
TOTAL ENDEUTAMENT FORMALITZAT	966.972.038	970.189.925	993.111.259	946.401.362	946.995.336	937.837.634	961.510.978	975.260.481	
Deute formalitzat/ PIB expressat en termes nominals	37,63%	37,18%	36,87%	37,33%	36,41%	35,08%	34,68%	34,08%	

ANNEX 2

Descripció capítols	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
Ingressos Corrents	438.788.723	423.187.443	425.031.642	444.641.051
CAP01-Impostos directes	82.922.927	71.269.094	74.444.670	82.259.944
CAP02-Impostos indirectes	290.740.248	292.923.122	291.989.241	303.483.855
CAP03-Taxes i altres ingressos	24.684.394	26.920.006	25.657.724	25.238.107
CAP04-Transferències corrents	67.051	56.522	0	0
CAP05-Ingressos patrimonials	40.374.103	32.018.699	32.940.007	33.659.145
Ingressos de Capital	13.983	166.014	0	0
CAP06-Alienació d'inversions reals	13.983	166.014	0	0
CAP07-Transferències de capital	0	0	0	0
Ingressos Variació Actius i Passius	730.154.524	528.287.877	232.244.043	365.123.774
CAP08-Actius financers	3.899.873	5.576.742	1.003.819	1.003.819
CAP09-Passius financers	726.254.652	522.711.135	231.240.224	364.119.955
Total Ingressos sense Actius ni Passius	438.802.706	423.353.457	425.031.642	444.641.051
Despeses corrents	365.932.620	368.261.811	390.008.812	400.346.851
CAP01-Despeses de personal	105.643.932	110.772.164	110.745.447	119.587.771
CAP02-Despeses en béns i serveis	44.004.239	45.024.891	53.408.710	52.792.690
CAP03-Despeses financeres	16.212.060	13.773.686	13.220.457	13.332.491
CAP04-Transferències corrents	200.072.390	198.691.070	212.634.198	214.633.898
Despeses de Capital	50.264.098	46.010.051	60.687.971	57.531.121
CAP06-Inversions reals	44.514.642	39.862.326	49.404.644	43.833.226
CAP07-Transferències de capital	5.749.457	6.147.725	11.283.327	13.697.895
Despeses Variació Actius i Passius	713.323.419	542.484.767	206.578.902	357.524.962
CAP08-Actius financers	18.979.376	880.481	1.193.999	813.893
CAP09-Passius financers	694.344.042	541.604.286	205.384.904	356.711.070
Total Despeses Sense Actius ni Passius	416.196.719	414.271.862	450.696.783	457.877.972
Total Despeses	1.129.520.138	956.756.629	657.275.685	815.402.934
Dèficit o Superàvit de caixa	22.605.987	9.081.595	-25.665.141	-13.236.921

ANNEX 2

Art. 15 DMP sense actius i passius	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
1- PIB *	2.601.090.330	2.673.656.200	2.772.581.479	2.861.304.086
2- Mitjana 3 darrers exercicis PIB	2.510.755.049	2.553.886.967	2.603.287.916	2.682.442.670
3- Mitjana 3 anys / PIB N-1	0,990	0,982	0,974	0,967
4- (3) X ingressos press. N (- Cap.8/9)	434.585.865	415.670.638	413.845.182	430.185.420
5- PIB Any n-1 X 1%	25.351.172	26.010.903	26.736.562	27.725.815
Total DMP (4+5)	459.937.038	441.681.541	440.581.744	457.911.235
Diferència Total despeses i les dotades	43.740.319	27.409.679	-10.115.039	33.263
* Font: www.estadistica.ad				

Article 16 Regla de despesa de funcionament	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
Variació interanual PIB	2,6%	2,8%	3,7%	3,2%
Variació interanual Desp. Corrents	3,69%	1,36%	6,29%	2,71%
Marge respecte a despeses corrents	-1,09%	1,43%	-2,59%	0,49%
CPI Interanual Var. (y/y-1) (IPC)	0,44%	2,60%	1,70%	1,40%
Capacitat d'augment de les despeses de funcionament	-3.803.089	5.057.040	-9.761.930	1.880.922

	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
Art. 19 Taxa compensació S/AniP financers	459.937,04	452.242,77	451.890,78	458.691,86

Art. 20 Ràtio Imposició directa	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
1- Tràfic exterior	106.882.703	107.841.421	109.189.945	111.489.945
2- Impostos especials	45.028.773	45.552.960	46.339.876	47.238.420
Ingressos directes + indirectes - (1+2)	221.751.699	210.797.835	210.904.090	227.015.435
Ràtio directes / directes + indirectes	37,39%	33,81%	35,30%	36,24%

Art. 12 Ràtio endeutament s/PIB	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
40%	1.040.436.132	1.069.462.480	1.109.032.592	1.144.521.635

Ràtio dèficit /PIB	L2016	L2017	Prev2018	Prev2019
	0,87%	0,34%	0,93%	0,46%

TRIBUNAL DE COMPTES D'ANDORRA

Informe previ al marc pressupostari general revisat l'octubre del 2018 de
l'Administració general de l'Estat per al mandat que comprèn els
exercicis 2016 a 2019

Informe 3/2018NP

Octubre de 2018

TRIBUNAL DE COMPTES

PRINCIPAT D'ANDORRA

Montserrat MONTES ECHEVARRIA, secretari del Tribunal de Comptes,

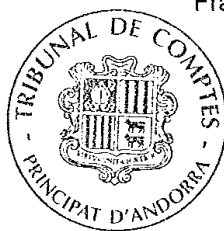
CERTIFIC O:

Que a Andorra la Vella, el dia 19 d'octubre del 2018, reunit el Ple del Tribunal de Comptes, sota la presidència del Sr. Francesc d'Assís PONS TOMÀS, amb assistència dels dos membres, Sr. Carles SANSA TORM i Sra. Montserrat MONTES ECHEVARRIA, exercint aquest últim la funció de secretari del Tribunal, amb deliberació prèvia s'acorda aprovar per unanimitat l'informe 3/2018NP, previ al marc pressupostari general revisat l'octubre del 2018 de l'Administració general de l'Estat per al mandat que comprèn els exercicis 2016 a 2019.

I, perquè així consti i tingui els efectes que corresponguin, signo aquest certificat, amb el vistiplau del president.

Andorra la Vella, 19 d'octubre de 2018

Vist i plau
El president
Francesc d'Assís PONS TOMÀS

INFORME PREVI DEL TRIBUNAL DE COMPTES AL MARC PRESSUPOSTARI GENERAL REVISAT L'OCTUBRE DEL 2018 DE L'ADMINISTRACIÓ GENERAL DE L'ESTAT PER AL MANDAT QUE COMPRÈN ELS EXERCICIS 2016 A 2019.

La Llei 32/2014, del 27 de novembre, de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal (en endavant LSEPF) reclama al Govern que el marc pressupostari general pel temps del seu mandat sigui revisat cada any, el qual s'ha de fer públic abans de què s'aprovin els pressupostos de l'Administració general de l'Estat. Aquests pressupostos i els dels organismes i les entitats subjectes a la LSEPF s'han d'ajustar al referit marc pressupostari general.

En data 16 d'octubre de 2018, el Govern va lliurar al Tribunal de Comptes el marc pressupostari general revisat l'octubre del 2018 de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016 a 2019, quedant registrat amb núm. d'entrada 165/18.

El marc pressupostari general, el contingut del qual regula l'article 11.4 de la LSEPF, contemplarà els objectius de sostenibilitat financera, estabilitat pressupostària i fiscal establerts per la LSEPF els quals han de ser publicats per aquest Tribunal de Comptes d'acord amb el Ministre encarregat de les finances, sent objecte d'aquest informe la revisió de la seva aplicació.

La publicació dels objectius de sostenibilitat financera, estabilitat pressupostària i fiscal per a l'exercici 2019 ha estat acordada en data 16 d'octubre del 2018 i publicats dits objectius al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra núm. 61/2018 de data 18 d'octubre de 2018. Els corresponents a l'Administració general de l'Estat, són:

- En relació a l'objectiu d'endeutament, el 34,1% del producte interior brut expressat en termes nominals.
- En relació a l'objectiu de despesa permesa, 457.911.235 euros.
- En relació a l'objectiu de la despesa corrent o de funcionament, una taxa de creixement positiva del 3,2%.
- En relació a l'objectiu del pes de l'imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general, el 36,2%.

Adicionalment, l'objectiu de deute públic del Principat és el 40,7% del producte interior brut (PIB) expressat en termes nominals.

Vist l'anteriorment exposat el Tribunal de Comptes informa favorablement del marc pressupostari general revisat l'octubre del 2018 de l'Administració general de l'Estat per al temps corresponent al mandat 2016 a 2019.

Andorra la Vella, a 19 d'octubre de 2018

Butlletí del Consell General

Dipòsit legal: And. 262/94
ISSN 1024-9044

Preu de l'exemplar: 0,90 €
Subscripcions: Tel. 877877